

طرح تدوین پیوست اجتماعی

«مجتمع فرهنگی ورزشی شهید سلیمانی منطقه ۱۸»

گزارش نهایی

کارفرما: معاونت اجتماعی و فرهنگی شهرداری منطقه ۱۸

مجری: محمود شارع پور

تاریخ ارائه: فروردین ۱۳۹۰

فهرست مطالب

- مقدمه: .....
- مرحله نخست: شناسایی نیاز به انجام اتا.....
- مرحله دوم: شناسایی اقدام توسعه‌ای.....
- نقشه‌ی ساختمان مجتمع و ویژگیهای فنی آن.....
  - بخش‌های موجود در طبقات مختلف ساختمان فرهنگی مجتمع شهید سلیمانی.....
  - مناطق همجوار مجتمع.....
- مرحله سوم: دامنه یابی.....
- موقعیت مکانی ساختمان مجتمع در منطقه‌ی ۱۸.....
  - عرصه‌های تأثیرگذاری دامنه این طرح.....
  - متغیرهای مورد بررسی در این اتا.....
  - شناسایی ذینفعان این پروژه.....
- مرحله چهارم: گردآوری داده‌های پایه‌ای.....
- داده‌های کیفی: .....
- مسایل مطرح شده از سوی مسئولین و کارمندان مجتمع شهید سلیمانی.....

- مسائل بخش خصوصی.....
- مسایل مطرح شده از سوی کاربران مجتمع.....
- مسائل مطرح شده از سوی اهالی محل.....
- داده‌های کمی.....
- اطلاعات مربوط به کاربران مجتمع شهید سلیمانی.....
- اطلاعات مربوط به ساکنان خانه‌های اطراف مجتمع شهید سلیمانی.....
- اطلاعات مربوط به ساکنان منطقه.....
- مرحله پنجم: برآورد اولیه تاثیرات احتمالی.....
- مرحله ششم: نظام نظارتی پس از اجرای طرح و ارزیابی مطالعه اتا.....
- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری.....
- منابع و مآخذ.....

مقدمه

شهرداری منطقه ۱۸ تهران، در حال ساخت و تکمیل مجتمع فرهنگی ورزشی شهید سلیمانی است. بخشهای فرهنگی این مجتمع از اسفند ۱۳۸۷ آغاز به کار کرد. در آغاز، اداره این مجتمع با معاونت اجتماعی شهرداری منطقه بود که بعدها به موسسه «هاتف شهر» واگذار شد. اما بخشهای ورزشی این مجموعه هنوز تکمیل نشده و به بهره‌برداری نرسیده است. بنابراین، این پیوست دارای دو بخش کلی خواهد بود: بخشی که به بررسی اثرات اجتماعی قسمتهای به بهره‌برداری رسیده این مجتمع اشاره دارد و بخشی که به پیش‌بینی اثرات اجتماعی قسمتهای در حال ساخت این مجتمع خواهد پرداخت. بر اساس شرح خدمات، گزارش انجام پژوهش برای تدوین این پیوست، در چهار مرحله نوشته شد. نوشته‌ای که در پیش رو دارید، گزارش نهایی پژوهش یادشده است. در این پژوهش نه تنها تلاش شد مدیریت طرح بر اساس مراحل ده‌گانه اتا پیش برود، بلکه تدوین و نوشتار گزارش‌ها نیز بر همان اساس بود. بنابراین در هر مرحله از ارائه گزارش، انجام یک یا چند مرحله از مراحل اتا توصیف شد. در گزارش پایانی، همه این گزارشها یکبار دیگر مورد بازنگری قرار گرفت تا نوشتار نهایی، یک‌دست شود. لازم به ذکر است به دلیل لزوم تلخیص گزارش نهایی (بر اساس دستورالعمل ارائه شده از سوی معاونت اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران، گزارش نهایی باید حداکثر ۷۰ صفحه باشد)، جداول و نمودارها حذف گردیده است. در صورت لزوم به بررسی آمار و ارقام بر اساس جداول و نمودارها، می‌توان به گزارشهای مرحله‌ای که همگی در مراحل پیشین پژوهش ارائه شده‌اند، مراجعه نمود.

مرحله نخست: شناسایی نیاز به انجام اِتا

این نیاز -بررسی پی آمدهای اجتماعی ساخت مجتمع فرهنگی ورزشی شهید سلیمانی - توسط دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری منطقه ۱۸ تشخیص داده شده و در دستور کار بررسی اجتماعی قرار گرفته است. لیکن با توجه به تأثیرات احتمالی پروژه، پژوهشگر نیز به بررسی اجتماعی آن پرداخت. تجربه نشان داده طرح‌هایی که تا پیش از این در زمینه ساخت اماکن فرهنگی یا ورزشی بدون انجام مطالعات ارزیابی اجتماعی به اجرا درآمده بود، عموماً یا با شکست مواجه شده یا آنکه دچار مسائل و مشکلاتی شده که هزینه اجرای طرح را بسیار بیش از برآوردهای صورت گرفته بالا برده بود. اجرای این طرح پژوهشی در گام اول می‌تواند از شکست پروژه جلوگیری کند. همچنانکه بسیاری از طرح‌های بدون پشتوانه پژوهشی، نیمه‌کاره رها شده یا حتی پس از اتمام، هرگز به بهره‌برداری نرسیدند.

ضرورت دیگر اجرای این طرح، آشنایی با نظرات، خواسته‌ها و انتظارات ذینفعانی است که به‌طور مستقیم با پیامدهای ساخت مجتمع فرهنگی ورزشی درگیرند؛ اما صدای‌شان به مسئولین مربوطه نمی‌رسد. ادامه این عدم ارتباط در آینده می‌تواند خود را به شکل انبوهی از مشکلات نمایان سازد. این ارزیابی تأثیرات اجتماعی، از بروز چنین مشکلاتی تا حد امکان جلوگیری خواهد کرد. همچنین در این راه می‌توان از نظرات سازنده افرادی که غیرکارشناس خوانده می‌شوند نیز سود برد.

مرحله دوم: شناسایی اقدام توسعه‌ای

مجتمع سلیمانی، مجتمعی است بزرگ به مساحت ۴۸ هزارمتر مربع که ۱۰,۵۰۰ متر زیربنا دارد. در این مجتمع امکانات مختلفی وجود دارد که اکثرشان از چند سال پیش افتتاح شده‌اند و بعضی بخش‌ها هم در حال انجام است. تاسیسات این مجتمع به شرح زیر است:

- ساختمان حسینیه (که بعدها تبدیل به مرکز همایش‌ها شد) - افتتاح در سال ۱۳۸۵؛
- ساختمان آموزشی - افتتاح در سال ۱۳۸۶؛
- ساختمان مرکز فرهنگی - افتتاح ۱۳۸۷؛
- استخر و سونای سرپوشیده - در حال اجرا، ۵۰ درصد پیشرفت کار؛
- پارکینگ طبقاتی - پیش‌بینی شده ولی هنوز کارهای عمرانی‌اش شروع نشده؛
- زمین فوتبال - پیش‌بینی شده ولی هنوز کارهای عمرانی‌اش شروع نشده؛
- دارالقرآن - سال ۱۳۸۷ افتتاح شده بود، ولی امسال تجهیز و تکمیلش کرده‌اند.

همانگونه که در مقدمه اشاره شد، در مجتمع شهید سلیمانی قرار است دو دسته فعالیت عمده صورت پذیرد: فعالیتهای فرهنگی و فعالیتهای ورزشی. فعالیتهای فرهنگی این مجتمع از اسفند ۱۳۸۷ آغاز شده و اکنون بیشتر در قالب کلاسهای آموزشی، برقرار است. امکانات و فعالیتهای کنونی این مجتمع - بر اساس یکی از بروشورهای تبلیغی آن - عبارت است از:

کلاس‌های ورزشی (ژیمناستیک، فول کتاک، کیک بوکسینگ، تکواندو، اسپرت بوکینگ، ایروبیك، یوگا، کاراته، کونگ-فو) بدنسازی همراه با سونا، کلوپ ورزشی (دارت، شطرنج، فوتبال دستی، پینگ پونگ)، شهربازی سرپوشیده، کانون هنر و اندیشه کودک (نقاشی کودک، سفال کودک، نمایش کودک، خلاقیت کودک، زبان کودک، موسیقی کودک، قصه-گویی، خانه اسباب‌بازی)، موسیقی (ارف کودکان، تئوری و سلفژ، فلوت و ساز دهنی، گیتار، آواز سنتی و پاپ، تار و سه‌تار، دف و تنبک، کمانچه و عود، ویلن)، نمایش (کارگردانی، بازیگری، پانتومیم، نمایش کودک، نمایش‌نامه‌نویسی)، بازارچه، سالن آمفی تئاتر (برای برگزاری فعالیتهایی همچون: جشن تکلیف، جشن الفبا و تقدیر از نخبگان، برگزاری همایش، پلاتو آموزش تئاتر)، کتابخانه، هنرهای تجسمی (طراحی مبتدی، طراحی پیشرفته، تذهیب، ویتراژ، خط، نقاشی، پتینه، نقاشی کودک، گواش و مداد رنگی، رنگ روغن، آبرنگ و پاستل، خوشنویسی)، فن‌آوری اطلاعات (ویندوز، word, Excell, Power point, Access، اینترنت، فتوشاپ، سخت‌افزار، تایپ سریع)، هنری (سفال، مشبک و معرق، معرق کاشی، هویه کاری، سفره آرایی، جعبه سازی)، زبان انگلیسی (top notch ترمیک و فشرده،

پیشرفته، کمک آموزشی، مکالمه و بحث، hip hip و paradstarter)، فوریت‌های پزشکی، پراتیک، طب سنتی، رستوران.

بر اساس گفته مسئولین، در کل از بخش فعال ورزشی این مجتمع نسبت به بخش فرهنگی و آموزشی آن استقبال بهتری شده است؛ در این میان، باشگاه بدنسازی را شاید بتوان فعال‌ترین بخش قسمت ورزشی دانست. این باشگاه بر اساس گفته‌های مسئولش (آقای علامه) تقریباً ۱۰۰ نفر عضو خانم و ۱۵۰ نفر هم عضو آقا دارد؛ ضمن آنکه هستند کسانی که بدون ثبت‌نام با پرداخت مبلغ روزانه تمرین می‌کنند. از ساعت ۸ صبح تا ۱۳:۳۰ مخصوص بانوان است و بعد از آن تا ساعت ۲۲:۳۰ مخصوص آقایان. علاوه بر سالن بدنسازی، سالن سونای خشک هم دارد. سالن سونای تر هم در حال راه‌اندازی است و به زودی افتتاح می‌شود. عمده مراجعین بدنسازی در رده سنی ۱۶ تا ۲۵ سال هستند. به گفته آقای علامه، برای مراقبت از سلامت و تمرین دادن بهتر باید حتماً مربی بالای سرشان باشد. الان خانم‌ها و آقایان هر کدام یک مربی دارند. تقریباً از ساعت ۱۸ به بعد که مردم از سر کار بر می‌گردند، بیشترین ساعات استفاده از سالن است و شلوغ‌تر می‌شود.

تابستان‌ها هم کاربران بیشتر می‌شوند. اعضاء، بیمه ورزشی هم می‌شوند و اگر سانه‌ای برای‌شان پیش بیاید، در خود سالن تمرین هم کمک‌های اولیه انجام می‌شود و هم با استفاده از بیمه ورزشی درمان می‌شوند. برخی از آسیب‌دیدگی‌ها بر اثر فشار وزنه‌های سنگین پیش آمده است. دوشنبه و چهارشنبه ساعت ۵ تا ۷ سانس ویژه مدیران شهرداری، و بقیه ساعات آزاد است. اگر ادارات و نهادها درخواست سانس ویژه داشته باشند نیز با آنها قرارداد بسته می‌شود. در میان فعالیتها و کلاسهای بخش فرهنگی، کتابخانه و کلاسهای زبان طرفداران بیشتری دارد.

کتابخانه شامل چهار بخش سالن مطالعه، مرجع، نشریات و کتب امانتی است. ۱۹۰۵ نفر تعداد اعضای این کتابخانه است. در حال حاضر روزانه تقریباً ۱۵ تا ۲۰ نفر عضو می‌شوند؛ اما در تابستان روزانه تا ۳۰ نفر هم عضو می‌شوند. تعداد مراجعه‌کنندگان به کتابخانه، بر اساس گفته‌های آقای باقری -مسئول کتابخانه- تقریباً روزانه ۱۸۰ نفر است که تقریباً ۶۵ درصد خانم‌ها و ۳۵ درصد آقایان هستند. میزان استفاده از کتابخانه در مقاطع مختلف سال متفاوت است؛ در ایام امتحانات مدارس و کنکور سراسری و ارشد، استفاده از سالن مطالعه بیشتر می‌شود و همینطور از کتاب‌های راهنمای کنکور بیشتر امانت می‌گیرند. ۵۰۰۰ جلد مجموع کتب موجود در کتابخانه است. در این میان، تعداد کتابها به تفکیک موضوع بدین شرح است: ۴۵۰ جلد مرجع، ۲۰۷ جلد کمک آموزشی، ۵۰۰ جلد کودک و ۴۰۰۰ هم تقریباً مخزن (شامل اطلاعات عمومی، تاریخی، ادبی و...). ۳۵ عنوان مجله به صورت هفتگی و دو هفته‌نامه می‌آید و روزانه هم ۱۰ عنوان روزنامه در دسترس علاقمندان قرار می‌گیرد. استفاده از روزنامه و مجله در ایام غیر امتحانی، بیشتر از کتاب است. عمده مراجعین کتابخانه بین ۱۵ تا ۲۵ سال هستند. بر اساس برآورد تخمینی ایشان، تقریباً ۷۰ درصد مراجعین در این رده سنی هستند. در ایام امتحانات بیشتر برای استفاده از سالن مطالعه می‌آیند؛ مثلاً در حال حاضر (نیمه دی ماه و هنگام انجام مصاحبه‌ها) که ایام امتحانات است ظرفیت دو سالن مطالعه تکمیل است و کمتر کتاب امانت می‌گیرند. در این زمان، تقریباً روزانه ۵۰ جلد کتاب امانت می‌دهند که خانمها، بیشترین سهم را در امانت گرفتن کتابها دارند. سالن مطالعه

خانم‌ها و آقایان مجزا است. ظرفیت سالن آقایان ۷۰ نفر است و خانم‌ها ۵۵ نفر. با وجود اینکه خانم‌ها مراجعه بیشتری دارند، اما معمولاً کتاب را برای مطالعه به خانه می‌برند و کمتر در سالن مطالعه می‌نشینند. اما آقایان بیشتر ترجیح می‌دهند در سالن مطالعه بنشینند. برای همین، میزان حضور آقایان بیشتر به نظر می‌آید؛ اما در واقع خانم‌ها بیشتر از آنها کتاب می‌گیرند و به خانه می‌برند. کتابخانه دو نوع عضویت دارد: یک عضویت عادی که سالانه ۲ هزار تومان فقط برای استفاده از این کتابخانه است؛ و دیگری عضویت ویژه که سالانه ۸ هزار تومان برای استفاده از کلیه کتابخانه‌های متعلق به شهرداری در سطح شهر تهران خواهد بود.

بیشتر کتاب‌هایی هم که مورد استفاده قرار می‌گیرد، کتاب‌های کمک آموزشی، ادبی، مذهبی و تاریخی است. خانم‌ها معمولاً بیشتر رمان را ترجیح می‌دهند. اردیبهشت و خرداد، و آذر و دی اوج دوران استفاده از کتابخانه است. در کنار این فعالیتها، کتابخانه تاکنون فعالیتهای دیگری همچون نشست‌های نقد کتاب، نقد داستان، برنامه‌ریزی برای کنکور، نمایشگاه کتاب، تور زیارتی و همایش اعتیاد نیز برگزار کرده است.

اما درباره کلاسهای زبان در این مجتمع؛ بر اساس گفته‌های خانم رحیمی -کارمند بخش آموزشی مجتمع- میزان استقبال از کلاس زبان در مجموع بیشتر از سایر کلاس‌ها است. فعلاً حدود ۱۵۰ نفر زبان‌آموز در دوره‌های این مجتمع شرکت می‌کنند که در سطوح و سنین مختلف مشغول به تحصیل هستند. کلاس‌ها به صورت مختلط است. هر دوره این کلاس‌ها ۱ ماه و نیم است.

در میان دیگر کلاسها، برخی به حد نصاب نمی‌رسد و لذا تشکیل نمی‌شود؛ مانند کلاس رایانه. در سایر فصول ثبت‌نامهها کمتر است. دوره‌های موسیقی چون نسبت به سایر آموزشگاه‌ها هزینه کمتری دارد، متقاضیان فرامنطقه‌ای هم در آن شرکت می‌کنند. اما سایر کلاس‌ها بیشتر همان ساکنین محلات و مناطق اطراف هستند. اکنون کلاس‌های موسیقی حدود ۷۰ نفر شرکت‌کننده دارد که مدت هر دوره ۲ ماه و نیم است.

همه مسئولین مصاحبه‌شونده اجماع داشتند که به‌طور کلی در فصل تابستان از امکانات مجتمع استقبال بهتری می‌شود. البته در کنار مجتمع، سرای محله‌ای نیز وجود دارد که آنجا هم کلاس‌های آموزشی مشابه با کلاس‌های مجتمع دایر است و بنابر گفته آقای برزگرزاده -مدیر این مجتمع- شاید مردم بیشتر از کلاس‌های آنجا استفاده می‌کنند و کمتر به مجتمع رجوع می‌کنند.

در کنار این فعالیتها، باید به شهربازی سرپوشیده درون این مجتمع نیز اشاره کرد. شهربازی، تنها بخشی است که در اختیار هاتف شهر نبوده و از طریق قرارداد به بخش خصوصی واگذار شده است. بخشی از وسایل بازی موجود (همچون: ماشین برقی، سرسره بادی و قطار مخصوص کودکان، استخر توپ، قایق آبی، کشتی نوح، چرخ و فلک، هلی-کوپتر، پرتاب دارت، دستگاه بازی موش‌کش، و جامپینگ) متعلق به شهرداری است؛ ولی وسایل بازی رایانه‌ای که مورد کاربرد جوانان نیز بوده و به‌طور کلی استقبال بیشتری از آنها می‌شود را خود آقای الله‌وردی، مسئول این بخش آورده است. این بخش تقریباً روزانه ۱۰۰ نفر مراجعه‌کننده دارد که اکثراً کودکان هستند که همراه خانواده‌هایشان می‌آیند. برخلاف سایر بخشها، تابستان تعداد مراجعین به شهر بازی کمتر است؛ چون هوا خوب است و به پارک‌های روباز و

عمومی می‌روند که وسایل بازی هم دارد. اما فصل‌های پاییز و زمستان که هوا سرد می‌شود به اینجا که سرپوشیده است رجوع می‌کنند. صبح‌ها کمتر می‌آیند و بیشتر بعدازظهرها هستند. آقای الله‌وردی معتقد است که در کل، استقبال از این بخش خیلی ضعیف است و وی در اینجا ضرر می‌دهد.

اما درباره تالار پذیرایی گل یاس؛ این تالار از زمستان ۱۳۸۹ تجهیز شده و به‌صورت قرارداد اجاره سه‌ساله در اختیار بخش خصوصی قرار گرفته است. مراسمی همچون ازدواج، ختم و ولیمه در تالار برگزار می‌شود. یک‌بار هم در سالن آمفی تئاتر مجتمع مراسمی برگزار شده که طی قراردادی با شهرداری، میهمانان برای صرف نهار از تالار استفاده کرده‌اند. بر اساس گفته مسئول دفتر تالار، میزان استقبال مردم از تالار تقریباً خوب است و با توجه به اینکه فقط حدود یک ماه است تالار افتتاح شده، اما در همین مدت کوتاه میزان مشتری‌های تالار خوب بوده است. چون این یک ماهی هم که تالار افتتاح شده ماه صفر و محرم بوده، آنها پیش‌بینی می‌کنند که پس از این ماه، تعداد مشتری‌های‌شان بیشتر شود. در هنگام انجام مصاحبه (۱۴ بهمن) تا پایان اسفند برای ۴ مراسم، تالار را رزرو کرده بودند. تاکنون همه مشتری‌های تالار، ساکنان این منطقه بوده‌اند و از مناطق دیگر مشتری‌ای نداشته‌اند. ظرفیت این تالار در مجموع ۴۰۰ نفر است.

بیشتر این فعالیتها در ساختمانهای شماره ۱ (فرهنگی)، ۲ (آموزشی) و ۳ (دارالقرآن) به اجرا در می‌آید (ر.ک تصویر صفحه بعد). ساختمان شماره ۴ (مجموعه ورزشی فارابی) تقریباً به تازگی تکمیل شده است و برخی فعالیتهای ورزشی در آنجا متمرکز خواهد شد. ساختمان شماره ۵ (استخر) نیز در حال ساخت است. اما گویا هنوز زمان دقیق احداث ساختمانهای شماره ۶ (پارکینگ طبقاتی) و ۷ (زمین فوتبال) مشخص نیست. ساختمانهای شماره ۸ (نگهبانی)، ۹ (پست برق) و ۱۰ (تأسیسات) نیز ساخته شده و به بهره‌برداری رسیده است.

در پایان این بخش، لازم است به پیشینه پژوهش درباره این مجتمع اشاره شود. نخستین سندی که درباره این پروژه به دست آوردیم، مطالعات مرحله اول مجتمع شهید سلیمانی بود که در سال ۱۳۸۳ توسط «شرکت مهندسان مشاور آرمه-آرا» انجام شده بود. این مطالعات اگرچه از نگاه و منظر معمارانه بود، اما اطلاعات مفیدی نیز برای پژوهش ما داشت. برای نمونه به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

از آن زمان تاکنون که البته هنوز این مجتمع به بهره‌برداری کامل نرسیده، بخشهای عمده‌ای از آن مدام در حال تغییر کاربری است. برای نمونه «...شهردار محترم منطقه ۱۸ تهران برخی از کاربریهای مصوب قبلی را که طرح اولیه آن بر اساس پی‌ریزی و تا مراحل نیز به اجرا در آمده، توجیه‌پذیر نمی‌دانند...» (ص: ۲۶) این روند آنچنانکه در ادامه نشان خواهیم داد، همچنان ادامه دارد. یا آنکه بخشهایی در این مجتمع در نظر گرفته شده بود، که اکنون به طور کلی حذف شده‌اند:

بر اساس مطالعات مرحله اول پروژه خدماتی فرهنگی شهید سلیمانی مشخص می‌شود که قرار بوده ۱۳٪ از نیاز درمانی ناحیه ۴ از طریق اختصاص ۲۷٪ از زیربنای مجتمع شهید سلیمانی (حدود ۳۵۰۰ متر مربع) تأمین شود که گویا این امر تحقق نیافته است (صص: ۲۲، ۲۹، ۳۱ و ۴۴).

در همان پژوهش و بر اساس نظر شهردار جدید آن موقع که خواهان تغییراتی در کاربری در نظر گرفته شده برای مجتمع بود، درصد اشغال کاربری‌های پیشنهادی به نسبت کل زیربنای طرح اینگونه بیان شده است: ۸٪ ورزشی، ۱۴،۲٪ مذهبی، ۲۵٪ تجاری، ۲۵،۸٪ فرهنگی-آموزشی، و ۲۷٪ درمانی. (ص: ۴۴).

اکنون اگرچه بسیاری از بخشها همچون بخش ورزشی هنوز تکمیل نشده و فازهای دیگری نیز دارد، اما بخش درمانی حذف شده و البته آشکار است که سهم بخش تجاری نیز بسیار کمتر از این در نظر گرفته شده است.

▪ نقشه ساختمان مجتمع فرهنگی-ورزشی و ویژگیهای فنی آن:

متأسفانه علیرغم پی‌گیریهای صورت‌گرفته توسط تیم پژوهشی، موفق به یافتن نقشه این مجتمع نشدیم. آقای برزگرزاده، مدیر مجتمع می‌گوید خودشان هم تاکنون چندین بار نامه‌نگاری کرده و از شهرداری درخواست نقشه ساختمان مجتمع را نموده‌اند که هنوز پاسخی دریافت نکردند. البته تصاویری از نقشه ساده ساختمان مجتمع که بر روی دیوار یکی از سالنهای ورودی نصب شده را برای کمک به درک بهتر موضوع، در اینجا قرار می‌دهیم (که البته کیفیت چندانی ندارد).

این مجتمع در ضلع جنوب غربی و نزدیک میدان جانبازان قرار دارد. پارک الغدیر، حد فاصل میان میدان و مجتمع است. از شمال به خیابان سعیدآباد، از جنوب به خیابان سبحانی، از شرق به خیابان ۱۲ متری، و از غرب به پارک متصل است. محل بهره‌برداری از مجتمع شهید سلیمانی، قبلاً زمین کشاورزی متعلق به آقای سلیمانی، پدر شهید سلیمانی بوده که آنرا به نام پسرش وقف نموده است. این زمین، جزو نقاط پایانی جنوب غرب تهران است.

بخش‌های موجود در طبقات مختلف ساختمان فرهنگی مجتمع شهید سلیمانی:

زیرزمین (مربوط به ساختمان شماره ۱ در تصویر): شهربازی، بوفه و ساندویچی، گیشه بلیطفروشی، سرویس بهداشتی، سالن بدنسازی (و سونا) و سرویس بهداشتی، بخش‌های مهم زیرزمین هستند. ورودی زیرزمین هم از داخل مجتمع است و هم می‌توان مستقیماً از حیاط مجتمع به داخل شهربازی رفت.

حیاط (شماره‌های ۲ و ۳ در تصویر): در حیاط مجموعه نیز امکانات مختلفی همچون: ساختمان دارالقرآن، مرکز آموزش ضمن خدمت کارکنان شهرداری منطقه ۱۸، خانه سلامت محله شادآباد، خانه اسباب‌بازی محله شادآباد، مرکز رشد و توسعه کارآفرینی، واحد کارآفرینی خیاطی، سرای محله شادآباد، ستاد ممیزی شهرداری منطقه ۱۸، شوراباری محله شادآباد، و شوراباری محله شمس‌آباد وجود دارد. همچنین در همین بخش، در زیر پله‌های ورودی از سمت درب اصلی، ۱۴ باب مغازه قرار گرفته که اکثراً چون کسی تمایل به اجاره‌شان ندارد، بسته است و فقط در حال حاضر دو باب از آنها، یکی به عنوان دفتر تالار پذیرایی (که درون خود مجتمع واقع است) و یکی هم به عنوان دفتر شخصی مهندسی مورد استفاده قرار می‌گیرد. البته ۳ باب هم به عنوان انبار خود مجتمع استفاده می‌شود.

همکف (شماره ۱ در تصویر): سالن آمفی تئاتر، دو پله در طرفین در ورودی آمفی تئاتر به سمت لژ طبقه بالای آمفی تئاتر، پله فرار در ضلع شمالی آمفی تئاتر برای مواقع اضطراری که مستقیماً به حیاط پشت مجتمع منتهی می‌شود، سن سنگی جلوی در ورودی آمفی تئاتر، کلاس آموزش تئاتر، کلاس آموزش موسیقی، بخش اداری واحد آموزش، اطلاعات جلوی درب ورودی مجتمع، دو سرویس بهداشتی و تریا یا بوفه (دارای ورودی مستقیم از حیاط مجتمع) را می‌توان بخش‌های عمده این طبقه معرفی کرد. در طبقه همکف می‌توان این موارد را نیز مشاهده کرد: ماکت مجتمع جلوی درب ورودی اصلی، لوستری بزرگ بالای ماکت، عکس شهید مختار سلیمانی و زنده‌یاد غلامعلی سلیمانی، تلویزیون LCD، دستگاه واکس کفش، ۴ گلدان بزرگ، تابلوی نقاشی شده دکتر شریعتی و شهرام ناظری.

در ضلع غربی طبقه همکف سالن رزمی قرار دارد که تنها ورودی آن از درب غربی حیاط مجتمع است و به نوعی از دیگر امکانات موجود در طبقه همکف جدا شده است. دارای کلاس‌های ورزشی رزمی، رختکن، سرویس بهداشتی و دفتر است.

طبقه اول (شماره ۱ در تصویر): راهروی میان ضلع شرقی و غربی طبقه اول تبدیل به ۲ نمازخانه جداگانه برای خانم‌ها و آقایان شده است. دو کلاس سمعی و بصری، کلاس‌های شماره ۱ تا ۵، اتاق مربی اسکواش، رختکن، مهد کودک،

سرویس بهداشتی، راه‌پله منتهی به تریا در طبقه همکف و دو سالن بزرگ خالی در فضای راهرو میان مهد کودک و کلاس‌ها در این طبقه قرار دارد.

طبقه دوم (شماره ۱ در تصویر): اتاق اداری و مالی، کتابخانه شامل بخش‌های مخزن، امانت، سالن مطالعه برادران در همان طبقه (و سالن مطالعه خواهران در طبقه سوم که از طریق راه‌پله‌ای در داخل همان کتابخانه به آنجا رفت و آمد می‌شود)، درب‌های ورودی مخصوص استاد برای کلاس‌های سمعی-بصری واقع در طبقه اول (که در حال حاضر از این طبقه مسدود شده و فقط از درب واقع در طبقه اول برای ورود و خروج به این کلاس‌ها استفاده می‌شود)، و انباری نیز در این طبقه‌اند. همچنین پشت درب آسانسور در این طبقه دو میز غذاخوری برای کارمندان به منظور صرف غذا گذاشته شده که خیلی در دید عموم نیست.

طبقه سوم (شماره ۱ در تصویر): این طبقه در واقع نیم‌طبقه است و بخش عمده‌ای از فضای اطراف آن، پشت‌بام طبقه دوم است. مدیریت مجتمع، معاونت، امور اداری، درب سالن مطالعه خانم‌ها (که همانگونه که توضیح دادیم، بسته شده و فقط از درب موجود در طبقه دوم که درون کتابخانه قرار گرفته استفاده می‌شود)، آبدارخانه، و دو سرویس بهداشتی برای خانم‌ها و آقایان در این طبقه یا نیم‌طبقه قرار دارد.

▪ مناطق همجوار مجتمع:

ضلع شرقی، پس از خیابان سجاد، پارک الغدیر و سپس بلوار الغدیر قرار دارد. خیابان سجاد، فرعی و نسبتاً باریک است و عموماً برای پارک خودروهای مسئولین و کاربران مجتمع به کار می‌رود. پارک الغدیر به صورت (تقریباً) مثلثی کشیده، از میدان جانبازان آغاز شده و تا آنجا امتداد می‌یابد که دو ضلع این مثلث، یعنی خیابان سجاد و بلوار الغدیر به یکدیگر برسند. بخشی از این پارک به فضای سبز، و بخشی هم به درختان سوزنی‌برگ و... اختصاص یافته است. سرویس‌های بهداشتی زنانه و مردانه، و تعدادی وسیله بازی (همچون سرسره) در این پارک قرار دارد. همچنین یک زمین فوتبال کوچک با چمن مصنوعی و دیواره‌های توری، تقریباً بر خیابان سجاد و روبروی مجتمع قرار دارد. آنسوی بلوار الغدیر، بخش مسکونی است؛ از جمله چند دستگاه آپارتمان شش طبقه هم‌شکل. البته نبش میدان جانبازان (یعنی ضلع جنوب شرقی آن) زمینی بایر است که گویا سازه‌ای در حال ساخت در آنجا است. در ضلع شمالی، پس از بلوار سعیدآباد، باغی متروکه و تعدادی خانه وجود دارد. در ضلع غربی نیز پس از خیابان ۱۲ متری، می‌توان ردیفی از خانه‌ها را دید. ضلع جنوبی مجتمع نیز (به دلیل مثلث بودن تقریبی مجتمع) به بلوار الغدیر و خانه‌های امتدادیافته از ضلع جنوبی وصل می‌شود. بسیاری از این خانه‌ها دارای بافت فرسوده و قدیمی‌اند.

مرحله سوم: دامنه‌یابی

موقعیت جغرافیایی ساختمان مجتمع در منطقه‌ی ۱۸: منطقه ۱۸ در تقسیمات شهرداری تهران، از شمال به ۴۵ متری زرنند و بزرگراه فتح، از غرب به بزرگراه آزادگان، از جنوب به بزرگراه آزادگان و بزرگراه آیت‌الله سعیدی، و از شرق هم دوباره به بزرگراه آیت‌الله سعیدی محدود می‌شود. این منطقه دارای ۵ ناحیه در محدوده، و ۲ ناحیه در حاشیه است. مجموع مساحت این منطقه از شهرداری تهران، ۱۱۰,۰۰۰ هکتار بوده که ۳۹۸,۴۱۵ نفر جمعیت دارد. بنابراین تراکم ناخالص جمعیت در این منطقه، ۳۸۳ نفر می‌شود.

مجموعاً ۱۲ مرکز فرهنگی در این منطقه وجود دارد. مجتمع شهید سلیمانی در ناحیه چهار این منطقه واقع شده است. محدوده ناحیه چهار از شمال به بزرگراه فتح، از غرب به مسیل کن، از جنوب به بلوار معلم، و از شرق به ۴۵ متری بهار می‌رسد. مساحت این ناحیه، حدوداً ۹۴۹ هکتار است که ۸,۶٪ کل مساحت منطقه را شامل شده و از این نظر، پس از ناحیه ۵، بزرگترین ناحیه محدوده این منطقه است (شایان ذکر است نواحی ۶ و ۷ که در حریم واقع شده‌اند، مجموعاً ۶۵,۶٪ مساحت منطقه را به خود اختصاص داده است). در این ناحیه، ۶۷,۳۴۲ نفر سکونت دارند که میزان تراکم ناخالص‌اش، ۷۱ نفر می‌شود و بنابراین از نظر پایین بودن میزان تراکم ناخالص، باز هم پس از ناحیه ۵، در رده دوم قرار گرفته است. این ناحیه از چهار محله شادآباد، شمس‌آباد، ۱۷ شهریور و امام خمینی تشکیل شده است. ساکنین هر چهار محله، از خدمات این مجتمع استفاده می‌کنند. البته بیشترین کاربران، از همین محلات نزدیک مجتمع هستند. به گونه‌ای که در گفتگو با بسیاری از ساکنین نقاطی همچون میدان معلم یا شهرک ولیعصر که در ناحیه چهار نیست، مشخص شد که حتی نام این مجتمع هم به گوش‌شان نرسیده است. با این وجود، مسئولین مجتمع انتظار دارند بر اثر تبلیغات بتوانند ساکنین محلات و نواحی دیگر منطقه ۱۸ را نیز به جمع کاربران مجتمع بپیوندانند. به‌ویژه شهرک ولیعصر در نگاه مسئولین مجتمع جایگاه ویژه‌ای دارد.

بنابراین به طور ساده می توان بیان کرد که اگرچه حوزه جغرافیایی این مجتمع، تنها در زمینی چند هزار متری در نزدیکی میدان جانبازان واقع شده است، اما عرصه تأثیرگذاری آن بسیار فراتر است؛ به گونه ای که کاربران آن از محلاتی با فاصله های چند کیلومتری به اینجا می آیند. اما اینکه در چه عرصه ها و بر چه گروه هایی تأثیر می گذارد، در ادامه به گونه ای دقیق تر بررسی می شود.

عرصه های تأثیرگذاری دامنه این طرح:

مجموعه چند منظوره ای همچون مجتمع شهید مختار سلیمانی به جهت کارکردها و فعالیت های مختلفی که دارد، تأثیرات و پیامدهای متعددی در پی خواهد داشت؛ این مجتمع از سویی به جهت فعالیت ها و برنامه های فرهنگی اش از دیدگاه مدیریت فرهنگی قابل توجه است و از سوی دیگر نقش مهمی در گذران اوقات فراغت کاربران و شهروندان دارد. مجتمع شهید مختار سلیمانی را می توان از جمله مصادیق توجه مدیریت شهری تهران به لزوم مدیریت فرهنگ و اوقات فراغت در این کلان شهر و کاهش آسیب های یاد شده در بالا دانست.

امروزه در تمامی جوامع تأکید بسیاری بر ارتقای فرهنگ جامعه و داشتن دغدغه درباره شرایط فرهنگی می شود. فرهنگ یک جامعه نشانگر روح آن جامعه است و نمودها و فعالیت های فرهنگی به منزله پدیده ها و رفتارهایی است که این روح از خود نشان می دهد. فرهنگ هر جامعه، هویت و موجودیت آن جامعه را تشکیل می دهد و با انحراف فرهنگ، هر چند جامعه در ابعاد اقتصادی، سیاسی، صنعتی و نظامی قدرتمند باشد، میان تهی خواهد شد. حرکت به سوی مدیریت عملکرد امور فرهنگی دستگاه ها و نهادها و تأکید هر چه بیشتر بر اثربخشی هر برنامه در فعالیت امور فرهنگی از اموری است که باید در مسیر آن گام برداشت، در غیر این صورت نمی توان هیچ گونه پیشرفتی را در این زمینه انتظار داشت (اجلالی، ۱۳۷۹: ۳۷).

برنامه ریزی فرهنگی از مهم ترین ابزارهای تکامل علمی و توسعه فرهنگی در هر جامعه است. توسعه فرهنگی به معنای به وجود آوردن شرایط و امکانات مادی و معنوی برای افراد جامعه، ایجاد تفکر توسعه در بین مردم، شناساندن جایگاه آنان، رشد و افزایش آگاهی و دانش و بسترسازی برای تحول و پیشرفت جامعه است. زندگی فرهنگی به دلایل زیر باید سازمان یابد: تضمین چندگرایی و آزادی بیان، تضمین دستیابی به فرهنگ، تضمین مشارکت تمام گروه های مردم در فعالیت های فرهنگی، تمرکززدایی یا دوری از تمرکزگرایی در انجام اقدامات یا فعالیت های فرهنگی تا حدی که امکان-

پذیر باشد، تضمین حقوق فرهنگی اقلیت‌ها، کمک به شکوفایی استعدادها، بالا بردن خلاقیت‌های فردی و ارتقای توسعه اجتماعی، تعدیل بی‌عدالتی اجتماعی در توزیع علم و دانش (صالحی و کاووسی، ۱۳۸۷: ۳۲). با کمک برنامه‌ریزی فرهنگی، نهادهای مرتبط، مفاهیم دقیق از خواسته‌ها و ارزش‌های جامعه را درک نموده و به تبیین سیاست‌های برنامه‌ریزی در کل جامعه می‌پردازند. مشخص کردن اهداف و راهبردها در برنامه‌ریزی فرهنگی دولت موجب تقلیل محرومیت‌های اجتماعی، تجدید حیات شهری، ایجاد فرصت‌های شغلی، ایجاد جامعه‌ای امن و ترویج زندگی سالم می‌شود (فردرو، ۱۳۸۵: ۱۸۳).

امروزه فرهنگ در بسیاری از جنبه‌های زندگی انسان‌ها دارای نقش و تاثیرگذاری به سزایی است، از جمله کارکردهای فرهنگ همبستگی اجتماعی، ایجاد انگیزه، تحول، پیشرفت، حل مشکلات اجتماعی، پر کردن اوقات فراغت، هویت‌بخشی، سازگاری اجتماعی و قالب‌ریزی شخصیت است (عظیمی دولت آبادی، ۱۳۸۷: ۹). جامعه‌شناسان از سویی فرهنگ را به سیمان تشبیه می‌کنند که افراد را در یک کل منسجم به هم پیوند زده و مانع جدایی آنها می‌شود و از سوی دیگر یکی از نیازهای اساسی جوامع انسانی را نیاز به فرهنگ می‌دانند و معتقدند هیچ جامعه‌ای بدون فرهنگ وجود ندارد. ارمغان فعالیت‌های فرهنگی به زعم جوردن و وودن عبارتند از: «افزایش همبستگی اجتماعی، ایجاد ساختارهای شغلی، شایسته‌سالاری مبتنی بر اندیشه (نه مقام یا ثروت)، ایجاد امنیتی مبتنی بر رعایت حقوق همگان و تساهل و کرامت» (جوردن و وودن، ۱۳۷۷: ۳۹).

در جهان رقابتی کنونی، کشورهایی که برای فرهنگ خود هدف و برنامه‌ای نداشته باشند توسط فرهنگ‌های دیگر کنار گذاشته خواهند شد. حتی اگر معتقد باشیم فرهنگ‌های غالب در تعامل با دیگر فرهنگ‌ها و به صورت خودجوش سیطره خود را بر دیگر فرهنگ‌ها به دست آورده‌اند، باز هم جهت تداوم حیات فرهنگی جامعه خود نیاز به حمایت و پشتیبانی از فرهنگ داریم و این امر میسر نمی‌شود مگر از طریق مدیریت فرهنگی صحیح و کارآمد. کشورهایی که برای فرهنگ خود برنامه‌ای نداشته باشند خود مشمول برنامه‌های فرهنگی دیگران و جزئی از آن خواهند شد (عظیمی دولت-آبادی، ۱۳۸۷: ۷۷-۷۶). برنامه‌ریزی فرهنگی را می‌توان کوشش آگاهانه، سنجیده و سازمان‌یافته دولت برای ایجاد تغییر در وضع موجود و دستیابی به اهداف مطلوب در حوزه‌های مختلف فرهنگی دانست. برای برنامه‌ریزی فرهنگی مطلوب ویژگی‌های متعددی ذکر شده است که مهم‌ترین آنها عبارت است از:

- انعطاف‌پذیری
- انضمامی و تجربی بودن

- تاسیس فرصت‌های ساختاری برای مردم تا به روش خاصی در آن رفتار نمایند، نه اینکه مستقیماً برای انجام کاری تحت فشار قرار گیرند.
- مشارکتی و مردمی بودن
- برای جلب مشارکت عموم باید حتی‌المقدور ویژگی داوطلبانه داشته باشد، زیرا این نوع برنامه‌ریزی همچنان با عنصر فکر و اندیشه سر و کار دارد و این امر بدون مشارکت داوطلبانه مردم میسر نمی‌شود.
- واقع‌گرایانه بوده و با توانایی‌های سیستم سازگار باشد و امکانات و ظرفیت‌های موجود در جامعه را مدنظر قرار دهد.
- منطبق با وجدان عمومی جامعه باشد.
- آینده‌نگر باشد.
- به امر تنوع فرهنگی، که به خلاقیت در تولید آثار هنری منجر می‌شود توجه ویژه‌ای داشته باشد (آزاد ارمکی، ۱۳۸۵: ۸).

سازمان فرهنگی و هنری شهرداری تهران به عنوان متولی اماکن و مجموعه‌های فرهنگی شهر تهران در یکی از اسناد خویش، مجموعه فرهنگی را اینگونه تعریف کرده است:

«از نظر مفهومی؛ در برگرفته یکی از هویت‌های ثبت شده سازمان فرهنگی هنری شهرداری تهران.

از نظر اجرایی؛ مسوول تحقق و اجرای آن هویت در چارچوب مأموریت سازمان فرهنگی هنری.

از نظر جغرافیایی؛ دارای امکان حضور و عرضه خدمات در سطح منطقه، شهر، کشور و جهان.

از نظر شهری؛ دارای فعالیت عمومی فرهنگی متناسب با نیاز مخاطبان و شهروندان منطقه و شهر.

از نظر سخت‌افزاری؛ دارای فضاهای متنوع هنری، اجتماعی، ورزشی، مذهبی و علمی.

از نظر معماری؛ دارای ابنیه با ویژگی‌های تأثیرگذار معماری ایرانی، اسلامی و محیط دل‌باز و باغ‌سازی ایرانی.

از نظر گنجایش؛ دارای امکانات ویژه برای استقرار مخاطبان هویت تعیین شده در سطح شهر تهران.

از نظر نیروی انسانی؛ دارای نیروی انسانی ورزیده، فعال، فهیم و هدفمند متناسب با هویت خویش.

از نظر نرم‌افزاری؛ دارای الگوهای مدیریتی لازم برای جذب ابتکارات و بسط زمینه‌های اختراع و اکتشاف و توانایی تولید و بهره‌گیری از نرم‌افزارهای بایسته.

از نظر گستره عملکرد؛ دارای قابلیت تفاهم - مفهومی - و تعامل - عملی - با سایر هویت‌ها.

»

از نظر ارتباطی؛ دارای ارتباط خلاق با نهادهای آموزشی، پژوهشی و تعامل دوسویه با علما، هنرمندان و دانشمندان مرتبط با هویت خویش.

از نظر علمی؛ دارای توان هدایت و حمایت از پروژه‌ها و پایان‌نامه فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها مرتبط با هویت خویش. و از نظر جهانی؛ دارای قابلیت تشکیل نسخه مجازی خویش بر روی شبکه اینترنت و عرضه برنامه‌های خود برای شهروندان جهانی باشد».

کارکردهای اصلی فعالیت مراکز و کانون‌های فرهنگی - اجتماعی عبارت است از:

- تقویت احساس تعلق مردم به جامعه شهری و ایجاد روحیه جمعی
- فراهم کردن امکان مشارکت در اداره شهر و فعالیت‌های عمومی و تمرین برای مداخله موثر در سرنوشت خود و باقی ماندن در عرصه فعالیت‌های اجتماعی
- تجدید قوای روحی و نشاط و سرور عمومی
- ارتقای فرهنگ عمومی
- آشنایی با حقوق اجتماعی و احترام به حقوق دیگران.

برای تقویت هویت شهری لازم است که مراکز فرهنگی به صورت شبکه‌ای در بافت شهر تعریف شود؛ به نحوی که ارتباط آن با مردم شهر قوی‌تر شود.

با توجه به اینکه عمده مراجعان مراکز فرهنگی از ساکنین اطراف آن است، لذا بایستی برنامه‌ها و فعالیت‌های آن مرکز بر حسب مختصات خاص آن منطقه تنظیم و اجرا شود.

مشارکت در زندگی فرهنگی یعنی فرصت‌های مشخصی که برای همه گروه‌ها یا افراد تامین شده است تا نظر خود را آزادانه ابراز کنند، ارتباط برقرار کنند و به منظور رشد کامل شخصیت خود به خاطر یک زندگی هماهنگ و موزون و پیشرفت فرهنگی جامعه در فعالیت‌های خلاق شرکت کنند. مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی جزء ضروری توسعه کامل ارزش‌های انسانی و شأن و مقام فردی است. مشارکت فرهنگی در ابراز هویت و اصالت بازتاب می‌یابد. هدف نهایی دسترسی و مشارکت ارتقای سطح معنوی و فرهنگی کل جامعه و برخوردار ساختن فرهنگ از محتوایی بشردوستانه و دموکراتیک است. مشارکت وسیع مردم در تصمیم‌گیری، شرط ضروری ایجاد اشکال و شیوه‌های درون‌زا و کامل انطباق- یافته توسعه است و تنها با ارتقای سطح دانش شهروندان می‌توان بدان دست یافت (نصرتی، ۱۳۸۸: ۵۴).

مجموعه‌های فرهنگی از طریق برنامه‌ها و فعالیت‌های خویش سیاست‌های متعددی را پی می‌گیرند، در زیر به برخی از آنها اشاره می‌شود:

- مشارکت و همکاری با سازمان‌ها و گروه‌های مختلف
  - ارتقای فرهنگ عمومی
  - گسترش خدمات و کالاهای فرهنگی
  - تبدیل شهر به محیطی پاک، سالم و بانشاط برای زندگی شهری
  - ارتقای آگاهی‌های عمومی
  - بسترسازی برای شناسایی و شکوفایی استعدادها
  - غنی‌سازی اوقات فراغت
  - توانمندسازی مردم
  - ارائه آموزش‌های شهروندی و فراهم‌سازی زمینه‌های ارتقای سلامت شهروندان
  - حرفه‌آموزی به شهروندان
  - ایجاد و توسعه سازمان‌های مردم‌نهاد (اجلالی، ۱۳۷۹: ۷۴).
- مشارکت آزادانه در زندگی فرهنگی، بستگی به نکات زیر دارد:

- ۱) سیاست توسعه که در برگیرنده جنبه‌های کیفی و انسانی و عدالت اجتماعی باشد.
- ۲) سیاست آموزش مداوم و فعالیت‌های زمان فراغت که با نیازها و خواست‌های همه اعضای جامعه منطبق باشد.
- ۳) سیاست علم و دانش فنی که از عزم محافظت از هویت فرهنگی، الهام گرفته باشد.
- ۴) سیاست ارتباطی که مروج تفاهم متقابل باشد.
- ۵) سیاست همکاری بین‌المللی بر اساس اصول برابری و احترام متقابل برای فرهنگ‌ها، خلق‌ها و همکاری گروه‌های محلی (نصرتی، ۱۳۸۸: ۵۶).

دسترسی به زندگی فرهنگی و مشارکت در آن، اجزای اساسی سیاست اجتماعی همه جانبه‌ای است که با وضع توده‌های موجود در اجتماع، زمان فراغت، زندگی خانوادگی، آموزش و پرورش و برنامه‌ریزی شهری محیط زیست سروکار دارد. پژوهشگران می‌کوشند از طریق مطالعه شبکه‌ها و سازمان‌هایی که در پی ایجاد و پایدارسازی حس اعتماد، تعامل، تعهد دوجانبه و مشارکت مدنی هستند، دریابند که چگونه سازمان‌های فرهنگی برای کشور سرمایه فرهنگی تولید می‌کنند (ایوانز، ۱۳۸۱: ۱۰۹).

نهادها و سازمان‌های فرهنگی کشور با معضلات اساسی تشکیلاتی و سازمانی مواجه هستند. این سازمان‌ها بر اساس مجموعه‌ای از ضرورت‌ها و نیازهای مشهود اجتماعی برای ارائه خدمات تعریف شده‌اند و مرتباً به تعداد آنها اضافه شده است، بدون آنکه از روابط ارگانیک و تعریف شده‌ای با یکدیگر برخوردار باشند. برخی از آنها در قالب‌های ساده

سازمانی فعالیت می‌کنند و برخی به سمت بروکراسی و دیوان‌سالاری حرکت کرده‌اند و کم و بیش ساختاری اداری یافته‌اند. یکی از راهبردهای ارتقای فضای فرهنگی - اجتماعی محیط یک جامعه، استفاده بهینه از توان بالقوه و بالفعل اعضای آن جامعه و مشارکت دادن ایشان در تعیین سرنوشت اجتماعی و فرهنگی خویش است (نصرتی، ۱۳۸۸: ۵۹).

دیگر جنبه تاثیرگذاری مجتمع شهید سلیمانی با توجه به برنامه‌ها و امکاناتش بر روی اوقات فراغت شهروندان است. تغییرات روی داده در زندگی انسان‌ها نشانگر تغییر در سبک زندگی و نحوه گذران اوقات فراغت انسان‌ها است، به دنبال این تغییرات، مصرف کالاهای فرهنگی رشد بسیاری در زندگی مردم داشته است. به زعم بورديو از جمله مناسب‌ترین شاخص‌ها برای بررسی سبک‌های زندگی در میان گروه‌های اجتماعی، مصرف کالاهای فرهنگی است (غیاثوند، ۱۳۸۸: ۱-۲). مصرف کالاها و خدمات فرهنگی متعددی که در مجتمع شهید مختار سلیمانی عرضه می‌شود از جمله فرصت‌هایی است که در اختیار کاربران قرار گرفته است. تعاریف متعددی از اوقات فراغت می‌توان به دست داد؛ از جمله: مجموع فعالیت‌هایی که شخص پس از رهایی از تعهدات و تکالیف شغلی، خانوادگی و اجتماعی با میل و اشتیاق به آنها می‌پردازد و هدف از آن استراحت، تفریح یا توسعه دانش خود یا به کمال رساندن شخصیت خویش یا به ظهور درآوردن استعدادهای خلاقه یا بسط مشارکت آزادانه در اجتماع است (ذکایی، ۱۳۸۶: ۶۲).

در تعریفی دیگر آمده است که گذران اوقات فراغت، مجموعه فعالیت‌هایی را در برمی‌گیرد که شخص به میل خود خواه برای استراحت، خواه برای تفریح، خواه برای گسترش اطلاعات آموزشی شخصی، مشارکت آزاد اجتماعی و یا کاربرد نیرویش در خلاقیت در زمانی فارغ از تعهدات شغلی، خانوادگی و اجتماعی به عهده می‌گیرد (بیرو، ۱۳۷۵: ۳۷۶).

چهار ویژگی فراغت امروزی عبارت است از:

۱) رهایی از وظایف: فراغت شامل رهایی از نوع معینی از وظایف است و مانند هر پدیده دیگر اجتماعی به روابط متقابل و عمل نیروهای اجتماعی بستگی دارد. فراغت مستلزم وجود وظایفی است که نقطه مقابل آن هستند. پیش از آنکه فراغت بتواند آغاز شود این وظایف باید از میان بروند و هر یک را تنها بر حسب دیگری می‌توان تعریف کرد.

۲) جهت نگرفتن: فراغت خصلت سوگیری ندارد، برخلاف شغل، انگیزه اساسی آن به دست آوردن پول نیست و برخلاف وظایف خانگی هدف سودمندانه ندارد و برخلاف وظایف سیاسی و یا روحانی متوجه هیچ هدف ایدئولوژیک و مبلغانه نیست.

۳) لذت و شادمانی: تقریباً در تمام مطالعات تجربی به نظر می‌رسد آنچه فراغت را مشخص می‌کند جستجوی یک حالت ارضاء است؛ حالتی که به عنوان هدفی «برای خود» جستجو می‌شود. این حالت خصلتی لذت‌جویانه دارد. از این رو لذت، ارضاء و شادمانی یکی از ویژگی‌های اساسی فراغت در جامعه امروزی است.

۴) سرگرمی: جستجوی سرگرمی برای فراغت اهمیتی آنچنان اساسی دارد که اگر شادی یا ارضای مورد انتظار تحقق نیابد، فراغت خصلت خویش را از دست می‌دهد.

«اوقات فراغت پیوند نزدیکی با زندگی معنوی و فرهنگی دارد، اوقات فراغت زمانی است که به میل و اختیار در راه آموختن، آفریدن، ساختن، پژوهش، تربیت، مشارکت‌های داوطلبانه، فردی و اجتماعی، گسترش افق‌های فکری و بسیاری عرصه‌های دیگر صرف می‌شود. برنامه‌ریزی صحیح برای گذاران اوقات فراغت می‌تواند به خلاقیت علمی، هنری و اعتلای ارزش‌های اخلاقی و خدمات اجتماعی منجر شود و همچنین به رفع خستگی، لذت و آسایش و تامین سلامت جسمی و روحی کمک کند» (اشتری مهرجردی، ۱۳۸۷: ۴-۳).

در عصری که پیچیدگی و شرایط خاص آن موجب می‌شود کلیه عوامل و پدیده‌ها بر یکدیگر نفوذ و تاثیر داشته باشند، اوقات فراغت نیز متأثر از عواملی خاص است:

۱) تحول تکنیک: عامل تکنیک از اواخر قرن ۱۹ میلادی پدیدار شد و کاملاً بر فراغت تاثیر گذاشت. پیشرفت تکنیک، اختراع اتومبیل، هواپیما، سینما، رادیو و تلویزیون، کامپیوتر، گیرنده‌های ماهواره خانگی و ... از جمله دستاوردهای فنی هستند که تاثیر آنها بر اوقات فراغت غیرقابل انکار است.

۲) ثبات سنت‌ها: هر جامعه‌ای نظام سنت‌ها و ارزشی خاص خود را دارد که گاه همین عوامل در مقابل تغییرات از خود مقاومت نشان می‌دهند و مانع اشاعه ایده‌ها و روش‌های نو می‌شوند. این عوامل ممکن است به صورت نپذیرفتن فراغت مدرن جلوه‌گر شود و یا مانع گردد که افراد خود را به درستی با آن تطبیق دهند.

۳) عامل اقتصادی - اجتماعی: فعالیت‌های فراغت به سازمان دادن امکانات و فرصت‌ها برای گذران اوقات فراغت نیاز دارد. معمولاً بودجه فراغت پس از انجام خرج‌های ضروری زندگی پرداخت می‌شود و به همین دلیل فعالیت‌های زمان فراغت به امکانات، عادات و توانایی پرداخت مالی مردم بستگی دارد (همان، ۷).

برای اوقات فراغت کارکردهای مثبت متعددی می‌توان برشمرد، برخی از آنها عبارتند از:

- به افراد فرصت می‌دهد که خستگی کار را از تن خود بیرون کنند. زیرا که خستگی بر آهنگ طبیعی و کار سیستم‌های فیزیولوژیک انسان تحمیل می‌شود و بر آن تاثیر می‌گذارد.
- از طریق تفریح، آنگونه که جامعه آنرا مجاز یا ممنوع می‌داند، در برابر آدمی دنیاهای تازه چه واقعی و چه خیالی گشوده می‌شود و انسان می‌تواند از خستگی روزانه ناشی از انجام دادن یک رشته وظایف محدود و تکراری به سوی آنها روی آورد.

- فراغت به فرد امکان می‌دهد کارهای تکراری و قراردادی را که نهادهای اساسی اجتماعی به او تحمیل می‌کنند پشت سر گذارد و به حوزه‌ای فراتر از خویشتن پا گذارد که در آن نیروهای آفریننده‌اش آزادانه بتوانند با ارزش‌های مسلط تمدنش به مخالفت برخیزد و یا آنرا تقویت کند.
- گذاران اوقات فراغت به شکل خاصی موجب ایجاد خدمات تازه در اجتماع می‌شود و خدمات تازه و تولید کالاهای تازه به تبع آن، عده زیادی را به کار و می‌دارد. وقتی فراغت زیادتر باشد مردم بیشتر سفر می‌کنند، سینما می‌روند، کتاب و مجله، سرگرمی‌های الکترونیکی و کامپیوتری می‌خرند و به همین دلیل تقاضای بیشتری برای داشتن کالاهای فرهنگی نشان می‌دهند. این تقاضاهای جدید ایجاد اشتغال می‌کند و نیروهای بیکار جذب موقعیت‌های کاری جدید می‌شوند (همان، ۸).

از سوی دیگر، فینستربوش (۱۹۸۱) عرصه‌های تأثیرپذیر طرح‌ها را در سه محور کلی مورد بررسی قرار می‌دهد. تأثیر بر افراد، تأثیر بر سازمانها، و تأثیر بر اجتماعات (به نقل از فاضلی، ۱۳۸۹: ۱۴۴).

۱. تأثیرات بر افراد: وی این تأثیرات را در چند عرصه بررسی می‌کند. برخی از موارد مورد نظر وی، در طرح ما بیشتر مورد توجه‌اند که به آنها می‌پردازیم:

۱،۱. اقتصادی: راه‌اندازی فروشگاه‌هایی در اطراف مجتمع برای برآوردن نیازهای کاربران مجتمع، امکان استفاده کاربرانی که از سطح درآمد پایین‌تری برخوردارند (به واسطه ارزان‌تر بودن شهریه کلاسهای این مجتمع نسبت به کلاسهای مشابه بیرون)، و ... .

۱،۲. زیست محیطی: برآوردها و مطالعات اولیه، نشانی از آلودگی زیست محیطی توسط این مجتمع ندارد.

۱،۳. تجاری: همانگونه که بیان شد، چهارده باب مغازه در پایین مجتمع تدارک دیده شده است که می‌تواند در آینده، اینجا را به مرکز فعالیتهای تجاری تبدیل کند.

۱،۴. حمل و نقل: این گزینه، یکی از مشکلات اصلی این مجتمع به نظر می‌آید. همانگونه که در تصویر نقشه دیده می‌شود، بخشی برای پارکینگ طبقاتی این مجتمع در نظر گرفته شده است؛ اما هنوز فعالیت برای ساخت این پارکینگ آغاز نشده است. در برخی روزها و برخی ساعات، حاشیه خیابانهای اطراف مجتمع به وسیله

خودروها و موتورسیکلت‌های مسئولین و کاربران مجتمع، کاربران پارک الغدیر، و نیز ساکنان خانه‌های اطراف اشغال می‌شود. عصر هنگام که استفاده از برخی خدمات مجتمع (همچون باشگاه بدنسازی) افزایش می‌یابد، تراکم خودروهای پارک شده نیز افزایش می‌یابد. اما در برخی اوقات، این تراکم بیش از حد می‌شود. مثلاً زمانی که در تالار گل یاس، مراسمی برگزار شود، جایی برای پارک خودروها نیست.

۱,۵. اجتماعی: برای نمونه می‌توان به تعاملات زنانی که در کلاسهای قرآن حضور می‌یابند و روابطی که در این میان شکل می‌گیرد، اشاره کرد.

۱,۶. روانی: با توجه به اینکه این مجتمع در جایی برپا شده که پیش از این زمین بایر بوده است، ساخت این مجتمع در نگاه اولیه می‌تواند باعث احساس امنیت شود. همچنین چنانچه رضایت اهالی محله را به دست آورد، می‌تواند حس ارزشمندی را به ایشان منتقل نماید.

۲. تأثیرات بر سازمانها: شهرداری منطقه ۱۸ و موسسه هاتف‌شهر، عمده‌ترین سازمانهایی هستند که در نگاه نخست به نظر می‌آید از این مجتمع تأثیر بپذیرند.

۳. تأثیرات بر اجتماعها: به نظر می‌آید تأثیرات ساخت مجتمع شهید سلیمانی عموماً بر اجتماعاتی باشد که به واسطه حضور در مجتمع شکل می‌گیرد. مثلاً کسانی که در یک کلاس فرهنگی یا هنری مشترک شرکت می‌کنند، گروه‌های دوستی مشترکی را شکل می‌دهند که روابط بین‌شان به بیرون از این کلاسها نیز گسترش می‌یابد. از سوی دیگر، گروه‌های دوستی بیرون از مجتمع نیز می‌توانند روابطشان را در مجتمع منسجم‌تر کنند. مثلاً خانمهایی که با یکدیگر دوست هستند، یکدیگر را تشویق به حضور در کلاس قرآن دارالقرآن مجتمع می‌کنند و در این کلاسها، روابطشان تقویت می‌شود.

متغیرهای مورد بررسی در این اتا:

بارج توصیه می‌کند تا متغیرهایی که باید در یک کار اتا مورد بررسی قرار گیرند را در چهار مرحله زمانی از یکدیگر تفکیک کنیم: ۱- مرحله برنامه‌ریزی؛ ۲- مرحله ساخت/اجرا؛ ۳- مرحله عملیات/نگهداری؛ ۴- مرحله ترک محل (همان. ۱۵۰). اگرچه اتای مورد بررسی ما شامل سه مرحله نخست می‌شود، اما بیشترین تمرکز بر روی مراحل دوم و سوم بود. چرا که مرحله برنامه‌ریزی به پایان رسیده است (مرحله نخست)؛ بخشهایی همچون پارکینگ طبقاتی و استخر در حال ساخت است (مرحله دوم)؛ اکنون بخشهایی از مجتمع فعال شده و این فعالیت فعلا دست‌کم تا چندین دهه تداوم خواهد داشت (مرحله سوم) و به این زودی‌ها فعالیتهای آن ترک نخواهد شد (مرحله چهارم).

همچنین روچ، ۱۰ شاخص را برای اتا معرفی می‌کند: ۱- درآمد، مخارج و دارایی‌ها از جمله دسترسی به زمین و اعتبار؛ ۲- سلامتی، آموزشی، سواد، سایر مهارتها و دانش‌ها؛ ۳- زیرساختها از جمله دسترسی به آب و فاضلاب؛ ۴- امنیت غذایی و تولید؛ ۵- روابط اجتماعی، سرمایه اجتماعی، وحدت و تغییر هنجارهای اجتماعی؛ ۶- مالکیت و کنترل زنان بر دارایی‌ها، تحرک زنان، دسترسی زنان به فعالیتهای درآمدزا، مهد کودک، آزادی بیان، قدرت در تصمیم‌گیری‌های خانوار، توانایی کنترل خشونت، و تقسیم کار در خانواده؛ ۷- توانایی مقابله با بحران‌ها؛ ۸- صلح و امنیت، نظم و قانون، کاهش سطح خشونت جنسی و نقض حقوق بشر، خسارتهای جانی و مالی؛ ۹- اعتماد به نفس، عزت نفس، استقلال، توان و ظرفیت طرح ادعاها و مطالبه‌ها؛ ۱۰- کیفیت زندگی (همان. ۱۵۱).

از میان شاخصهای بالا، بسته به وضعیت و نوع طرح در حال اجرا، برخی مهمتر از بقیه‌اند. همچنانکه همه آنها نیز در هر طرحی کارایی ندارند. با توجه به موضوع مورد بررسی ما، به نظر می‌آید موارد شماره ۱ (درآمد، مخارج و دارایی‌ها)، ۲ (سلامتی و آموزشی)، ۳- زیرساختها از جمله دسترسی به آب و فاضلاب، ۵ (روابط اجتماعی)، ۶ (وضعیت زنان)، ۸ (صلح و امنیت)، ۹ (عزت نفس)، و ۱۰ (کیفیت زندگی) در اولویت قرار دارد. به‌رحال اولویت‌بندی بالا بیشتر بر اساس مصاحبه‌هایی به دست آمد که در ادامه بیان شده است. این مصاحبه‌ها، در دو مرحله اکتشافی و تکمیلی انجام شد.

شناسایی ذینفعان این پروژه:

از عمده‌ترین فعالیتهای ضروری در هر اتم، یافتن گروهها و افراد ذینفع است. در این طرح می‌توان از دو دسته افراد ذینفع مستقیم و غیرمستقیم یاد کرد:

ذینفعان مستقیم:

۱. مسئولین و کارمندان مجتمع (که هر روز با مسائل و مشکلات این مجتمع درگیرند. ضمن آنکه شغلشان وابسته به چگونگی فعالیت این مجتمع است).
۲. بخش خصوصی فعال در مجتمع (همچون تالار پذیرایی و شهرسازی که نه تنها همچون گروه بالا، از نزدیک با مسائل و توانمندیهای این مجتمع درگیر هستند، بلکه به واسطه خصوصی بودنشان، در برابر آسیب‌های این مجتمع بسیار شکننده‌ترند).
۳. کاربران مجتمع (که از امکانات این مجتمع استفاده کرده و کیفیت و کمیت، و همچنین بود و نبود این امکانات بر سبک زندگی، سلامتی، روابط اجتماعی و... اثر می‌گذارد).
۴. اهالی محل (که به واسطه ساخت این مجتمع در نزدیکی محل زندگی شان و نیز حضور افرادی از محلات دیگر، پارک خودروها در نزدیکی خانه شان، ایجاد سر و صدا، بالا رفتن یا پایین آمدن بهای زمین و خانه، زیبا شدن یا نشدن محله در اثر ساخت این مجتمع و... از آن تأثیر پذیرفته یا تأثیر می‌گذارند).
۵. شهرداری (که ساخت این مجتمع بر عهده‌اش بوده و اکنون نیز به واسطه مسئولیتی که در قبال آن دارد، همچنان نسبت به مسائل آن پاسخگوست).

ذینفعان غیرمستقیم:

۶. عمده‌ترین گروه ذینفع غیرمستقیم این پروژه، اهالی منطقه ۱۸ هستند (چرا که ممکن است در فعالیتهای این

مجتمع شرکت کنند. یا آنکه ساخت این مجتمع را در محله‌ای غیر از محل زندگی خودشان نوعی بی‌عدالتی در

توزیع امکانات بدانند، و...)

با نمونه‌هایی از این افراد و گروه‌های ذینفع مستقیم و غیرمستقیم، مصاحبه به عمل آمد و یا پرسشنامه تکمیل شد که

یافته‌های حاصل از آنها در ادامه می‌آید.

مرحله چهارم: گردآوری داده‌های پایه‌ای

داده‌های گردآوری شده در این مرحله، از دو شیوه الف) مشاهدات اکتشافی، و ب) مصاحبه‌های ساختارمند و بدون ساختار به دست آمده است. در مصاحبه با افراد، تلاش شد تا با همه مسئولین بخشهای مختلف مجتمع، مصاحبه شود. همچنین در هنگام مراجعه به این مسئولین، با یک یا دو کاربر آن بخش نیز مصاحبه می‌شد؛ برای نمونه، به هنگام مراجعه به کتابخانه، با کاربران کتابخانه، و هنگام مراجعه به سالن بدنسازی، با ورزشکاران بدنساز مصاحبه شد. ضمن اینکه پژوهشگر و همکارانش با حضور در محلات اطراف، به گفتگوهای عموماً آزاد با اهالی پرداختند تا ضمن گردآوری داده‌های اولیه و آشنایی با نظرات ایشان، در تهیه پرسشنامه و فرم مصاحبه‌های ساختارمند مراحل بعدی، از این دیدگاه‌ها استفاده کنند.

داده‌های کیفی:

۱) مسایل مطرح شده از سوی مسئولین و کارمندان مجتمع شهید سلیمانی:

موسسه هاتف‌شهر مجموعاً دارای ۳۰۰ نفر پرسنل است که تعدادی از این افراد در مجتمع سلیمانی مشغول فعالیت‌اند: ۱۳ نفر به عنوان کارمند، ۱۵ نفر انتظامات و ۵ نفر هم نیروی خدماتی. با تعدادی از این افراد، مصاحبه‌هایی را به عمل آوردیم. برای پرهیز از طولانی شدن کلام، نکات مهم سخنان ایشان را در اینجا به صورت دسته‌های جداگانه بیان می‌کنیم:

مسائل خدمات شهری و تأسیساتی: عمده‌ترین و در بسیاری موارد، تنها مشکلی که این افراد بیان می‌کردند، به همین مسائل محدود می‌شد. بر اساس گفته‌های این افراد، مجتمع شهید سلیمانی پیش از آنکه کارهای فنی و عمرانی‌اش به پایان برسد، به بهره‌برداری رسید و برای همین است که اکنون مسائل زیادی در این بخش دارد. مسائلی در زمینه نارسایی خدمات آب، برق، گاز و تهویه. آب شرب‌اش ۴ انشعاب خانگی دارد؛ اما بعد از ظهرها طبقات دوم و سوم آب‌رسانی نمی‌شود. حتی سونای واقع در زیرزمین هم نمی‌تواند آب کافی بکشد و بنابراین کار نمی‌کند. چند ماه پیش هم از اداره آبیاری، حدود ۱۰ بار آب مجموعه را به دلیل نداشتن انشعاب استاندارد قطع کردند. مبلغش را ۲۷۰ میلیون تومان اعلام کردند که البته با شهرداری کنار آمدند و نهایتاً آب وصل شد.

برق مجتمع هم مانند آب، برق خانگی است. به گفته یکی از کارکنان: «الان شما توی طبقات سماور روشن کنید، برق نمی‌کشد، روشنایی مجموعه هم مانند همین است. شما تمام لامپهای تان چون نوسان برق دارد، جواب نمی‌دهد. ۱۰ تا مهتابی روشن کنید، چون نوسان دارد، توی یک ماه ۵ تایش می‌سوزد. ما باید مدام هر ماه هم مهتابی عوض کنیم واسه مجموعه، هم لامپ کم‌مصرف، و هم جعبه سیستم که مینیاتوری دارد، اینها می‌سوزد».

فشار گاز هم بسیار پایین است. چند ماه پیش از سوی مسئولین مربوطه شهرداری، دستور رسیدگی صادر شده و به بخش فنی عمرانی ۵۰ میلیون تومان هم بودجه برای این کار تعیین شده است؛ اما کار نقشه‌برداری برای مسیر لوله‌های گاز، چندین بار به تعویق افتاده است.

سیستم تهویه مجتمع هم دارای ایرادات فراوانی است. برای نمونه در سالن بدنسازی، سیستم تهویه مناسب وجود ندارد.

مسائل مدیریتی شهرداری: برخی از کارمندان معتقدند بخشی از مشکلات، به شهرداری مربوط است. برای نمونه، یکی از کارمندان معتقد است که مسائل آب و برق و گاز، به دلیل نوع ارتباط پیمانکار ساخت مجتمع با شهرداری است؛ چرا که پیمانکار مجموعه (آقای احسانی) با شهرداری قرارداد دارد. گویا شهرداری به او بدهی دارد و برای همین هم هیچ کاری فعلاً انجام نمی‌دهد.

همچنین یکی از کارمندان معتقد است موفقیت بیشتر این پروژه (در برگزاری دوره‌ها و کلاسهای ورزشی - فرهنگی) در گرو این نکته است که شهرداری به این مجتمع نه تنها به عنوان یک منبع درآمدزا نگاه نکند، بلکه کمک مالی به آن داشته باشد تا هزینه و شهریه کلاسها پایین‌تر بیاید و تعداد افراد بیشتری بتوانند در این دوره‌ها حضور یابند.

همانگونه که مشاهده می‌شود، مهمترین متغیر در این بخش، مربوط به زیرساختها، از جمله دسترسی به آب، برق و گاز است. بنابراین در سومین متغیر مورد نظر بارج، این مجتمع موفقیت لازم را نداشته است. البته در این مورد، به نظر می‌آید امکان اصلاح این متغیر و برطرف کردن مسائل مربوط به آن، وجود دارد.

۲) مسائل بخش خصوصی:

در اینجا، نتایج مصاحبه با مسئولین دو بخش شهرسازی و تالار پذیرایی گل یاس که هر دو، بخش خصوصی بوده و اینجا را اجاره کرده‌اند، مرور می‌شود.

مسائل زیرساختی: مشکلات زیرساختی‌ای که توسط کارمندان و مسئولین مجتمع بیان شده بود، در اینجا نیز دوباره تکرار گردید. کارمند تالار در این‌باره می‌گوید: «معضل مهم ما در تالار نبودن گاز شهری است، با وجودی که خود مجتمع به گاز شهری متصل است، اما به ما انشعاب نمی‌دهند و ما تالار را با کیسول‌های بزرگ گاز گرم می‌کنیم. البته

اینها هم چون ارتفاع تالار خیلی زیاد است جوابگو نیست و مشتریان مان از سرد بودن تالار گلایه داشته‌اند. حتی برای پخت و پز در آشپزخانه تالار هم گاز نداریم و غذا را در جای دیگری می‌پزیم و به اینجا منتقل می‌کنیم. همین مغازه‌های کوچک زیرزمین هم سیستم گرمایشی و گاز ندارند و از این جهت مدیریت مجتمع با ما همکاری نمی‌کند».

همچنین برای کارمند تالار، کمبود جای پارک خودروها بسیار مهم بود. وی در این باره شاکی است و می‌گوید: «شبها چون بخش بدنسازی و ورزشی مجتمع مخصوص آقایان می‌شود، تعداد زیادی ماشین در اطراف مجتمع پارک می‌شود و هر شب مشکل پارکینگ ماشین به صورت جدی در اطراف مجتمع وجود دارد. حال اگر آن شب ما هم در تالار برنامه‌ای داشته باشیم به گونه‌ای جدی مشکل پارک اتومبیل‌ها ایجاد می‌شود و از این حیث مراجعین در مضیقه هستند. از آن بدتر مواردی هم رخ داده که در سالن همایش‌های مجتمع هم برنامه‌ای بوده و وقتی این سه مورد با هم هم‌زمان شده، ازدحام ماشین‌ها وحشتناک بوده. باید فکری به حال پارکینگ مجتمع کنند. به هنگام انعقاد قرارداد به ما گفتند که خیابان‌های اطراف مجتمع جوابگو است و مشکل پارکینگ نخواهد داشت اما الآن می‌بینیم که فضای کافی برای تمام ماشین‌ها نیست و علاوه بر اینکه مراجعین اذیت می‌شوند، کسانی هم که خانه‌های‌شان در اطراف مجتمع است آسیب می‌بینند».

همچنین مسئول شهربازی نسبت به عدم نگهداری مناسب از مجتمع نیز گلایه داشت. به گونه‌ای که از خراب بودن دیوارها و نم دادن آنها ناراضی بود.

هزینه بالا و سودمند نبودن: مسئول شهربازی که این حوزه را اجاره کرده است، بیشتر از سایرین نسبت به اوضاع مجتمع ناراضی بود. وی معتقد است چنانچه شهرداری تابلو بر سردر این مجتمع نصب کرده که «برای رفاه مردم» این کارها را انجام می‌دهد، باید عملاً هم این را نشان بدهد. «۲۰ میلیون کرایه می‌گیرند اسمش را گذاشته‌اند برای رفاه حال مردم! این خیانت است به این مردم بدبخت بیچاره... این وسایل بازدهی‌اش را پس داده، شهربازی یک چیز فانتزی دیگر باید هر سال بهش اضافه شود، تجهیز بشود. اینجا ۲۰-۳۰ تا بازی جدید می‌خواهد. اینجا هیچی ندارد... یک عدد بنر نتوانستیم در چهارراه یافت‌آباد یا جای دیگر بزنیم و حفظش کنیم، بخش زیباسازی خود شهرداری رفت و بنر ما را کند. من ۱۰ میلیون پول تبلیغات دادم. در کل استقبال خیلی ضعیف است و اینجا ضرر می‌دهم و به فکر ترک کردن اینجا هستم». همچنین وی اشاره می‌کند که بیشتر مراجعه‌کنندگان به شهربازی، دارای بلیطهای تخفیفی هستند و کمتر کسی بلیط نقدی تهیه می‌کند.

البته در برابر این نظر، مسئول تالار معتقد است که میزان استقبال از تالار خوب بوده و پیش‌بینی‌های امیدوارکننده‌ای نیز برای آینده تالار داشت.

امنیت پایین: اما برخلاف نظر مسئولین مجتمع، هر دو مسئول مرتبط با بخش خصوصی نسبت به امنیت پایین مجتمع ناراضی بودند. کارمند تالار در این زمینه می‌گوید: «به لحاظ امنیتی هم اینجا وضعیت خوبی ندارد؛ در این یک ماهی که ما اینجا بوده‌ایم تا به حال دو مورد سرقت ضبط ماشین و یک مورد هم دزدی موتور رخ داده است. ضبط ماشین مال

یکی از مهمانان تالار بود و موتور هم مال یکی از ورزشکاران سالن بدنسازی». مسئول شهرسازی هم در همین زمینه گفته: «امنیت محوطه اطراف هم خیلی ضعیف است. تقریباً هر هفته از یک تا دو مورد از ماشین‌های پارک شده در اطراف مجتمع دزدی می‌شود. شیشه‌های آنها را می‌شکنند و وسایل داخل‌شان را می‌دزدند... روشنایی محوطه هم خیلی ضعیف است و شبها آدم می‌ترسد بیاید این اطراف. در کل منطقه خیلی ناامن است».

آنگونه که دیده شد، در کنار مسائل و مشکلات زیرساختی، می‌توان به متغیرهای دیگری برای این گروه، همچون متغیر شماره ۱ (درآمد، مخارج و دارایی‌ها)، و متغیر شماره ۸ (صلح و امنیت، و خسارت‌های جانی و مالی) نیز اشاره کرد.

۳) مسایل مطرح شده از سوی کاربران مجتمع:

برای آشنایی با نظرات کاربران این مجتمع، با چند تن از آنها مصاحبه‌هایی کوتاه به عمل آمد. همه آنها از شرایط موجود در مجتمع راضی بودند و در کل، وجود مجتمع را خیلی می‌پسندیدند. البته در مصاحبه‌هایی که بعداً در بیرون از مجتمع و با اهالی محل به عمل آمد، یکی از آنها مدعی شد که در سال گذشته، در کلاس رایانه ثبت‌نام کرده بود؛ چون قول داده بودند که مدرک پایان‌دوره بدهند. اما پس از به پایان رسیدن دوره، هیچ مدرکی ندادند. گویا رفت و آمدهای مکرر این فرد هم بی‌فایده بود. اما بعدها شنیده که به برخی از شرکت‌کنندگان (که معتقد بود آشنای مسئولین کلاسها بودند) مدرک داده‌اند.

به نظر می‌آید از میان متغیرهای ده‌گانه بارج، متغیر دوم (سلامتی، آموزش و مهارتها) در اینجا مهمتر باشد. در این زمینه، مجتمع نقش خود را برای به انجام رساندن این متغیر، ایفا کرده است.

۴) مسائل مطرح شده از سوی اهالی محل:

بر اساس گفته‌های اهالی محل، چنین استنباط می‌شود که تقریباً همه آنها از ساخت این مجتمع و فعالیتهای آن بسیار راضی‌اند. به گونه‌ای که حتی در مواردی، از این مجتمع حمایت هم کرده‌اند. برای نمونه، بر اساس گفته‌های آقای داورپناه، معاون مجتمع، از مجتمع در هنگام پیش آمدن مشکلات در زمینه کمبود آب، حمایت کردند. حتی خانمی که در صفحه پیش، به نارضایتی وی از بدقولی مسئولین کلاسهای رایانه و عدم ارائه مدرک اشاره کرده بودیم، در کل از

وجود این مجتمع و فعالیتهای آن تمجید می‌کرد. از سوی دیگر، اهالی وجود این مجتمع را مایه افزایش میزان احساس امنیت می‌دانند. یکی از آنها در این باره می‌گوید: «اتفاقا چون آنهایی که بچه دارند بچه‌هایشان را می‌فرستند اینجا که نزدیک است، خیالشان هم راحت است. دیگر لازم نیست دنبالشان بروند و بیاورندشان». خانمی دیگر در پاسخ به پرسشی درباره تاثیر ساخت این مجتمع بر میزان امنیت محله می‌گوید: «اتفاقا خیلی هم مفید است، از آن موقع که اینجا ساخته شده، این مجتمع که خیلی دور افتاده است، خیلی جای پرتهی است، خیلی خوب است برای اینجا». همچنین برخی از خانمهای محله به‌طور دسته‌جمعی در کلاسهای قرآن این مجتمع شرکت می‌کنند و از این بابت، بسیار خرسندند. ضمن آنکه برخی از آنها اشاره به مهد کودک این مجتمع داشتند که خودشان یا دوستانشان، فرزندانشان را در این مهدکودکها می‌گذارند.

از سوی دیگر، ساخت این مجتمع برای برخی از افراد مایه درآمدزایی و اشتغال‌زایی شده است. برای نمونه، فروشنده‌ای که مغازه‌اش را پس از افتتاح این مجتمع باز کرده است، نه تنها از فعالیتهای مجتمع به‌طور کلی راضی است، بلکه رونق گرفتن کسب و کار برای خودش و چند فروشگاه دیگر را نیز مورد اشاره قرار می‌دهد.

البته در کنار همه این مزایا که از سوی اهالی اشاره شد، می‌توان یک مورد خاص را نیز مورد توجه قرار داد. یکی از اهالی محل ضمن تکذیب ایجاد مزاحمت از خلال فعالیتهای مجتمع، به سر و صدای تالار و سالن همایش اشاره دارد و البته آنها را بدون اهمیت تلقی می‌کند: «...یعنی سر و صدا و سمینارهایی که می‌گذارند، نه. خود اینجا اینقدر سر و صدا هست [که صدای مجتمع مهم نیست]. همه خودشان آنقدر بچه دارند که سر و صدایش به اینجا نمی‌رسد». این نکته را کارمند تالار نیز مورد اشاره قرار داده بود: «به هنگام مراسم عروسی هم که موسیقی پخش می‌شود با وجودی که صدای کمی تا ورودی مجتمع و تا اطلاعات درب ورودی می‌رود اما تا به حال اعتراض یا تذکری درباره مزاحمت صوتی به ما داده نشده است، اداره اماکن هم تاکنون ایرادی به ما نگرفته است. در جنب تالار هم در داخل حیاط مجتمع، دارالقرآن قرار دارد؛ اما آنها هم مشکلی با مراسم تالار نداشته‌اند و خوشبختانه مورد خاصی پیش نیامده است». اما این نکته ممکن است در آینده و با توجه به فعالیتهای بیشتر تالار، مایه ایجاد حساسیت در میان اهالی شود. یعنی ممکن است در آینده‌ای نزدیک، «ظرفیت تحمل روانی» مردم محله تکمیل شده و آنگاه مواردی را که تا پیش از این مورد توجه قرار نمی‌دادند، اکنون با حساسیت بسیار دنبال نمایند.

در اینجا نیز متغیرهای مهم را می‌توان شامل اینها دانست: متغیر نخست (درآمدزایی برای برخی از اهالی)؛ متغیر دوم (سلامتی، آموزشی و مهارتها)، متغیر پنجم (روابط و سرمایه اجتماعی)، متغیر ششم (دسترسی زنان به فعالیتهای مورد علاقه‌شان)، متغیر نهم (اعتماد به نفس) و متغیر دهم (کیفیت زندگی). برخی از فروشندگان و احتمالاً رانندگان خودروهای مسافری از وجود این مجتمع به درآمدزایی رسیده‌اند؛ اهالی محل در دوره‌های آموزشی و کسب مهارت در این مجتمع شرکت می‌کنند؛ برخی از این کلاسها را با دوستانشان می‌روند و شبکه روابط قبلی خود را استحکام بخشیده، و شبکه‌های روابط جدیدی را نیز به وجود می‌آورند؛ زنان با گذاشتن فرزندانشان در مهدکودک این مجتمع،

می‌توانند به فعالیتهای روزمره خودشان رسیدگی بیشتری بکنند؛ اهالی محل از ساخته شدن و وجود چنین مجتمعی در محله‌شان احساس غرور و اعتماد به نفس می‌کنند؛ و نهایتاً اینکه سطح کیفیت زندگی اهالی محل، با آغاز به کار این مجتمع، افزایش یافته است.

داده‌های کمی:

پس از انجام مصاحبه‌های لازم، بر اساس یافته‌هایی که به دست آوردیم، سه نوع پرسشنامه طراحی کرده و در میان سه گروه کاربران مجتمع، ساکنین خانه‌های اطراف مجتمع، و بالاخره اهالی کل منطقه ۱۸ توزیع کردیم. پرسشنامه‌ها در روزهای ۱۵ تا ۲۱ اسفندماه ۱۳۸۹ توزیع و داده‌های آنها گردآوری شد. در زیر، یافته‌های حاصل از این پرسشنامه‌ها به تفکیک می‌آید.

۱- فاز نخست: کاربران مجتمع:

برای نمونه‌گیری کاربران مجتمع از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده کردیم. یعنی در آغاز و با توجه به تعداد کم جامعه آماری (کل کاربران تقریباً دائمی مجتمع کمتر از ۳ هزار نفر بودند) رقم ۲۰۰ را برای حجم نمونه در نظر گرفتیم که نهایتاً به دلیل بی‌اطلاعی یکی از پرسشگران، ۲۱۵ پرسشنامه تکمیل گردید. سپس این رقم را بین کلاسهای گوناگون و جنسیت زن و مرد تقسیم کردیم. این تقسیم‌بندی به شرح زیر بود:

۵۰ پرسشنامه برای باشگاه‌های بدنسازی که ۲۵ عدد در باشگاه آقایان و ۲۵ عدد در باشگاه خانمها تکمیل شد.

۲۵ پرسشنامه در کلاسهای کونگ‌فو و کاراته آقایان.

۲۵ پرسشنامه در کلاس ایروبیک خانمها.

۵۰ پرسشنامه برای کتابخانه و سالن مطالعه که باز هم ۲۵ پرسشنامه در سالن مطالعه برادران و ۲۵ پرسشنامه در سالن مطالعه خواهران تکمیل گردید.

۵۰ پرسشنامه در کلاسهای زبان و باز هم به تفکیک جنسیت.

الف) پرسشهای زمینه‌ای:

۵۳,۵٪ پاسخگویان، زن و ۴۶,۵٪ آنها مرد بوده‌اند.

نزدیک به ۸۰٪ پاسخگویان، مجرد بوده و حدوداً ۲۰٪ آنها متأهل هستند.

نزدیک به نیمی از پاسخگویان (۴۶٪) زیر دیپلم هستند. با توجه به یافته‌های جدول بعدی، می‌توان نتیجه گرفت که عمده این افراد، دانش‌آموز هستند. ۴۲٪ دیپلم، ۷٪ کاردانی، حدود ۴٪ کارشناسی و کمتر از یک درصد هم دارای مدارک تحصیلی بالاتر هستند.

بیش از نیمی از پاسخگویان (۵۳٪) را دانش‌آموزان تشکیل می‌دادند. سپس به ترتیب مشاغل خانه‌داری (۱۳٪)، کارمند (۸,۴٪)، شغل آزاد (۶,۵٪)، دانشجو، کارگر، فنی کار (هر کدام ۴,۲٪)، و بیکار (۳,۷٪) سایر مشاغل را تشکیل می‌دادند.

ب) پرسشهای اصلی:

۱) شما چند وقت است که از امکانات مجتمع استفاده می‌کنید؟ ۲۸ درصد از پاسخگویان بین شش ماه تا یکسال است که از امکانات مجتمع استفاده می‌کنند. این در حالی است که بیش از ۲۴ درصد گزینه بین سه تا شش ماه را عنوان نمودند و حدود ۲۳ درصد هم گزینه بیش از یکسال را ذکر کرده‌اند.

۲) در طول یک هفته برای استفاده از امکانات چند بار به مجتمع می‌روید؟ ۳۲ درصد از پاسخگویان گزینه سه بار را در پاسخ به این پرسش اظهار داشته‌اند. ۲۸ درصد گزینه دو بار را عنوان نمودند و حدود ۱۸ درصد هم گزینه چهار بار را ذکر کرده‌اند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که حدود ۷۸٪ کاربران در هر هفته بین ۲ تا ۴ بار به این مجتمع می‌آیند.

۳) از چه طریقی با مجتمع و فعالیت‌های آن آشنا شدید؟ یافته‌ها نشان می‌دهد که بیش از ۶۱ درصد از پاسخگویان گزینه دوستان و آشنایان را در پاسخ به پرسش «از چه طریقی با مجتمع و فعالیت‌های آن آشنا شدید؟» اظهار داشته‌اند و این در حالی است که بیش از ۸ درصد گزینه تبلیغات را عنوان نمودند و حدود ۲۷ درصد هم اعلام داشته‌اند که خودشان ساختمان مربوط به مجتمع را دیده‌اند.

۴) نوع تبلیغات؟ بیش از ۹۰ درصد از پاسخگویان «نحوه آشنایی‌شان با مجتمع اصلاً تبلیغات نبوده است». بیش از ۱ درصد گزینه نصب تبلیغات از طریق اطلاعیه را عنوان نمودند و حدود ۱ درصد هم گزینه بنرهای تبلیغاتی را ذکر کرده‌اند.

۵) معمولاً با چه کسانی به این مجتمع می‌آید؟ بیش از ۴۹ درصد از پاسخگویان گزینه با دوستان را در پاسخ به این پرسش اظهار داشته‌اند. در حالی که بیش از ۱۴ درصد گزینه با افراد خانواده‌ام را عنوان نمودند و حدود ۳۳ درصد هم گزینه به تنهایی می‌آیم را ذکر کرده‌اند.

۶) آیا خانواده شما با حضور شما در این کلاسها مخالفت می‌کنند؟ بیش از ۹۴ درصد از پاسخگویان گزینه خیر را در پاسخ به این پرسش برگزیده‌اند. همچنین ۵ درصد گزینه بله را عنوان نمودند و حدود ۰/۵ درصد هم گزینه‌ای بیان نکردند.

۷) دلیل مخالفت‌هایشان؟ از آن پنج درصدی که خانواده‌شان مخالف حضور در این مجتمع بودند، کمتر از ۲۰٪ (یعنی در واقع کمتر از یک درصد از کل پاسخگویان) گزینه هزینه‌های بالا را عنوان نمودند و کمتر از ۲۰٪ هم گزینه دوری راه منزل از مجتمع را ذکر کرده‌اند.

۸) از کدام امکانات موجود در مجتمع استفاده می‌نمایید؟ یافته‌ها نشان می‌دهد که بیش از ۲۸ درصد از پاسخگویان گزینه امکانات ورزشی مجتمع را در پاسخ به سوال «از کدام امکانات موجود در مجتمع استفاده می‌نمایید؟»؛ بیش از ۱۵ درصد گزینه کلاس‌های زبان مجتمع؛ حدود ۱۵ درصد هم گزینه کتابخانه موجود در مجتمع را ذکر کرده‌اند.

۱۰) سایر اوقات فراغت تان را چگونه می‌گذرانید؟ کمتر از ۱۵ درصد از پاسخگویان گزینه خواندن درسها را در پاسخ به سوال «سایر اوقات فراغت تان را چگونه می‌گذرانید؟» بیان کرده، بیش از ۱۵ درصد گزینه رفتن به پارک را عنوان نمودند، و نهایتاً حدود ۷ درصد هم گزینه تماشای فیلم و تلویزیون را ذکر کرده‌اند.

۱۱) چرا از سایر فعالیت‌ها استفاده نمی‌کنید؟ یافته‌ها نشان می‌دهد که بیش از ۶۲ درصد از پاسخگویان گزینه فقدان وقت را در پاسخ به سوال «چرا از سایر فعالیت‌ها استفاده نمی‌کنید؟» اظهار داشته‌اند؛ کمتر از ۱۹ درصد گزینه فقدان علاقه را عنوان نمودند و حدود ۱۰ درصد هم گزینه بالا بودن هزینه‌ها را ذکر کرده‌اند.

۱۲) آیا کلاس یا دوره‌ای هست که علاقمند به شرکت در آن باشید و در این مجتمع نباشد؟ بیش از ۷۳ درصد از پاسخگویان گزینه خیر را در پاسخ به سوال «آیا کلاس یا دوره‌ای هست که علاقمند به شرکت در آن هستید؟» اظهار داشته‌اند؛ ضمن آنکه کمتر از ۲۷ درصد گزینه بله را عنوان نمودند.

۱۳) لطفاً نام ببرید؟ بیش از ۷۳ درصد از پاسخگویان گزینه «به فعالیتی دیگر علاقمند نیستم» را در پاسخ به سوال «لطفاً نام دوره‌ها یا کلاسها را ببرید؟» اظهار داشته‌اند. بیش از ۸ درصد گزینه کلاس‌ها یا دوره‌های شنا را عنوان نمودند. لازم به ذکر است که پراکندگی فراوانی‌ها در این پرسش بسیار زیاد بود؛ به طوری که برای هر کدام از گویه‌ها حدود یک تا دو درصد به دست آمد که نشان‌دهنده تنوع پاسخهای این پرسش بود.

۱۴) دلیل انتخاب فعالیت‌ها در این مجتمع؟ بیش از ۶۵ درصد از پاسخگویان گزینه «انجام ندادن فعالیت‌های نام‌برده در مکان‌های دیگر» را در پاسخ به سوال «دلیل انتخاب فعالیت‌ها در این مجتمع؟» اظهار داشته‌اند و این در حالی است که بیش از ۷ درصد گزینه «قرارگیری مجتمع در موقعیت مکانی مناسب و منطقی» را عنوان نمودند و حدود ۶ درصد هم گزینه «داشتن امکانات پیشرفته» را ذکر کرده‌اند.

۱۶) معایب برگزاری کلاس‌ها و دوره‌ها در مجتمع نام‌برده: بیش از ۶۵ درصد از پاسخگویان گزینه «فعالیتی را قبلاً انجام نداده است» را در پاسخ به این پرسش اظهار داشته‌اند. در حالی که کمتر از ۷ درصد گزینه «کمبود امکانات» را عنوان نمودند و حدود ۱۴ درصد هم گزینه «فقدان ایراد و اشکال» را ذکر کرده‌اند.

۱۷) میزان رضایت از کیفیت کلاسها و دوره‌ها: بیش از ۶۴ درصد از پاسخگویان گزینه زیاد و خیلی زیاد را در پاسخ به پرسش «میزان رضایت از کیفیت کلاسها و دوره‌ها» بیان کردند. در حالی که بیش از ۳ درصد گزینه کم و خیلی کم را عنوان نمودند و حدود ۲۸ درصد هم گزینه متوسط را ذکر کرده‌اند.

۱۸) میزان رضایت از شهریه‌های کلاسهای تشکیل شده در مجتمع: بیش از ۴۴ درصد از پاسخگویان گزینه متوسط را در پاسخ به این پرسش اظهار داشته‌اند. بیش از ۳۳ درصد گزینه‌های کم و بسیار کم را عنوان نمودند و حدود ۲۳ درصد هم گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد را ذکر کرده‌اند.

۱۹) میزان رضایت از وسایل گرمایشی و سرمایشی مجتمع: حدود ۹۰ درصد از پاسخگویان گزینه‌های خوب و خیلی خوب را در پاسخ به پرسش «میزان رضایت از وسایل گرمایشی و سرمایشی مجتمع» اظهار داشته‌اند و بیش از ۲ درصد گزینه‌های ضعیف و خیلی ضعیف را عنوان نمودند. حدود ۷ درصد هم گزینه متوسط را ذکر کرده‌اند.

۲۰) میزان رضایت از نور و روشنایی مجتمع: بیش از ۸۲ درصد از پاسخگویان گزینه‌های خیلی خوب و خوب را در پاسخ به این پرسش بیان کردند و این در حالی است که بیش از ۷ درصد گزینه‌های ضعیف و خیلی ضعیف را عنوان نمودند و حدود ۱۰ درصد هم گزینه متوسط را ذکر کرده‌اند.

۲۱) میزان رضایت از سکوت و آرامش موجود در مجتمع: تنها حدود ۵ درصد از پاسخگویان گزینه‌های خیلی ضعیف و ضعیف را در پاسخ به پرسش «میزان رضایت از سکوت و آرامش موجود در مجتمع» اظهار داشته‌اند. در حالی که بیش از ۷۸ درصد گزینه‌های خوب و خیلی خوب را عنوان نمودند و حدود ۱۶ درصد هم گزینه متوسط را بیان کردند.

۲۲) میزان رضایت از تزئینات و دکوراسیون موجود در مجتمع: یافته‌ها نشان می‌دهد که بیش از ۸۳ درصد از پاسخگویان گزینه‌های خوب و خیلی خوب را در پاسخ به این پرسش بیان کردند. در حالی که بیش از ۲ درصد گزینه‌های ضعیف و خیلی ضعیف را عنوان نمودند و حدود ۱۴ درصد هم گزینه متوسط را برگزیدند.

۲۳) میزان رضایت از فضا و بزرگی کلاس‌های موجود در مجتمع: بیش از ۲۰ درصد از پاسخگویان گزینه متوسط را در پاسخ به این پرسش اظهار داشته‌اند. بیش از ۷۳ درصد گزینه‌های خوب و خیلی خوب را عنوان نمودند و حدود ۷ درصد هم گزینه ضعیف و خیلی ضعیف را ذکر کرده‌اند.

۲۴) میزان رضایت از نظافت و مرتب بودن مجتمع: ۱۲ درصد از پاسخگویان گزینه متوسط را در پاسخ به پرسش «میزان رضایت از نظافت و مرتب بودن مجتمع» اظهار داشته‌اند و این در حالی است که بیش از ۴ درصد گزینه‌های ضعیف و خیلی ضعیف را عنوان نمودند و حدود ۸۳ درصد هم گزینه‌های خیلی خوب و خوب را بیان نمودند.

۲۵) میزان رضایت از سرویس‌های بهداشتی موجود در مجتمع: بیش از ۱۱ درصد از پاسخگویان گزینه متوسط را در پاسخ به پرسش «میزان رضایت از سرویس‌های بهداشتی موجود در مجتمع» اظهار داشته‌اند. در حالی که بیش از ۱۱ درصد گزینه‌های ضعیف و خیلی ضعیف را عنوان نمودند و حدود ۷۵ درصد هم گزینه‌های خوب و خیلی خوب را ذکر کرده‌اند.

۲۶) میزان رضایت از نمازخانه موجود در مجتمع: بیش از ۶ درصد از پاسخگویان گزینه متوسط را در پاسخ به پرسش «میزان رضایت از نمازخانه موجود در مجتمع» بیان کردند. بیش از ۶۷ درصد گزینه‌های خیلی خوب و خوب را عنوان نمودند و حدود ۵ درصد هم گزینه‌های ضعیف و خیلی ضعیف را ذکر کردند.

۲۷) آیا از فعالیت‌های سایر سازمان‌ها در این مجتمع اطلاعی دارید؟ ۶۶ درصد از پاسخگویان گزینه خیر را در پاسخ به این پرسش اظهار داشته‌اند و ۳۴ درصد نیز گزینه بله را عنوان نمودند.

۲۸) میزان رضایت از زمان و ساعت تشکیل کلاسها در مجتمع؟ یافته‌ها نشان می‌دهد که بیش از ۱۹ درصد از پاسخگویان گزینه متوسط را در پاسخ به پرسش «میزان رضایت از زمان و ساعت تشکیل کلاسها در مجتمع؟» اظهار داشته‌اند. ۶۹ درصد گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد را عنوان نمودند و حدود ۸ درصد هم گزینه‌های کم و خیلی کم را ذکر کردند.

۲۹) در صورت رضایت کم یا خیلی کم چرا؟ از آنجا که نزدیک به ۹۰٪ پاسخگویان از زمان برگزاری کلاسها راضی بودند، و همچنین پراکندگی پاسخها در گزینه‌های دیگر، به نظر می‌آید روی پاسخهای دیگر متمرکز نشد.

۳۰) توانایی استادان و مربیان مجتمع در آموزش: بر اساس یافته‌های این پرسش، ۳۵٪ کاربران، توانایی استادان کلاسهای این مجتمع را بسیار خوب، و ۳۳٪ هم خیلی خوب ارزیابی کرده‌اند. بنابراین مجموعاً ۶۸٪ آنها توانایی بالایی را برای استادان منظور داشته‌اند. حدود ۱۷ درصد ایشان هم گزینه متوسط را در پاسخ به این پرسش اظهار داشته‌اند. تنها ۱٪ پاسخگویان معتقد بودند که استادان این مجتمع توانمند نیستند. ضمن آنکه ۱۳ درصدی که از استاد استفاده نمی‌کردند و بنابراین درباره توانایی آنها نظری ندادند، از کلاسهای بدنسازی و بدون نیاز به مربی استفاده می‌کنند.

۳۱) برخورد مسئولین مجتمع با شما چگونه است؟ ۵۰٪ خوب، و ۲۸٪ خیلی خوب را درباره نحوه برخورد مسئولین مجتمع با خودشان بیان کرده‌اند. بنابراین بیش از سه-چهارم (۷۸٪) کاربران از این برخوردها راضی بوده‌اند. بیش از ۱۸ درصد پاسخگویان گزینه متوسط را در پاسخ به این پرسش اظهار داشته‌اند. البته حدود ۳ درصد هم گزینه‌های بد و خیلی بد را ذکر کرده‌اند.

۳۲) آیا شرکت در فعالیتهای این مجتمع را به دوستان و آشنایان خود هم سفارش می‌کنید؟ ۸۸ درصد پاسخگویان، شرکت در فعالیتهای این مجتمع را به دوستان و آشنایان خود هم سفارش می‌کنند. در حالی که تنها ۹ درصد گزینه خیر را عنوان نمودند.

۳۳) دلیل سفارش شرکت دوستان در فعالیتهای مجتمع؟ ۲۱,۴٪ پاسخگویان گزینه «امکانات مناسب کلاسها» را در پاسخ به پرسش «دلیل سفارش شرکت دوستان در فعالیتهای مجتمع؟» بیان کرده‌اند. ۱۲٪ به مفید بودن، بیش از ۸ درصد به داشتن محیط سالم و آرام، تقریباً به همین میزان (۸٪) هم به داشتن استادان خوب اشاره کردند. تعداد قابل توجهی از کاربران هم گزینه‌های مختلف دیگری که در دسته سایر می‌گنجد را ابراز نموده‌اند (برای دستیابی به مشخصات ریز و جزئی پاسخها، می‌توان به گزارش‌های جداگانه‌ای که پس از مرحله گردآوری یافته‌ها تهیه و ارائه شد، مراجعه نمود).

۳۴) به نظر تان این مجتمع در مکان خوبی ساخته شده است؟ ۱۷ درصد از پاسخگویان گزینه متوسط را در پاسخ به پرسش «به نظر تان این مجتمع در مکان خوبی ساخته شده است؟» اظهار داشتند. در حالی که ۶۹ درصد گزینه‌های زیاد و خیلی زیاد را عنوان نمودند و حدود ۱۴ درصد هم گزینه‌های کم و بسیار کم را ذکر کرده‌اند.

۳۵) در صورت پاسخ کم یا خیلی کم دلالتان چیست؟ پرت بودن و نداشتن مسیر مناسب، دلایل عمده‌ای بود که از سوی منتقدان مکان ساخت این مجتمع عنوان شده است.

۳۶) آیا تاکنون برای تان مشکلی در این مجتمع به وجود آمده است؟ برای حدود ۹۰٪ کاربران پاسخگو، تاکنون مشکلی در این مجتمع به وجود نیامده است. تنها ۷٫۴٪ دچار مشکل شده بودند که در پرسش بعدی تلاش شد نوع مشکل پیش آمده بررسی شود.

۳۷) چه مشکلاتی؟ ایراد گرفتن از نوع پوشش [احتمالا توسط انتظامات مجتمع]، ایجاد مزاحمت برای خانمها، پرت بودن مکان مجتمع، برخورد نامناسب پرسنل و کم‌کاری نگهبانان، مواردی بود که هر کدام بین ۱ تا ۳ پاسخگو به آن اشاره کرده بودند.

۳۸) آیا در هنگام رفت و آمد به این مجتمع مشکلاتی برای تان به وجود آمده است؟ دقیقا به همان میزانی که در این مجتمع برای شان مشکلی پیش نیامده بود (۸۹٫۸٪)، به همان میزان نیز در هنگام رفت و آمد به مجتمع با مشکل خاصی روبرو نشده بودند. البته حدود ۱۰٪ بیان نمودند که با مشکلاتی روبرو شده‌اند.

۳۹) چه مشکلی؟ مزاحمت‌های خیابانی، عمده‌ترین مشکلی بود که ۱۱ کاربر در هنگام رفت و آمد با آن روبرو شده بودند.

۴۰) آیا رفت و آمد به این مجتمع برای تان دشوار نیست؟ رفت و آمد به این مجتمع، برای ۱۶٪ کاربران دشوار بوده و برای مابقی دارای دشواری نیست.

۴۱) دلیل دشواری؟ دور بودن (۱۰,۷٪) و نداشتن مسیر مناسب (۳,۳٪) دلایل عنوان شده برای آنانی بود که بیان کرده‌اند رفت و آمد به مجتمع برای شان دشوار است.

۴۲) با چه نوع وسیله نقلیه‌ای رفت و آمد می‌کنید؟ نزدیک به دو-سوم (بیش از ۶۵٪) پاسخگویان با پای پیاده به این مجتمع رفت و آمد می‌کنند و این نکته تاییدی است بر استفاده از این مجتمع توسط کسانی که خانه‌های شان در نزدیکی آن است. ۱۱,۶٪ با اتوبوسهای شهری، ۷,۴٪ با تاکسی‌های خطی، و ۶,۵٪ هم با خودرو شخصی رفت و آمد می‌کنند.

۴۴) آیا جای پارک برای وسیله‌تان وجود دارد؟ مجموعاً ۲۰ نفر از پاسخگویان، دارای وسیله نقلیه شخصی بودند (۱۴ نفر خودرو و ۶ نفر موتورسیکلت) که همه آنها عنوان کردند که جای پارک وسیله نقلیه‌شان وجود دارد.

۴۵) آیا نگران دزدیده شدن وسیله‌تان نیستید؟ ۱۶ نفر نگران دزدیده شدن وسیله نقلیه خود بودند؛ در حالیکه ۴ نفر دیگر چنین نگرانی‌ای نداشتند.

۴۶) به نظر شما مشکلات اصلی این مجتمع چیست؟ نزدیک ۸۱٪ کاربران معتقدند که این مجتمع هیچگونه مشکلی ندارد. سایر کاربران به مشکلاتی همچون کمبود امکانات (۴,۲٪)، نداشتن برخی کلاسها (۲,۳٪)، نبود پارکینگ (۱,۹٪)، کوچک بودن فضای مجتمع (۱,۴٪) و... اشاره کرده بودند.

۲- فاز دوم: اهالی محل (همسایگان مجتمع)

۱-۲- جامعه آماری

جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش، کلیه شهروندان ۱۵ سال و بالاتر (اعم از خانوارها و اماکن تجاری) که در همسایگی مجتمع شهید سلیمانی هستند بوده است.

۲-۲- روش نمونه‌ی‌ریز

در این فاز، نمونه‌گیری با توجه به اطلاعات جمعیتی موجود از اهالی محل و همسایگان مجتمع صورت می‌گیرد. بر همین اساس چهار ضلع همسایه (شمال، جنوب، شرق و غرب) مجتمع به عنوان چهار جهت اصلی مشخص شده و برای هر جهت ۲۵ نمونه در نظر گرفته شده که در مجموع ۱۰۰ پرسشنامه تکمیل شد.

شروع پرسشگری به صورت قراردادی از نزدیکترین نقطه به مجتمع (منزل مسکونی یا مکان تجاری) در هر جهت تعیین شده است.

۳-۲- شیوه انتخاب نمونه‌ها

پس از مشخص شدن محل تکمیل پرسشنامه، در این مرحله طبق آموزش‌هایی که به پرسشگران داده شد، با شروع از نزدیکترین نقطه به مجتمع در هر جهت، تک به تک اماکن برای انتخاب نمونه‌ها بدون در نظر گرفتن عدد فاصله بر اساس شیوه نمونه‌گیری سهمیه‌ای مورد بررسی قرار گرفت.

در این مرحله، با آگاهی از اینکه توزیع سنی و جنسی در کل شهر به صورت خاصی توزیع شده‌اند این توزیع باید در کلیه جهات چهارگانه رعایت می‌شد؛ یعنی از پرسشگر خواسته شد به گونه‌ای فرد پاسخگو را انتخاب کند که در مجموع با رعایت جدولی که به او ارائه شده از کلیه رده‌های سنی و در دو گروه زنان و مردان پاسخگو داشته باشیم. نمونه جدول مذکور ذیلاً ارائه شده است.

لازم به ذکر است پرسشگران از هر خانوار یا مکان تجاری می‌توانند تنها یک نمونه برای تکمیل پرسشنامه انتخاب نمایند.

توزیع جمعیت بر اساس ویژگی‌های سنی و جنسی در بلوک

گروه‌های سنی	زن	مرد
۱۸ تا ۲۴ سال	۱	۱

۲	۱	۲۵ تا ۳۴ سال
۱	۱	۳۵ تا ۴۴ سال
۱	۱	۴۵ تا ۵۴ سال
۰	۱	۵۵ سال و بالاتر

پرسشهای زمینه‌ای:

۵۱٪ پاسخگویان این پرسشنامه، زن و مابقی ۴۱٪ مرد بوده اند.

۲۱٪ پاسخگویان مجرد بوده، ۱٪ همسرش فوت کرده بود؛ و ۷۸٪ باقیمانده متأهل بودند

بر اساس یافته‌ها، ۶۱٪ پاسخگویان دارای مدرک تحصیلی زیردیپلم بودند و تنها ۲۷٪ آنها دیپلم داشتند. ۵٪ کارشناسی و ۴٪ هم کاردانی بودند. بنابراین میزان تحصیلات اهالی این محله به نظر می آید در سطح پایینی قرار دارد.

۴۴٪ پاسخگویان خانه دار بودند؛ ۱۵٪ آنها دارای شغل آزاد بوده، ۱۰٪ شغل فنی داشته و ۹٪ هم کارمند بودند.

پرسشهای اصلی:

(۱) شما معمولاً اوقات فراغت خود را چگونه می‌گذرانید؟ تماشای تلویزیون، گزینه‌ای بود که با ۲۳٪، بیشترین میزان پاسخها را به خود اختصاص داده بود. گردش و مطالعه نیز هر کدام با ۶٪ در رتبه‌های بعدی اولویتها قرار داشت. حجم بسیار بالایی از پاسخها در گزینه‌های دو یا چند موردی ارائه شده بود. برای نمونه، گردش و تماشای تلویزیون و رفتن به خانه دوستان. بنابراین چند موردی‌ها را در دسته سایر قرار دادیم.

(۲) آیا فعالیت دیگری هست که برای اوقات فراغت‌تان دوست داشته باشید انجام دهید، اما امکاناتش نباشد؟ ۷۹٪ پاسخگویان، فعالیت دیگری برای انجام دادن در اوقات فراغت‌شان در نظر نداشتند. تنها ۲۰٪ آنها به این پرسش پاسخ بله دادند.

۳) چه فعالیتی؟ در میان آن ۲۰٪، رفتن به استخر و شنا با ۹ مورد پاسخ (یعنی ۴۵٪ از آنها) که اشاره کرده بودند فعالیت دیگری هم هست که مورد علاقه‌شان باشد، اما در اوقات فراغت آنرا انجام نمی‌دهند، عمده‌ترین فعالیتی بود که پاسخگویان دوست داشتند در اوقات فراغت انجام دهند، اما تاکنون -به هر دلیلی- انجام نداده بودند.

۴) به نظر شما محله شما به هر یک از موارد زیر چقدر نیاز دارد؟ (چقدر جای خالی این موارد احساس می‌شود؟) بر اساس جدولی که به پاسخگویان ارائه شد، یافته‌های زیر به دست آمد: اگر تجمیع گزینه‌های بسیار زیاد و زیاد را در نظر بگیریم، اولویتها و نیازهای اهالی از نظر خودشان به ترتیب به این صورت است: احداث فروشگاه‌های بزرگ و بازار (۷۶٪)؛ آسفالت کوچه‌ها و خیابانها (۴۲٪)؛ راه‌اندازی خطوط تاکسی و اتوبوس (۳۳٪)؛ احداث پارکینگ (۲۹٪)؛ احداث کلانتری (۲۹٪)؛ احداث مسجد (۲۸٪)؛ احداث حسینیه (۲۱٪)؛ احداث مدرسه (۱۵٪)؛ احداث ورزشگاه (۸٪) و احداث پارک (۴٪). با یک نگاه گذرا به پاسخها به نظر می‌آید که احداث زیرساختهای عمرانی برای اهالی محل هنوز بسیار جلوتر از اماکن تفریحی و فرهنگی است.

۵) آیا مورد دیگری هست که در اینجا ذکر نشده باشد، اما شما کمبودش را در محله احساس کنید؟ ۴۶٪ پاسخگویان معتقد بودند که گزینه‌های دیگری هم هست که مورد نیاز محله باشد، اما در لیست پرسش بالا به آن اشاره نشده است. بنابراین از ایشان خواستیم که این موارد را نام ببرند.

۶) لطفا نام ببرید. احداث بانک (۱۵٪)، بیشتر از سایر موارد مورد توجه پاسخگویان بود. بازار و استخر که هر کدام به ترتیب با ۱۰ و ۳ درصد، در رتبه‌های پایین‌تر قرار داشتند، در پرسش بالا مورد توجه قرار گرفته بودند.

۷) چقدر با فعالیتهای مجتمع فرهنگی ورزشی شهید سلیمانی آشنایی دارید؟ ۳۸٪ ساکنین خانه‌های اطراف مجتمع شهید سلیمانی، بیان داشته‌اند که با فعالیتهای این مجتمع زیاد و بسیار آشنایی دارند. ۳۱٪ پاسخگویان آشنایی‌شان متوسط بوده است؛ ۱۶٪ کم و ۱۱٪ هم بسیار کم با فعالیتهای این مجتمع آشنایی داشتند. در حالی که ۴٪ ایشان هم هیچ آشنایی‌ای با این فعالیتهای نداشتند. سپس در پرسش بعدی از آنها خواستیم تا چند مورد از این فعالیتهای را بیان کنند.

۸) آیا می‌توانید چند فعالیت عمده این مجتمع را بیان کنید؟ دقیقا نیمی از پاسخگویان (۵۰٪) با فعالیتهای ورزشی این مجتمع آشنایی داشته و به کلاسهای ورزشی مختلف تشکیل شده در آن اشاره می‌کردند. سپس ۱۶٪ آنها به شهربازی این مجتمع اشاره کردند. سایر گزینه‌ها همچون کتابخانه، کلاسهای زبان، مهارتهای فنی و... نیز پاسخهای کمتری را به خود اختصاص داده بودند.

۹) از چه طریقی با این مجتمع و فعالیتهای آن آشنا شدید؟ بیشترین میزان آشنایی اهالی محل با این مجتمع (۳۰٪)، از طریق رفت و آمدها و سروصداها ایجاد شده بود. ۱۹٪ هم به خاطر نزدیکی خانه‌شان به این مجتمع متوجه آن شدند. تبلیغات نیز مایه آگاهی تنها ۱۶٪ از اهالی محل در این باره شده بود. نقش همسایه‌ها در این اطلاع‌رسانی، ۱۲٪ بوده است.

۱۰) آیا خودتان در این فعالیتهای شرکت می‌کنید؟ ۳۴٪ اهالی محله بیان کرده‌اند که خودشان هم در فعالیتهای این مجتمع شرکت می‌کنند. در حالی که بقیه ۶۶٪ در این فعالیتهای شرکت نمی‌کردند. به عبارت دیگر، تنها یک-سوم اهالی محل به کلاسهای این مجتمع می‌رفتند. بنابراین در صدد برآمدیم تا نوع کلاسهایی که شرکت می‌کنند را جویا شویم.

۱۱) در کدام فعالیتهای پاسخ یک-سوم آن ۳۴٪، در فعالیتهای ورزشی این مجتمع بوده و بقیه در سایر گزینه‌ها بسیار پراکنده بوده است.

۱۲) فرزندان‌تان را برای اوقات فراغت معمولا به چه کلاسهایی می‌فرستید؟ ۲۲٪ پاسخگویان مجرد بوده و بنابراین فرزندی نداشتند که به جایی بفرستند. ۱۲٪ فرزندان‌شان را به کلاسهای مهارت فنی (همچون خیاطی) و ۱۲٪ هم به کلاسهای مهارت هنری (مانند موسیقی و خطاطی) می‌فرستادند. سپس کلاس زبان با ۱۱٪ و کلاسهای ورزشی با ۷٪ در رتبه‌های بعدی قرار داشتند. برخی از پاسخگویان نیز فرزندان‌شان را به کلاسهای متنوعی می‌فرستادند. برای نمونه به یک کلاس ورزشی و یک کلاس هنری. طیف گسترده‌ای از کلاسها بیان شد که هر کدام‌شان تعداد کمی پاسخگو داشت و بنابراین در دسته سایر گنجانده شد. سپس از آنها پرسیده شد که آیا فرزندان‌شان را به همین کلاسها می‌فرستادند یا به کلاسهای دیگری؟

۱۳) آیا آنها را به همین مجتمع می‌فرستید؟ ۵۲٪ پاسخگویان، فرزندان‌شان را به همین مجتمع می‌فرستادند. اما ۲۳٪ دیگر خیر. بنابراین از دسته اخیر پرسیدیم که به کجا می‌برند؟

۱۴) به کجا؟ از آن ۲۳٪ که بیان کرده بودند فرزندان‌شان را به این مجتمع نمی‌فرستند، تنها ۷٪ پاسخ دادند که به کجا می‌فرستند. ۴ مورد به مجتمع فارابی و سه مورد دیگر هم به کتابخانه میخک، کتابخانه قائم و پارک می‌بردند.

۱۵) به نظرتان ساخت این مجتمع باعث زیباتر شدن محله شده یا آن را زشت‌تر کرده است؟ ۹۰٪ اهالی معتقدند که محله‌شان به واسطه ساخته شدن این مجتمع، زیباتر شده است. در حالیکه ۱۰٪ معتقد بودند فرقی نکرده است.

۱۶) در صورت امکان، دلیل‌تان را بفرمایید؟ ۳۵٪ به طور کلی و بدون اشاره به موردی خاص، اعتقاد داشتند که باعث زیبایی محله شده است. ۳۰٪ به این نکته اشاره داشتند که این مکان تا پیش از این، مکانی مخروبه بود و اکنون با بازسازی آن، آن چهره نامطلوب از محله زدوده شده است. زیبا بودن خود ساختمان نیز گزینه دیگری بود که ۹٪ پاسخگویان به آن اشاره کردند.

۱۷) آیا پس از ساخته شدن این مجتمع، سر و صدایی که باعث ناراحتی شما شود ایجاد نشد؟ ۹۸٪ اهالی محل بیان کردند که سر و صدایی که ناشی از این مجتمع باشد، آنها را آزار نداده است.

۱۸) آیا رفت و آمد خودروها و وسایل نقلیه‌ای که به این مجتمع رفت و آمد می‌کنند، برای شما مزاحمت ایجاد نمی‌کند؟ همچنین ۹۹٪ آنها هیچ نوع مزاحمتی از بابت رفت و آمد خودروهایی که به این مجتمع مربوط اند و یا پارک کردن آنها دریافت نکرده بودند.

۱۹) آیا این مجتمع باعث بیشتر شدن ترافیک در محله شده است؟ در ادامه پرسش پیشین، از آنها پرسیده شد که آیا ساخت این مجتمع باعث ایجاد ترافیک در محله شده است که باز هم رقمی بالا (۹۷٪) پاسخ‌شان منفی بوده و از این بابت نگرانی‌ای نداشتند.

۲۰) آیا استفاده‌کنندگان مجتمع در هنگام رفت و آمد، باعث اذیت و آزار شما نمی‌شوند؟ کاربران مجتمع در هنگام رفت و آمد، به‌هیچ‌وجه مایه مزاحمت اهالی نشده‌اند؛ به گونه‌ای که حتی یک مورد هم در این زمینه پاسخ مثبت نداده است.

۲۱) آیا تاکنون بین شما و استفاده‌کنندگان این مجتمع مشکلی پیش آمده است؟ تنها دو مورد بین پاسخگویان (به عنوان اهالی محله) و کاربران مجتمع مشکل پیش آمده بود که در بیان علت، یک مورد به کمبود جای پارک اشاره کرد و مورد دیگر، توضیحی در این باره ارائه نداد.

۲۲) آیا تاکنون بین دیگر اهالی محله و استفاده‌کنندگان این مجتمع مشکلی پیش آمده است؟ پاسخگویان معتقد بودند که تاکنون هیچ مشکلی بین کاربران مجتمع و دیگر اهالی محله پیش نیامده است.

۲۳) به نظر تان پس از ساخته شدن این مجتمع، میزان امنیت محله بیشتر شده است یا کمتر؟ ۶۹٪ پاسخگویان بر این عقیده بودند که پس از ساخته شدن این مجتمع، میزان امنیت محله نیز افزایش یافته است. در حالی که در نقطه مقابل، ۱۰٪ بر این عقیده بودند که اتفاقاً پس از ساخته شدن این مجتمع، امنیت محله کاهش یافته است. ۱۹٪ هم در این زمینه اظهار بی‌اطلاعی کردند. در پرسش بعدی تلاش کردیم توجیه هر دسته را بررسی کنیم.

۲۴) لطفاً دلیل تان را بیان فرمایید. این بار ۲۴٪ عقیده داشتند که تغییر چندانی نکرده است. در عوض، آنها که عقیده داشتند باعث افزایش امنیت محله شده است توجیهاتی از این دست بیان نمودند: «باعث تردد بیشتر شده است» (۲۱٪)؛ «باعث عدم حضور معتادان شده است» (۲۰٪)؛ «باعث رسیدگی بیشتر به محله شده است» (۸٪)؛ «محله مخروبه از بین رفته است» (۶٪)؛ و... از سوی دیگر عمده‌ترین دلیل دسته‌ای که معتقد بودند باعث کاهش امنیت شده است، این بود که رفت و آمد غریبه‌ها را به محله زیاد کرده است (۶٪).

۲۵) آیا پس از ساخته شدن این مجتمع، ارزش زمینها و خانه‌های اینجا افزایش پیدا کرده یا کاهش یافته است؟ ۶۸٪ پاسخگویان بر این باورند که پس از ساخته شدن این مجتمع، ارزش زمین و خانه در این محله بیشتر شده است. در حالیکه تنها ۳٪ بر این عقیده‌اند که بهای زمین و خانه در پی ساخته شدن این مجتمع کاهش یافته است. سایر پاسخگویان یا معتقد بودند که فرقی نکرده است (۱۶٪)، یا آنکه چیزی در این باره نمی‌دانستند (۱۳٪).

۲۶) به نظر شما میزان استقبال همسایگان و اهالی محل از این مجتمع چگونه بود؟ اگر مجموع نظرات درباره میزان استقبال اهالی محل از فعالیتهای این مجتمع را در نظر بگیریم، به نظر ۲۹٪ پاسخگویان، استقبال بسیار زیاد بوده، و از نظر ۴۶٪ استقبال زیاد بوده است. بنابراین مجموعاً ۷۵٪، یعنی سه-چهارم پاسخگویان معتقد بودند که استقبال اهالی از این مجتمع زیاد و بسیار زیاد بوده است. از سوی دیگر، ۷٪ بر این باورند که استقبال اهالی کم بوده و ۲٪ هم گزینه بسیار کم را عنوان کردند. در این میان، افرادی که گزینه استقبال در حد متوسط را بیان کردند، ۱۶٪ پاسخها را از آن خود کرده بودند.

۲۷) بیشتر دوست دارید چه فعالیتهایی در این مجتمع انجام شود؟ بیشتر پاسخگویان (۲۵٪) گزینه فعالیتهای ورزشی را برای این مجتمع می‌پسندیدند. به عبارت دیگر، فعالیتهای ورزشی از نظر اهالی محله در صدر اهمیت برای این مجتمع قرار دارد. سپس کلاسهای دینی و برگزاری جشنواره هر کدام با ۱۰٪، در رتبه بعدی قرار داشت.

۲۸) به نظرتان ساخته شدن این مجتمع در اینجا چه ضرورتی داشت؟ در بین پاسخهای بیان شده برای این پرسش، دو دسته پاسخ از بقیه مهمتر بود: ۴۶٪ اهالی محله معتقدند که چون تا پیش از این، محله دارای امکاناتی نبود، بنابراین ساخت این مجتمع ضروری بود. ۱۸٪ آنها بر این باورند که چون جوانان جایی برای سرگرمی و تفریح سالم نداشتند، بنابراین ضرورت ساخت این مجتمع احساس می‌شد.

۲۹) فکر می‌کنید این محله به مکانی مهمتر از این مجتمع نیاز داشت که بهتر بود به جای مجتمع ساخته می‌شد؟ ۶۴٪ پاسخگویان در پاسخ به این پرسش، ساخت همین مجتمع فرهنگی ورزشی را ضروری‌ترین مورد

می‌دانستند. در کنار این پاسخ و البته با فاصله بسیار زیاد، ۹٪ به مسجد، ۹٪ به درمانگاه یا بیمارستان، ۴٪ به بانک و ۳٪ به استخر نیز اشاره داشتند.

۳۰) در کل از وجود مجتمع در این محله چقدر راضی هستید؟ به‌طور کلی ۳۸٪ اهالی محله از وجود این مجتمع بسیار راضی و به همین میزان (۳۸٪) نیز راضی هستند. بنابراین مجموعاً ۷۶٪ اهالی محله از وجود این مجتمع راضی و بسیار راضی هستند. ۱۸٪ رضایت‌شان در حد متوسط، ۴٪ در حد کم و ۱٪ در حد بسیار کم است. به‌طور کلی میزان رضایت اهالی محله این مجتمع بالاست.

۳۱) چنانچه پیشنهاد یا انتقاد دیگری درباره این مجتمع و مسائل مرتبط با آن دارید، بیان بفرمایید. به عنوان آخرین پرسش، از اهالی محله خواستیم تا چنانچه نظر، انتقاد و یا پیشنهادی درباره این مجتمع دارند، بیان کنند. ۵۹٪ هیچ نظر یا انتقادی نداشتند. ۱۰٪ خواستار افزایش امکانات مجتمع، و ۸٪ نیز خواهان تنوع بیشتر برنامه‌ها و کلاسها بودند.

۳- فاز سوم: اطلاعات مربوط به ساکنان منطقه ۱۸

۳-۱- جامعه آماری

جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش، کلیه شهروندان ۱۵ سال و بالاتر ساکن منطقه ۱۸ شهر تهران در سال ۱۳۸۹ بودند.

۳-۲- روش نمونه‌گیری

با توجه به موضوع پژوهش، گستردگی منطقه ۱۸ و جمعیت افراد بالای ۱۵ سال در این منطقه، از روش نمونه‌گیری چند مرحله‌ای استفاده شده است. این نمونه‌گیری بر اساس اطلاعات جمعیتی موجود از بلوک‌ها و حوزه‌های مسکونی در منطقه ۱۸ صورت می‌گیرد. جمعیت بلوک‌های این منطقه به صورت تراکمی مرتب شده، سپس با توجه به تعداد نمونه ۴۰۰ نفری، تعداد بلوک‌های مورد نیاز تعیین شد و چون در هر بلوک با ۱۰ نمونه انتخابی باید مصاحبه انجام شود، بنابراین برای یک نمونه ۴۰۰ نفری، ۴۰ بلوک نیاز داشتیم. شروع پرسشگری به صورت قراردادی از ضلع جنوب غربی

به سوی شرقی و با انتخاب منازل مسکونی (که روش انتخاب آن به تفصیل آورده خواهد شد) صورت گرفت. این کار تا تکمیل پرسشنامه‌ها ادامه یافت.

۳-۳- نحوه انتخاب بلوک

با توجه به روش نمونه‌گیری اتخاذ شده مقرر گردید که داخل هر بلوک ۱۰ خانوار (و به تبع آن ۱۰ فرد پاسخگو) انتخاب گردد. برای انتخاب بلوک‌ها از روش نمونه‌گیری با احتمال‌های نابرابر (یا نمونه‌گیری با احتمال‌های متناسب PPS^۱) استفاده شده است. مزیت این روش علاوه بر سهولت انجام و سهولت درک، نااریب بودن برآوردهای تحت این روش است.

۳-۴- شیوه انتخاب خانوار در داخل بلوک‌ها

پس از مشخص شدن بلوک‌های نمونه، همانطور که پیشتر گفتیم، در این مرحله باید ۱۰ خانوار معمولی ساکن در بلوک مورد نظر، مصاحبه شوند. در این مرحله از شیوه نمونه‌گیری سیستماتیک استفاده شده است. قبلاً توضیح دادیم که در چارچوب نمونه‌گیری تعداد خانوارهای هر بلوک موجود است. لذا به شیوه نمونه‌گیری سیستماتیک، ابتدا تعداد خانوارهای ساکن هر بلوک را بر عدد ۱۰ تقسیم کرده تا عدد فاصله‌ای به دست آید (مثلاً اگر تعداد خانوارهای بلوک ۶۰

خانوار باشد، عدد فاصله‌ای $d = \frac{60}{10} = 6$ خواهد بود). بعد از به دست آوردن عدد فاصله‌ای یک عدد تصادفی به عنوان مبدا نمونه‌گیری نیز انتخاب می‌شود (مثلاً در مثال بالا عددی بین ۱ تا ۶ انتخاب می‌شود. فرض کنید این عدد ۳ باشد) این اطلاعات (عدد فاصله و عدد مبدا نمونه‌گیری) به همراه نقشه به پرسشگر داده می‌شود. در این مرحله طبق آموزش‌هایی که به پرسشگران داده می‌شود، با شروع از ضلع جنوب شرقی بلوک و شماره‌گذاری خانوارهای بلوک ابتدا خانوار شماره مبدا (در اینجا خانوار شماره ۳) را مورد مصاحبه قرار می‌دهند و برای انتخاب خانوار دوم نمونه، به عدد مبدا (یعنی ۳) عدد فاصله را افزوده تا خانوار بعدی نمونه (یعنی $3 + 6 = 9$) یا همان خانوار شماره ۹ مورد مصاحبه قرار گیرد و به همین ترتیب خانوار شماره $(6 + 9 = 15)$ پانزدهم و ... مورد مصاحبه قرار می‌گیرد. با توجه به مبانی نظری این روش، اگر صفت‌های مورد بررسی (متغیرهای پرسشنامه) دارای پراکندگی زیادی در طول بلوک باشند، این نوع نمونه‌گیری برآورد بسیار مناسبی را از صفت‌های مورد بررسی به دست خواهد داد.

۳-۵- شیوه انتخاب فرد داخل خانوارها

با انتخاب شدن خانوارهای نمونه در هر بلوک، باید فرد پاسخگو را از بین تمام افراد واجد شرایط پاسخگویی در آن خانوار انتخاب کرد. در این مرحله به شیوه نمونه‌گیری سهمیه‌ای عمل می‌شود. از آنجا که استفاده از روش‌های احتمالی در عمل با اشکال اجرائی مواجه می‌شود و به صرف زمان و هزینه بسیار بالایی نیاز دارد عموماً مورد استفاده قرار

^۱ - این روش توسط متخصصین آمار مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران (ایسپا) به صورت نرم افزار درآمده و قادر به نمونه‌گیری از هر چارچوب آماری به شیوه pps است.

نمی‌گیرد. لذا روش سهمیه‌ای که در ادامه توضیح آن خواهد آمد به لحاظ عملی قابل استفاده است. در این روش با آگاهی از اینکه توزیع سنی و جنسی در کل شهر به صورت خاصی توزیع شده‌اند این توزیع در کلیه بلوک‌ها رعایت می‌شود؛ یعنی از پرسشگر خواسته می‌شود پس از انتخاب خانوار به گونه‌ای فرد پاسخگو را انتخاب کند که در مجموع با رعایت جدولی که به او ارائه شده از کلیه رده‌های سنی و در دو گروه زنان و مردان پاسخگو داشته باشیم. نمونه جدول مذکور ذیلاً ارائه شده است.

توزیع جمعیت براساس ویژگی‌های سنی و جنسی در بلوک

مرد	زن	گروه‌های سنی
۱	۱	۱۸ تا ۲۴ سال
۲	۱	۲۵ تا ۳۴ سال
۱	۱	۳۵ تا ۴۴ سال
۱	۱	۴۵ تا ۵۴ سال
۰	۱	۵۵ سال و بالاتر

پرسشهای زمینه‌ای:

توزیع جنسی پاسخگویان در این پژوهش، تقریباً به‌طور مساوی بوده است. یعنی ۲۰۱ مرد در برابر ۱۹۹ زن.

۷۷,۳٪ پاسخگویان متأهل و ۲۱,۳٪ ایشان مجرد بودند.

بیش از نیمی از پاسخگویان (۵۵,۵٪)، دارای میزان تحصیلات زیردیپلم بودند. سپس دیپلمی‌ها با ۳۱,۵٪ در رتبه دوم قرار داشتند. ۳٪ کاردانی، ۴,۸٪ کارشناسی، ۰,۳٪ ارشد و دکترا، و نهایتاً ۵٪ نیز بی‌سواد بودند. به نظر می‌آید سطح سواد ساکنین این منطقه پایین باشد.

۴۱,۸٪ پاسخگویان، خانه‌دار بودند. با توجه به اینکه خانه‌داری در ایران و بسیاری از دیگر کشورها، شغلی است ویژه زنان، بنابراین تنها ۸٪ از پاسخگویانی که زن بودند شاغل هستند. ۱۹٪ دیگر پاسخگویان شغل آزاد دارند. ۸,۵٪ دانش-آموز، ۷٪ بازنشسته، ۶,۸٪ کارگر، ۵,۳٪ کارمند، ۳,۸٪ فنی کار، ۳٪ دانشجو، و ۲,۸٪ بیکار بودند.

۱- شما اوقات فراغت خود را معمولاً چگونه می‌گذرانید؟ در پاسخ اهالی منطقه ۱۸ به این پرسش که اوقات فراغت خود را چگونه می‌گذرانند، بیشترین میزان آنها (۳۰,۵٪) بیان کردند که تماشای تلویزیون، عمده‌ترین فعالیت آنها در اوقات فراغت است. سپس گردش با ۷٪، دید و بازدید دوستان و آشنایان با ۵,۸٪، ورزش با ۴,۵٪ و مطالعه کتاب با ۴,۳٪ در رتبه‌های بعدی قرار داشتند.

۲- به نظر شما بهترین مکان برای گذران اوقات فراغت کجاست؟ دقیقاً یک-سوم پاسخگویان (۳۳,۳٪) خانه را بهترین مکان برای اوقات فراغت خود می‌دانستند. سپس پارک با اختصاص بیش از یک-چهارم پاسخها به خود (۲۵,۳٪) در رتبه دوم قرار داشت. افرادی که کوه و جنگل را مناسب‌ترین مکان برای گذران اوقات فراغت می‌دانستند، ۲۱,۳٪ پاسخها را بیان داشته بودند.

۳- به نظرتان در محل سکونت شما، امکانات کافی برای گذران اوقات فراغت وجود دارد؟ بیش از نیمی از پاسخگویان (۵۲,۵٪) نظرشان بر این است که در محل زندگی‌شان، امکانات کافی برای گذران اوقات فراغت وجود ندارد. میزان افرادی که نظری برخلاف این پاسخ داشته و معتقد بودند که امکانات کافی در این زمینه در محل زندگی‌شان وجود دارد، کمتر از دسته بالا و ۴۶,۸٪ بود.

۴- منطقه ۱۸ را از نظر وجود مکانها و برنامه‌های فرهنگی چگونه ارزیابی می‌کنید؟ ۸,۳٪ پاسخگویان، امکانات و برنامه‌های فرهنگی منطقه ۱۸ را بسیار خوب ارزیابی می‌کنند. در کنار این دسته، ۲۸,۳٪ نیز گزینه خوب را در پاسخ به این پرسش برگزیده‌اند. بنابراین در مجموع، ۳۶,۶٪ اهالی منطقه ۱۸، اماکن و برنامه‌های فرهنگی این منطقه را خوب و بسیار خوب ارزیابی کرده‌اند. در نقطه مقابل، ۲۲,۵٪ پاسخگویان، این امکانات و برنامه‌ها را ضعیف و ۱۶,۸٪ نیز بسیار ضعیف دانسته‌اند. اگر میزان این دو گزینه را با هم جمع کنیم، ۳۹,۳٪ پاسخگویان، گزینه‌های ضعیف و بسیار ضعیف را درباره امکانات و برنامه‌های فرهنگی منطقه ۱۸ بیان داشته‌اند که نزدیک به ۳٪ از دسته نخست که نگاه خوشبینانه‌تری داشتند، بیشترند. البته ۲۱,۳٪ نیز پاسخشان به این پرسش، گزینه متوسط بود.

۵- آیا می‌توانید چند فرهنگسرا و مجتمع فرهنگی و ورزشگاه در منطقه ۱۸ را نام ببرید؟ در پرسش بعدی، از پاسخگویان خواستیم تا نام فرهنگسراهایی که در منطقه ۱۸ وجود دارد را برای مان ذکر کنند. دقیقاً یک-چهارم (۲۵٪) پاسخگویان نتوانستند به هیچ فرهنگسرای اشاره داشته باشند. اما ۱۴,۶٪ به فرهنگسرای قائم، ۹,۳٪ به فرهنگسرای خاتم، ۶,۵٪ به فرهنگسرای فارابی و بقیه هم به مواردی دیگر همچون کتابخانه‌ها و... اشاره کردند. ضمن آنکه ۴۵٪ مجموع پاسخگویان، به بیش از یک مورد و ۱۹٪ هم به بیش از دو مورد اشاره داشتند.

۶- به نظر شما این مجتمع‌ها و فرهنگسراها به‌طور مساوی در منطقه ۱۸ توزیع شده‌اند؟ بیش از نیمی از پاسخگویان (۵۲,۵٪) معتقدند که این فرهنگسراها به‌طور مساوی در منطقه ۱۸ توزیع شده‌اند؛ در حالیکه ۳,۳٪ آنها نظرشان برخلاف این بوده و به توزیع نامناسب این اماکن اشاره کردند. بنابراین در پرسش بعدی از این دسته پرسیدیم که اگر این چنین است، به نظرشان این توزیع بیشتر در کدام محلات منطقه ۱۸ صورت پذیرفته است؟

در صورت پاسخ منفی، در کدام محلات این امکانات بیشتر و در کدام محلات کمتر است؟ مجموع کسانی که در پرسش پیشین، گزینه‌های «نمی‌دانم» و «مساوی توزیع شده» را برگزیده بودند، در اینجا ۶۵,۸٪ تشکیل می‌دهند. از باقی نظرات، ۵,۳٪ هیچ پاسخی ندادند؛ ۵٪ معتقد بودند که در محله ولیعصر این امکانات بیشتر متمرکز شده است؛ ۳,۳٪ در محله شادآباد و ۲,۵٪ هم در محله شادآباد را بیان کردند. بنابراین به نظر می‌رسد که احساس بی‌عدالتی در این زمینه، چندان قوی نباشد.

۷- اگر قرار باشد اکنون مکانی را در نزدیکی خانه‌تان احداث کنند، چه مکانی را پیشنهاد می‌کنید؟ اگر قرار باشد در نزدیکی خانه پاسخگویان یک مکان عمومی ساخته شود، بیش از یک-چهارم آنها (۲۷,۵٪) ترجیح می‌دهند ورزشگاه باشد. سپس با یک فاصله قابل توجه، ۱۵٪ پارک، ۱۲٪ سینما و ۸٪ هم کتابخانه را ترجیح می‌دهند. برای این ارجحیت قائل شدن، در پرسش بعدی خواستیم که دلیل‌شان را توضیح دهند.

۸- دلیل‌تان را برای این انتخاب بیان می‌فرمایید؟ ۳۵,۳٪ پاسخگویان، افزایش فعالیت در زمینه مورد نظرشان را سودمند می‌دانستند و بنابراین عقیده داشتند که احداث مکان مورد نظرشان، این فعالیتها را افزایش می‌دهد. ۱۰,۳٪ معتقد

بودند که تعداد مکان مورد نظرشان به نسبت سایر اماکن عمومی، کم است. ۷,۳٪ آن مکان را برای همه مردم مفید می-دانستند و به همین میزان نیز (۷,۳٪) داشتن همه نوع امکانات در محله را ضروری می-دانستند.

۹- به نظر شما اهالی محله نزدیک شما، چقدر از مجتمع‌های فرهنگی-ورزشی استقبال می-کنند؟ همانگونه که یافته‌ها نشان می-دهد، ۱۹,۵٪ پاسخگویان معتقدند که اهالی محله‌شان از مجتمع‌های فرهنگی و ورزشی نزدیک‌شان بسیار زیاد استفاده می-کنند. در کنار این گروه، ۳۲,۵٪، یعنی دقیقاً یک-سوم پاسخگویان نیز معتقدند که اهالی محله‌شان از این امکانات زیاد استفاده می-کنند. بنابراین جمع نظرات این دو گروه می-شود ۵۳٪؛ که بیش از نیمی از پاسخهاست. از سوی دیگر، ۱۰,۵٪ معتقدند که هم محله‌ای هایشان کم از این امکانات استفاده می-کنند و ۴٪ هم گزینه بسیار کم را برگزیدند. بنابراین مجموع کسانی که معتقدند اهالی محله‌شان کم و بسیار کم از این امکانات استفاده می-کنند، کمتر از ۱۵٪ است. ۱۸,۳٪ هم میزان استفاده اهالی محله‌شان از این امکانات را در حد متوسط ارزیابی کرده‌اند.

۱۰- خود شما بیشتر به فعالیتهای فرهنگی علاقه دارید یا به فعالیتهای ورزشی؟ در ادامه نیازسنجی مان از اهالی منطقه، از ایشان پرسیدیم که خودشان آیا به فعالیتهای فرهنگی بیشتر علاقمندند و یا به فعالیتهای ورزشی؟ بیش از نیمی از پاسخگویان (۵۲٪) به فعالیتهای ورزشی بیشتر علاقمند بودند. در حالی که ۲۹,۵٪ به فعالیتهای فرهنگی توجه بیشتری نشان دادند. ۸,۸٪ هم به هر دو دسته فعالیتها علاقه داشتند. و جالب آنکه ۹,۳٪ به هیچکدام از این دو دسته فعالیت علاقه‌ای نداشتند.

۱۱- در چه کلاسهای فرهنگی یا ورزشی‌ای شرکت کرده یا می-کنید؟ بیش از نیمی از پاسخگویان (۵۸,۵٪)، علیرغم علاقه‌ای که در پاسخ به پرسش بالایی ارائه دادند، خودشان در هیچ کلاسی شرکت نمی-کنند. ۷,۵٪ در کلاسها و باشگاههای بدنسازی، و ۶٪ هم در کلاسهای فوتبال شرکت می-کنند که در یکی از این کلاسها (فوتبال)، حضور کاملاً مردانه است و در کلاس دیگر (بدنسازی) حضور غالب و قریب به اتفاق از آن مردان است و زنان در اینجا جایگاهی ندارند.

۱۲- محل برگزاری این کلاسها و فعالیتها کجاست؟ به جز آن ۵۸,۵٪ که در هیچ کلاسی شرکت نمی-کنند، بقیه افراد در مجتمع‌های مختلفی همچون سلیمانی، قائم، شقایق، مینا و... به‌طور پراکنده شرکت می-کنند.

۱۳- چنانچه این محل، نزدیکترین محل به شما نیست، لطفا دلیل انتخاب آنرا بیان فرمایید. از آن تعداد پاسخگویانی که در کلاسهای ورزشی و فرهنگی شرکت می‌کنند، ۳۲٫۸٪ به مجتمع‌هایی می‌روند که نزدیک‌شان است. سایر افراد نیز به دلایلی همچون نزدیکی به منزل پدری، به منزل پیشین، به محل کار، و یا داشتن امکانات بهتر، و رفتن به همراه دوستان را دلایلی عنوان کرده‌اند که به خاطر آنها مسیر طولانی‌تری را می‌پیمایند تا در یک کلاس حضور یابند.

۱۴- چنانچه اکنون در این فعالیتها شرکت نمی‌کنید، لطفا دلیل تان را بفرمایید. از آن افرادی که تا پیش از این در کلاسها شرکت کرده و اکنون دیگر شرکت نمی‌کنند، دلیل را جویا شدیم. عمده‌ترین دلیل، اضافه شدن مشغله‌ها و همچنین خانه‌داری و بچه‌داری عنوان شده بود.

۱۵- آیا تاکنون نام مجتمع فرهنگی-ورزشی شهید سلیمانی را شنیده‌اید؟ از این پرسش به بعد، مستقیما به مجتمع شهید سلیمانی پرداختیم. در نخستین پرسش خواستیم بدانیم که آیا پاسخگویان تاکنون نام این مجتمع را شنیده‌اند یا خیر. دقیقا سه-چهارم (۷۵٪) آنها حتی نام این مجتمع را هم تاکنون نشنیده بودند. تنها یک-چهارم عنوان کردند که نام مجتمع را پیش از این شنیده‌اند.

۱۶- آیا می‌دانید مکان این مجتمع دقیقا کجاست؟ سپس برای میزان آشنایی با این مجتمع، آدرس آنرا از آنانی که عنوان کرده بودند نام این مجتمع را شنیده‌اند پرسیدیم. از آن ۲۵٪ که نام این مجتمع را شنیده بودند، تنها ۱۸٫۳٪ آدرس آنرا می‌دانستند.

۱۷- تا چه میزان این مکان را مناسب می‌دانید؟ سپس آدرس مجتمع را برای کلیه پاسخگویان شرح داده و آنگاه پرسیدیم که به نظر آنها این مکان تا چه میزان مناسب در نظر گرفته شده است؟ ۱۴٪ این مکان را بسیار زیاد، و ۲۶٪ هم زیاد مناسب ارزیابی کردند. یعنی مجموعا ۴۰٪ پاسخگویان عقیده داشتند که مکان‌یابی ساخت این مجتمع زیاد یا بسیار زیاد مناسب بوده است. در سوی مقابل، ۱۷٪ این مکان‌یابی را کم و ۲۰٫۵٪ هم بسیار کم مناسب ارزیابی کردند. یعنی

مجموعاً کسانی که معتقد بودند این مجتمع در مکان نامناسبی ساخته شده است، ۳۷,۵٪ بود. ۱۴,۵٪ هم نظرشان در میانه این دو قرار داشت.

۱۸- **لطفاً دلیل تان را بیان فرمایید.** سپس از هر دو گروه موافق و مخالف خواستیم تا دلیل‌شان را برای مناسب بودن یا نبودن مکان مجتمع بیان کنند. نزدیک به یک-سوم پاسخگویان (۳۲٪) معتقد بودند از آنجایی که این مجتمع دور از منزل آنان است، نامناسب است. بنابراین می‌توان دریافت که احتمالاً منظور آنها از نامناسب بودن، برای استفاده خودشان است. از سوی دیگر، ۱۶٪ دقیقاً به همین دلیل نزدیک بودن به منزل خودشان، این مجتمع را دارای مکان مناسبی می‌دانستند. از دیگر پاسخهای قابل توجه، ۶ درصدی بودند که می‌گفتند چون در محل دور افتاده‌ای ساخته شده است، بنابراین مکان‌یابی‌اش درست نیست.

۱۹- **حال و با توجه به موقعیت این مجتمع، چه فعالیتهایی را مناسب آن می‌دانید؟** در پرسش بعدی از ایشان پرسیدیم که حال و با توجه به موقعیت این مجتمع، چه فعالیتهایی را مناسب آن می‌دانند؟ نزدیک به یک-سوم پاسخگویان (۳۲٪) معتقد به کاربری ورزشی برای آن بودند. ۱۴,۸٪ نیز کاربری ورزشی و فرهنگی به صورت توأمان را برایش مناسب می‌دانستند. آموزش مهارتهای فنی (۹٪)، برگزاری جشن و مراسم (۸٪) و آموزش و برگزاری مناسبتهای دینی (۷,۵٪) در رتبه‌های بعدی قرار داشتند.

*** کسانی که با این مجتمع آشنایی نداشتند، در اینجا مصاحبه‌شان به پایان می‌رسد. ادامه مصاحبه تنها با پاسخگویانی خواهد بود که درباره این مجتمع آگاهی داشتند.

۲۰- **چقدر با فعالیتهای مجتمع فرهنگی ورزشی شهید سلیمانی آشنایی دارید؟** از میان آن یکصد نفری که نام این مجتمع را شنیده بودند، ۹٪ پاسخگویان با فعالیتهای این مجتمع بسیار زیاد آشنا بودند. ۱۸٪ هم آشنایی‌شان در حد زیاد بود. یعنی مجموعاً ۲۷٪ با فعالیتهای این مجتمع زیاد و بسیار زیاد آشنایی داشتند. در سوی مقابل، ۱۴٪ آشنایی‌شان کم، ۱۶٪ بسیار کم، و ۲۲٪ در حد صفر بود. بنابراین مجموعاً این دسته از افراد بیش از نیمی از پاسخها (۵۲٪) را به خود اختصاص داده بودند. ۲۱٪ هم آشنایی‌شان در حد متوسط بود.

۲۱- آیا می‌توانید چند فعالیت عمده این مجتمع را بیان کنید؟ باز هم برای اینکه میزان آشنایی این دسته از پاسخگویان را با مجتمع شهید سلیمانی بیشتر بسنجیم، از آنها خواستیم تا برخی فعالیتها که در آنجا صورت می‌پذیرد را نام ببرند. بیشتر میزان آشنایی با مجتمع، از طریق فعالیتهای ورزشی آن بود که یک-سوم پاسخها (۳۳٪) را به خود اختصاص داده بود. سپس شهرسازی با ۸٪ پاسخها، در رتبه بعدی قرار داشت. کلاسهای مهارت فنی و مهارت هنری به ترتیب با ۵٪ و ۴٪ در رتبه‌های بعدی قرار داشت. جدول زیر، گزینه‌های دومی را نشان می‌دهد که در پاسخ به همین پرسش بیان شده است. یعنی آنها که بیش از یک گزینه نام بردند.

گروه دوم	از مجتمع شناختی ندارم	کلاس مهارت های هنری	مهارت فنی	کلاس های دینی	کلاس های ورزشی	شهرسازی	سایر	نمی دانم	کل
درصد	۲۲	۵	۲	۱	۱۴	۶	۳۴	۱۶	۱۰۰

۲۲- از چه طریقی با این مجتمع و فعالیتهای آن آشنا شدید؟ بیشترین میزان آشنایی با این مجتمع و فعالیتهای آنرا (۴۵٪) از طریق گفتگوهای دوستان و آشنایان دریافت کرده‌اند؛ ۱۲٪ از طریق تبلیغات و ۱۱٪ هم خودشان آنرا از نزدیک دیده‌اند. گزینه‌های دومی که برای این پرسش بیان شد نیز در جدول زیر دیده می‌شود.

گروه	تنها اسم مجتمع را شنیده	مشاهده اطلاعیه نصب شده	بروشور	از طریق تبلیغات آشنا نشدم	بی پاسخ	کل
درصد	۲۲	۱	۱	۶۶	۱۰	۱۰۰

۲۳- آیا دسترسی به این مکان برای شما آسان است؟ برای ۵۴٪ پاسخگویانی که مجتمع سلیمانی را می‌شناختند، دسترسی به این مکان ساده بود. در حالی که برای ۲۳٪ این دسترسی دشوار بیان شده است.

۲۴- چنانچه در این مجتمع، فعالیتها و خدمات مفیدی ارائه شود، آیا حاضرید خودتان یا اعضای خانواده‌تان در این برنامه‌ها شرکت کنید؟ از پاسخگویان پرسیدیم آیا چنانچه در این مجتمع فعالیت‌های سودمندی ارائه شود، حاضرند خود یا خانواده‌شان در آنها شرکت کنند؟ نزدیک به نیمی از پاسخگویان (۴۶٪) هم خودشان و هم خانواده‌شان در این صورت حاضرند در این فعالیتها شرکت کنند. در حالی که ۱۸٪ آنها نه خودشان و نه خانواده‌شان در این فعالیتها شرکت نخواهند کرد. در این میان، ۱۴٪ هم بودند که عنوان کردند خودشان در این فعالیتها شرکت می‌کنند؛ اما اجازه شرکت به خانواده‌شان را نخواهند داد. سپس دلیل‌شان را در هر صورت جویا شدیم.

۲۵- لطفا دلیل‌تان را بیان کنید. نزدیکی به خانه (۲۸٪)، داشتن امکانات خوب (۶٪) و داشتن محیط سالم (۶٪) از دلایل موافقین به حضور در این مجتمع بود. در حالیکه نداشتن علاقه (۳٪) و دوری راه (۱۳٪) به عنوان مهمترین دلایل مخالفان بیان شد.

۲۶- چه راهکارها و پیشنهادهایی برای توسعه فعالیت‌های فرهنگی و ورزشی در منطقه ۱۸ دارید؟ همانگونه که مشاهده می‌شود، باز هم توجه به ورزشگاه در صدر درخواستها و توجهات مردم این منطقه قرار داشت. به گونه‌ای ۱۷٪ آنها خواستار توجه به این نکته شده بودند. دادن امکانات به محلات مختلف و عدم تمرکزگرایی، با ۱۰٪ پاسخها در رتبه دوم قرار داشت. احداث مجتمع‌های فرهنگی ورزشی (۹٪) و احداث فرهنگسراها (۵٪) نیز از دیگر پیشنهادهای ارائه شده بود.

مرحله پنجم: برآورد پیامدهای احتمالی، ارزیابی گزینه‌های بدیل و ارائه راهکار و پیشنهاد

معمولا در ارزیابی پیامدهای اجتماعی، مرحله برآورد تأثیرات احتمالی را از مرحله ارزیابی گزینه‌های بدیل و ارائه راهکار و پیشنهاد جدا می‌کنند. اما برای این طرح بهتر است که پیشنهادها و راهکارها در ادامه هر پیامد احتمالی بیان گردد.

این طرح برخلاف بسیاری از طرحهای دیگر، به نظر نمی‌آید که دارای تأثیرات منفی چندان عمده‌ای باشد. عمده اثرات این مجتمع، اثرات و پیامدهای مثبت بوده است.

پیامدهای مثبت:

- افزایش حضور زنان در عرصه‌های اجتماعی
- توانمندسازی اقشار کم‌درآمد در زمینه‌های فرهنگی و ورزشی
- افزایش احساس امنیت در میان ساکنان محله
- افزایش حس اعتماد به نفس در میان ساکنان محله
- و...

همه این موارد از خلال ادبیات نظری، یافته‌های مصاحبه‌ها و همچنین یافته‌های پرسشنامه‌ها مشهود و ملموس بود

پیامدهای منفی:

پیامدهای منفی را می‌توان به چند دسته تقسیم‌بندی نمود:

- اثرات غیرقابل پیشگیری
- اثرات قابل پیشگیری
- اثرات قابل کاهش دادن و تعدیل کردن

به نظر می‌آید بیشتر پیامدهای منفی ساخت این مجتمع، قابل پیشگیری باشد. برخی از این پیامدها در فازهای بعدی ساخت و تکمیل مجتمع برطرف خواهد شد. همچون: ساخت پارکینگ و رفع ازدحام خودروهای کاربران. اما در اینجا به بررسی موردی پیامدهای منفی می‌پردازیم.

اگرچه بنا بود در این پژوهش به پیامدهای اجتماعی پردازیم، اما بیان برخی مسائل و مشکلات فنی آن که بی‌تردید پیامدهای اجتماعی در پی خواهد داشت، ضروری است.

تاسیسات ساختمانی (آب، برق، گاز)

همانگونه که از مصاحبه با کارمندان بخشهای مختلف مجتمع شهید سلیمانی برآمد، عمده‌ترین ایراد فنی مربوط به این مجتمع، به تاسیسات ساختمانی‌اش باز می‌گردد. به گونه‌ای که فشار آب کم، قطعی برق و همچنین انشعاب گاز نامناسب، مسائل عمده‌ای را به دنبال داشته است. اگرچه بیش از ۹۰٪ کاربران نسبت به وسایل گرمایشی و سرمایشی اظهار رضایت کرده‌اند؛ همچنانکه بیش از ۸۲٪ نیز از نور و روشنایی آن راضی و بسیار راضی بودند؛ اما بخش خصوصی در این زمینه با مشکل بسیار روبرو بود. مثلاً نمی‌توان انتظار داشت که تالار برای گرم کردن محوطه‌اش برای همیشه از سیلندرهای گاز مایع استفاده نموده و یا غذایش را در جایی دیگر پخته و به تالار منتقل نماید. ضمن آنکه به نظر می‌رسد راه‌حل شهرداری در برطرف نمودن مشکلاتی همچون قطعی آب و...، مقطعی بوده و باید راه‌حلی نهایی و اساسی برای آن در نظر گرفت. در این زمینه انتظار می‌رود شهرداری منطقه که تاکنون پیگیر این مسائل بوده است، به گونه‌ای جدی‌تر و هر چه زودتر در صدد رفع این مسائل برآید.

نشت آب به برخی واحدها:

علیرغم نوساز بودن این مجتمع، برخی خرابی‌ها در بخشهای مختلف آن دیده می‌شود که چندان توجیه‌پذیر نیست. برای نمونه، واحد گریم و عکاسی مستقر در مجتمع که در پاگرد طبقات زیرزمین و اول قرار داشت و به دلیل وجود لباسهای سنتی، محلی و تاریخی مختلف در آن، مورد توجه کودکان و حتی بزرگسالان بود، به علت نشت آب به تعطیلی کشیده شد و تاکنون (بهار ۱۳۹۰) بازگشایی نگردید.

مسائل و مشکلات شهربازی:

شهربازی یکی از مسئله‌دارترین بخشهای این مجتمع است. مسئولیت آن به بخش خصوصی واگذار گردیده که نارضایتی مسئول آن از عدم همکاری‌های لازم و درآمدزا نبودن، در بخشهای دیگر این گزارش مورد توجه قرار گرفته است. اما منطبق نبودن آن با استانداردهای لازم برای یک شهربازی (که سازمان استانداردهای کشور، ضوابط آن را به طور نسبتاً دقیق تعیین کرده است)، می‌تواند پیامدهای جسمانی ناگواری در پی داشته باشد. برای نمونه، بخشی از وسایل بازی که نیاز به تحرک بالایی دارد، در بیرون از زیرزمین و در حیاط ضلع غربی نصب شده است. اما به دلیل کمبود جا، چیدمان وسایل بسیار نزدیک به هم و بدون رعایت نکات ایمنی لازم بوده است. مثلاً سرسره‌ای که خروجی آن بسیار نزدیک به یک تیر چراغ است و احتمال برخورد کودکانی که از سرسره با شتاب لیز خورده و پایین می‌آیند با این تیر بسیار بالاست. علت روی آوردن مسئول شهربازی به گسترش این نوع بازیهای به فضای بیرون از محوطه شهربازی، درآمدزا نبودن بخشها و فعالیتهای موجود در شهربازی محوطه زیرزمین است. بنابراین لزوم توجه به این بخش (با حمایت از فعالیتهای آن و همچنین انجام تبلیغات لازم و...) و نظارت لازم برای خارج نشدن از محدوده ایمن، ضروری به نظر می‌رسد.

همانگونه که مشاهده می‌شود، مهمترین متغیر در این بخش، مربوط به زیرساختها، از جمله دسترسی به آب، برق و گاز است. بنابراین در سومین متغیر مورد نظر بارج، این مجتمع موفقیت لازم را نداشته است. البته در این مورد، به نظر می‌آید امکان اصلاح این متغیر و برطرف کردن مسائل مربوط به آن، وجود دارد.

پیامدهای منفی اجتماعی:

آنچه در بالا بدان اشاره کردیم، ناکارآمدی بخش فنی و تأسیساتی مجتمع بود که می‌تواند پیامدهای منفی به وجود آورد. اما برخی پیامدهای منفی هستند که ارتباطی با مباحث فنی و تأسیساتی نداشته و معمولاً بیشتر مورد توجه ارزیابان هستند. برخی هم بینابین قرار می‌گیرند که به هر دو دسته در زیر ارائه می‌شود:

۱- استفاده نامناسب از فضای مجتمع:

در زیر به برخی مصادیق این کاربرد نادرست اشاره می‌کنیم:

۱-۱- همجواری‌های نامناسب: برای نمونه، سالن بدنسازی و شهربازی در کنار هم و در زیرزمین قرار گرفته‌اند. با توجه به این نکته که کاربران سالن بدنسازی در بعدازظهرها آقایان بوده و ساعات پیک کاری شهربازی نیز در همین زمان است که کودکان به همراه مادران خود به شهربازی می‌آیند، به نظر می‌آید قرار گرفتن این دو فضا در کنار یکدیگر چندان مناسب نیست.

۲-۱- مکان نامناسب نمازخانه: از آنجا که راهروی ارتباطی وسط طبقه دوم به وسیله ایرانیت به دو بخش تقسیم شده که بخشی را به نمازخانه خواهران و بخشی را به نمازخانه برادران اختصاص داده اند، دسترسی دو سوی این طبقه غیرممکن شده و برای رفتن از یکسو به سوی دیگر این طبقه، باید یک طبقه بالا یا پایین رفته و دوباره برگشت تا به مقصد رسید. بعدی به نظر می‌رسد در هنگام طراحی این ساختمان، مکانی برای نمازخانه در نظر گرفته نشده باشد؛ اما حتی اگر چنین نیز باشد، اتاقها و فضاهای خالی در این مجتمع به میزانی هست که بتوان آنها را به عنوان نمازخانه مورد استفاده قرار داد.

۳-۱- تمرکزگرایی و وجود کلاسهای مشابه نزدیک به یکدیگر: بخشی از ساختمان مجتمع، به سرای محله اختصاص یافته است. به عبارت دیگر، سرای محله نیز در نزدیکی ساختمان فرهنگی مجتمع احداث شده و برخی از کلاسهایی که در مجتمع برگزار می‌شود، در سرای محله نیز برگزار است. مثلاً می‌توان به کلاسهای زبان، و یا مهدکودک اشاره کرد که در هر دو مکان دایر است. به نظر نمی‌آید وجود یک نوع فعالیت مشابه در دو فضای نزدیک به هم، ضروری باشد. به جای آن می‌توان تقسیم فعالیت نمود. مثلاً مکان مهدکودک در مجتمع، به وسیله پارکیشن‌بندی درست شده است که فضای معماری داخلی بخشی از مجتمع را بر هم زده است.

۲- پایین بودن احساس امنیت به واسطه وجود زمین و کوچه خاکی در نزدیکی مجتمع

همانگونه که مشاهده شد، در میان یافته‌های پرسشنامه‌ها و همچنین در مشاهدات پژوهشگران، زمینهای بایری که در نزدیکی مجتمع قرار دارد، احساس امنیت را برای برخی کاربران، به ویژه بانوان پایین آورده است. این عدم احساس امنیت را می‌توان با تعیین کاربری زمین خاکی، آسفالت کردن و ایجاد روشنایی برای کوچه خاکی نزدیک مجتمع برطرف نمود. همچنین بخشی از مسیر دسترسی به این مجتمع، همچون کوچه پشتی و نیز زمین بایر کنار بلوار الغدیر (ضلع جنوبی مجتمع) جزو مناطق ناامن شهری به حساب آمده و احساس امنیت رهگذران (و طبیعتاً بخشی از کاربران مجتمع) را کاهش می‌دهد. آنچنانکه ۱۴٪ از کاربران، به همین دلیل، مکان‌یابی مجتمع را مناسب نمی‌دانستند. این فضای ناامن تا

آنجاست که حتی به محوطه مجتمع نیز کشیده شده است؛ به گونه‌ای که در برخی شبها، افرادی اقدام به دزدی از آهن-آلات موجود در محوطه مجتمع (که برای ساخت فازهای بعدی مجتمع در آنجا قرار دارد) می‌کنند.

۳- وجود برخی موارد مزاحمت‌های خیابانی برای زنان

وجود فضاهای ناامن شهری، مأمنی است برای مزاحمان. این مسئله برای حدوداً ۵٪ کاربران پیش آمده بود. طبیعتاً با برطرف شدن فضاهای ناامن اطراف و حضور افراد مرتبط با کاربریهای جدید، از میزان این مزاحمتها نیز کاسته خواهد شد. اگرچه می‌توان از نگهبانان سیار در اطراف مجتمع و... نیز استفاده نمود.

۴- تغییر کاربری واحدهای مجتمع

برای نمونه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۴-۱- نبود پارکینگ: در این باره بد نیست اشاره کنیم که بر اساس گفته‌های شهردار محترم ناحیه ۴، قرار است به جای پارکینگ در نظر گرفته شده برای این مجتمع، پارک آبی احداث شود. هم‌اکنون نیز نبود جا برای پارک خودروها و موتورسیکلتها از عمده‌ترین مشکلات است که با افزوده شدن پارک آبی، ازدحام این وسایل نقلیه بی‌تردید مسائل بیشتری را پدید خواهد آورد؛ بنابراین تا تعیین وضعیت پارکینگ برای خودروهای کاربران این مجتمع و ساخته شدن آن، راه‌اندازی فازهای جدید به هیچ‌وجه توصیه نمی‌شود. ضمن آنکه شهردار محترم به امکان ساخته شدن پارکینگ طبقاتی در زمینهای خالی اطراف اشاره داشتند. این کار تنها در صورتی پیشنهاد می‌شود که این پارکینگها خود به فضای ناامن شهری تبدیل نشود.

۴-۲- تبدیل واحدهای تجاری به انباری: همانگونه که در توصیف این مجتمع بیان شد، ۱۴ باب مغازه در حیاط زیرزمین مانند مجتمع در نظر گرفته شده است. به نظر می‌رسد هنوز استقبالی برای اجاره این مغازه‌ها نشده و تنها دو واحد آن، یکی به عنوان دفتر تالار پذیرایی و یکی هم به عنوان دفتر مهندسی مورد استفاده قرار گرفته است. اما برخی از دیگر مغازه‌ها به عنوان انباری مجتمع مورد استفاده قرار می‌گیرد که چهره نامطلوبی دارد. به نظر می‌آید با گسترش فعالیتهای مجتمع و آشنایی بیشتر اهالی محل با آن، پتانسیل‌های لازم برای راه‌اندازی مغازه‌ها وجود داشته باشد. به‌ویژه که در پرسشی مربوط به نیازنچی زیرساختها از همسایگان مجتمع، ۷۶٪ ایشان خواهان راه‌اندازی فروشگاههای بزرگ و بازار بودند که نشان‌دهنده وجود پتانسیل لازم برای راه‌اندازی بازارچه در مجتمع است. اما تا آن زمان دو پیشنهاد ارائه می‌شود: یکم اینکه شهرداری تسهیلات تشویقی برای راه‌اندازی مغازه‌ها در نظر بگیرد و با تبلیغات لازم، توجه افراد را به این مکان جلب نماید. برای نمونه با راه-

اندازی بازارچه‌های فصلی و موسمی (بهاره، پاییزه و...) ابتدا توجه مردم را به این مکان جلب نمود و پس از استقبال اهالی، طبیعتاً تمایل بازاریان به اجاره دائمی مغازه‌ها نیز بالا می‌رود. دوم اینکه تا زمان پر شدن مغازه‌ها توسط اجناس و فروشندگان، به دلیل چهره نامناسب، بهتر است به هیچ‌وجه از واحدهای خالی به عنوان انباری استفاده نکرد.

۵- ضعف مشارکتهای مردمی در اداره مجتمع:

برخلاف اهداف اولیه این پروژه که فعال‌سازی بخش خصوصی در اداره این مجتمع بود، توجه چندانی به بخش خصوصی همچون شهرسازی نمی‌شود. حمایت از بخش خصوصی با روشهایی همچون ارائه تسهیلات، پیش‌خرید خدمات این بخش برای کارکنان شهرداری و... تا زمان رسیدن این بخش به بازدهی و سودرسانی، راهی است برای پابرجا ماندن آن. همانگونه که در بخش نظری نیز اشاره کردیم، نهادها و سازمان‌های فرهنگی کشور با معضلات اساسی تشکیلاتی و سازمانی مواجه هستند. این سازمان‌ها بر اساس مجموعه‌ای از ضرورت‌ها و نیازهای مشهود اجتماعی برای ارائه خدمات تعریف شده‌اند و مرتباً به تعداد آنها اضافه شده است، بدون آنکه از روابط ارگانیک و تعریف شده‌ای با یکدیگر برخوردار باشند. برخی از آنها در قالب‌های ساده سازمانی فعالیت می‌کنند و برخی به سمت بروکراسی و دیوان‌سالاری حرکت کرده‌اند و کم و بیش ساختاری اداری یافته‌اند. یکی از راهبردهای ارتقای فضای فرهنگی - اجتماعی محیط یک جامعه، استفاده بهینه از توان بالقوه و بالفعل اعضای آن جامعه و مشارکت دادن ایشان در تعیین سرنوشت اجتماعی و فرهنگی خویش است (نصرتی، ۱۳۸۸: ۵۹). ساده‌ترین روش استفاده از مشارکت مردمی در اداره این بخش، وارد کردن شورایی محلات اطراف است؛ در حالی که شیوه مدیریت این مجتمع و همچنین عدم اجازه به شورایی در ورود به بسیاری از مسائل این مجتمع، چالشی جدی برای آینده مدیریت این مجتمع خواهد بود. در این زمینه پیشنهاد می‌شود برخی از فعالیتهای مرتبط با مجتمع، همچون نظارت بر بخشهایی از آن، تبلیغات و اطلاع‌رسانی به مردم محله، کمک به بالا بردن امنیت و احساس امنیت کاربران و... را به این نهادهای مردمی واگذار کرد و از همکاری‌های آنها سود جست. در غیر این صورت، تنشهای میان شورایی و شهرداری منطقه، به عرصه مجتمع نیز کشیده خواهد شد. این تنشها اکنون نیز خود را تا حدودی نشان داده است. حتی اعضای شورایی به هیچ‌وجه حاضر به همکاری در امر این پژوهش نبوده و احساس می‌کردند که شهرداری تنها در مواقعی که لازم دارد، به آنها به عنوان نیروهای عمده یا سیاهی لشکر در هنگام مراسم مختلف نگاه می‌کند. حتی کاربران مجتمع نیز آن را به‌عنوان یکی از حوزه‌های شهرداری می‌شناختند و آنچنانکه بیان شد، ۶۶٪ پاسخگویان از فعالیتهای دیگر نهادها و ارگانها در این مجتمع آگاهی نداشتند.

پیشنهادها و راهکارهای دیگر:

در کنار پیشنهادهایی که در بالا و برای برطرف پیامدهای اجتماعی ناشی از راه‌اندازی این مجتمع بیان کردیم، چند پیشنهاد و راهکار دیگر نیز برای بهتر شدن فعالیتهای مجتمع در آینده بیان می‌کنیم:

۱- انجام تبلیغات و شناساندن مجتمع به اهالی منطقه:

البته به این راهکار در بخشهای دیگر نیز اشاره شد. اما بر اساس گفته‌های کارمندان و پرسنل مجتمع، و همچنین مشاهدات پژوهشگران، فعلا تنها از ۴۰٪ امکانات مجتمع استفاده می‌شود و مابقی، بدون کاربرد باقی مانده است. انجام تبلیغات لازم و همچنین حمایت از تبلیغات بخش خصوصی، راهکاری است مناسب برای این مسئله. آنچنانکه در یافته‌های مصاحبه‌ها بیان کردیم، مسئول شهرسازی از ناهماهنگی بخشهای شهرداری گلایه داشت که چرا بنرهای تبلیغاتی وی را برمی‌دارند. اگرچه ممکن است بنرهای شهرسازی در مکانهای نامناسبی نصب شده بود که برداشتن آنها برای بهبود منظر شهری لازم به نظر می‌آمد، اما شهرداری با تعامل با این افراد و نهادهای خصوصی، می‌تواند تبلیغات مشترکی انجام دهد. بر اساس یافته‌های پرسشنامه‌ها (چه در میان همسایگان مجتمع و چه در میان اهالی منطقه ۱۸) درصد بسیار کمی از طریق تبلیغات با فعالیتهای این مجتمع آشنا شده بودند. البته با توجه به سنتی‌تر بودن این بخش شهر نسبت به مناطق شمال شهر، می‌توان از روابط چهره به چهره (با کمک شورایاری‌ها و نهادهای مردمی) نیز بهره جست.

۲- توجه به خواسته‌های زیربنایی مردم:

با توجه به اینکه در پرسشنامه‌های طراحی شده، ضمن توجه به پیامدهای اجتماعی ناشی از این طرح، نیازسنجی نیز انجام شده بود، می‌توان دو خواسته مهم همسایگان مجتمع و اهالی منطقه را برشمرد و مورد توجه قرار داد:

۱-۲- رفع کمبود در بخش زیرساختهای منطقه و محله: آنچنانکه دیدیم، در نیازسنجی‌ای که از اهالی محله به عمل آمد، راه‌اندازی «فروشگاه‌های بزرگ و بازار»؛ «آسفالت کوچه‌ها و خیابانها»؛ «گسترش خطوط تاکسی و اتوبوس»؛ «احداث پارکینگ»؛ «احداث کلانتری»؛ «احداث مسجد»؛ «احداث حسینیه»؛ «احداث مدرسه»؛ «احداث ورزشگاه» و «احداث پارک» در اولویت خواسته‌های اهالی قرار داشت. بنابراین به سادگی می‌توان دریافت که بخش سخت‌افزاری برای اهالی هنوز ضروری‌تر از بخش نرم‌افزاری است. اگرچه ساخت مجتمع فرهنگی و ورزشی خود مربوط به زیربناها و بنابراین سخت‌افزاری است، اما استقبال از آن و حضور در برنامه‌هایش نرم‌افزاری است. بنابراین در کنار توجه به ارتقاء میزان سلامتی جسم و روان و همچنین سبک زندگی، باید به امکانات شهری مناسب نیز توجه نمود.

۲-۲- توجه به نیازها در حوزه فرهنگی و ورزشی: با توجه به یافته‌های پرسشنامه‌ها (از هر سه گروه) و همچنین میزان استقبال از فعالیتهای مجتمع، با قطعیت تمام می‌توان گفت که فعالیتهای ورزشی در صدر علائق کاربران، اهالی محله و منطقه است. بنابراین چنانچه می‌خواهیم بر اساس نیازسنجی عمل کنیم، باید ورزشگاهها و فعالیتهای ورزشی بیشتر مورد توجه قرار گیرد. مثلا برای فازهای بعدی مجتمع، با توجه به یافته‌های پرسشنامه کاربران و اهالی خانه‌های اطراف مجتمع، ضرورت افتتاح استخر مجموعه در اولویت است. اما چنانچه می‌خواهیم فعالیتهای فرهنگی را نیز گسترش دهیم، باید پیش از آن زمینه‌سازی کرد. برای نمونه، اهمیت دادن به فعالیتهای فرهنگ، برگزاری مسابقات فرهنگی، تبلیغات گسترده، دعوت از شخصیت‌های فرهنگی برجسته و... البته با توجه به سیاست‌های فرهنگی کشور که ورزشکاران و برنامه‌های ورزشی بیشتر تشویق می‌شود، این امر تا حدودی طبیعی است.

مرحله ششم: نظام نظارتی پس از اجرای طرح و ارزیابی اِتا

یکی از ویژگی‌هایی که اِتا را از سایر پژوهش‌های اجتماعی جدا می‌کند، تداوم آن در کلیه مراحل مرتبط به یک طرح یا برنامه و سیاست است. به گونه‌ای که یک اِتای ایده‌آل، پیش از آغاز یک طرح و در مرحله تصمیم‌گیری آغاز می‌شود و در هنگام برنامه‌ریزی، اجرا، فعالیت، و پس از اتمام طرح نیز در جریان خواهد بود. ویژگی دیگر یک اِتای ایده‌آل، سنجش و ارزیابی خودش است؛ بدین معنی که پس از اجرای طرح و مشخص شدن پیامدهای آن، پژوهشگر اِتا تلاش می‌کند تا میزان درست بودن برآوردهای اِتا را نیز بسنجد. این امر هم به پژوهشگر این اجازه را می‌دهد تا با انباشت تجربه، میزان درستی پیش‌بینی‌ها در اِتاهای بعدی را افزایش دهد؛ و هم در هنگام ارزیابی خود اِتا، در صورت امکان، پیشنهادها و راهکارهایی تکمیلی و اصلاحی برای طرح ارائه دهد.

پژوهش حاضر نیز از این امر مستثنی نیست و تلاش می‌کند تا پس از اجرای طرح، همچنان پیامدهای آن را پیگیری کند تا هم با پیامدهایی که در عمل روی داده‌اند مواجه شده، میزان همخوانی آنها را با پیش‌بینی‌هایش بسنجد؛ و هم پیامدهای پیش‌بینی نشده را نیز مورد ارزیابی قرار داده، برای کاهش اثرات منفی آنها، راهکار ارائه نماید. به‌ویژه آنکه بخشهایی از این پروژه هنوز به انجام نرسیده است و ضروری است اِتای آنها نیز پیگیری شود.

پژوهشگر این طرح برنامه‌ریزی نموده تا در چند مرحله دیگر و به فواصل زمانی مشخص (بسته به راه‌اندازی فازهای جدید) در محل حاضر شده و نسبت به عملی شدن راهکارها و پیشنهادها، همخوانی پیامدها با پیش‌بینی‌ها، و نهایتاً بررسی پیامدهای پیش‌بینی نشده، پیگیری‌های لازم را به انجام برساند. در صورت لزوم، گزارش‌های دیگری نیز تهیه و به کارفرما ارائه خواهد شد.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری:

شهرداری منطقه ۱۸ تهران، در حال ساخت و تکمیل مجتمع فرهنگی ورزشی شهید سلیمانی است. این مجتمع در ضلع جنوب غربی و نزدیک میدان جانبازان قرار دارد. پارک الغدیر، حد فاصل میان میدان و مجتمع است. از شمال به خیابان سعیدآباد، از جنوب به خیابان سبحانی، از شرق به خیابان ۱۲ متری، و از غرب به پارک متصل است. بخشهای فرهنگی این مجتمع از اسفند ۱۳۸۷ آغاز به کار کرد. در آغاز، اداره این مجتمع با معاونت اجتماعی شهرداری منطقه بود که بعدها به موسسه «هاتف‌شهر» واگذار شد. اما بخشهای ورزشی این مجموعه هنوز تکمیل نشده و به بهره‌برداری نرسیده است. بنابراین، این پیوست دارای دو بخش کلی بود: بخشی که به بررسی اثرات اجتماعی قسمتهای به بهره‌برداری رسیده این مجتمع اشاره دارد و بخشی که به پیش‌بینی اثرات اجتماعی قسمتهای در حال ساخت این مجتمع خواهد پرداخت. اکنون مجتمع سلیمانی ۴۸ هزارمتر مربع مساحت دارد که از این میزان، ۱۰،۵۰۰ متر آن زیربنا است. در این مجتمع امکانات مختلفی وجود دارد که اکثرشان از چند سال پیش افتتاح شده‌اند و بعضی بخش‌ها هم در حال انجام است. تاسیسات این مجتمع به شرح زیر است:

ساختمان حسینی (که بعدها تبدیل به مرکز همایش‌ها شد) - افتتاح در سال ۱۳۸۵؛ ساختمان آموزشی - افتتاح در سال ۱۳۸۶؛ ساختمان مرکز فرهنگی - افتتاح ۱۳۸۷؛ استخر و سونای سرپوشیده - در حال اجرا، ۵۰ درصد پیشرفت کار؛ پارکینگ طبقاتی - پیش‌بینی شده ولی هنوز کارهای عمرانی‌اش شروع نشده؛ زمین فوتبال - پیش‌بینی شده ولی هنوز کارهای عمرانی‌اش شروع نشده؛ دارالقرآن - سال ۱۳۸۷ افتتاح شده بود، ولی امسال تجهیز و تکمیلش کرده‌اند. به‌طورکلی بخشهای ورزشی این مجتمع، بسیار بیشتر از بخشهای فرهنگی مورد استقبال واقع شده است. به‌ویژه سالن بدنسازی آن. در بخش فرهنگی، کتابخانه و کلاسهای زبان، بیشترین میزان استقبال را داشته است. در فصل تابستان استقبال از کلاسها و دوره‌ها بیشتر از سایر فصول است؛ مگر درباره شهرسازی ای که در طبقه زیرزمین مجتمع واقع شده است. چه اینکه در تابستان کودکان می‌توانند از وسایل بازی موجود در پارکها استفاده کنند. اما در زمستان به واسطه سردی هوا، استفاده از شهرسازی سرپوشیده را ترجیح می‌دهند. همچنین باید به تالار پذیرایی این مجتمع که در زمستان ۱۳۸۹ افتتاح شد نیز اشاره نمود. تالار پذیرایی گل یاس به‌صورت قرارداد اجاره سه‌ساله در اختیار بخش خصوصی قرار گرفته است. مراسمی همچون ازدواج، ختم و ولیمه در تالار برگزار می‌شود.

بر اساس اسنادی که از سال ۱۳۸۳ درباره این مجتمع به دست آوردیم، از آن زمان تاکنون که البته هنوز این مجتمع به بهره‌برداری کامل نرسیده، بخشهای عمده‌ای از آن مدام در حال تغییر کاربری است. برای نمونه «...شهردار محترم منطقه ۱۸ تهران برخی از کابریهای مصوب قبلی را که طرح اولیه آن بر اساس پی‌ریزی و تا مراحل اولیه نیز به اجرا در آمده،

توجیه‌پذیر نمی‌دانند...» (ص: ۲۶) این روند آنچنانکه در ادامه نشان خواهیم داد، همچنان ادامه دارد. یا آنکه بخشهایی همچون بخش درمانی در این مجتمع در نظر گرفته شده بود، که اکنون به طور کلی حذف شده‌اند.

در این طرح می‌توان از دو دسته افراد ذینفع مستقیم و غیرمستقیم یاد کرد:

ذینفعان مستقیم:

۱. مسئولین و کارمندان مجتمع (که هر روز با مسائل و مشکلات این مجتمع درگیرند. ضمن آنکه شغل‌شان وابسته به چگونگی فعالیت این مجتمع است).
۲. بخش خصوصی فعال در مجتمع (همچون تالار پذیرایی و شهرسازی که نه تنها همچون گروه بالا، از نزدیک با مسائل و توانمندیهای این مجتمع درگیر هستند، بلکه به واسطه خصوصی بودن‌شان، در برابر آسیب‌های این مجتمع بسیار شکننده‌ترند).
۳. کاربران مجتمع (که از امکانات این مجتمع استفاده کرده و کیفیت و کمیت، و همچنین بود و نبود این امکانات بر سبک زندگی، سلامتی، روابط اجتماعی و... اثر می‌گذارد).
۴. اهالی محل (که به واسطه ساخت این مجتمع در نزدیکی محل زندگی شان و نیز حضور افرادی از محلات دیگر، پارک خودروها در نزدیکی خانه شان، ایجاد سر و صدا، بالا رفتن یا پایین آمدن بهای زمین و خانه، زیبا شدن یا نشدن محله در اثر ساخت این مجتمع و... از آن تأثیر پذیرفته یا تأثیر می‌گذارند).
۵. شهرداری (که ساخت این مجتمع بر عهده‌اش بوده و اکنون نیز به واسطه مسئولیتی که در قبال آن دارد، همچنان نسبت به مسائل آن پاسخگوست).

ذینفعان غیرمستقیم:

۶. عمده‌ترین گروه ذینفع غیرمستقیم این پروژه، اهالی منطقه ۱۸ هستند (چرا که ممکن است در فعالیتهای این مجتمع شرکت کنند. یا آنکه ساخت این مجتمع را در محله‌ای غیر از محل زندگی خودشان نوعی بی‌عدالتی در توزیع امکانات بدانند، و...)

از نظر مسئولین و مدیران مجتمع، مسائل خدمات شهری و تأسیساتی همچون قطعی آب، نوسان برق، کمبود گاز و نبود تهیه مناسب، عمده‌ترین و در بسیاری موارد، تنها مشکل بود. مشخص نبودن متولی پیگیری و برطرف کردن این موارد، دلیل بروز این مسائل از سوی کارکنان بیان شده است. از نگاه بخش خصوصی (شهرسازی و تالار) مسائل زیرساختی نبود جای پارک خودرو (همچون نبود گاز در تالار)، گران و هزینه‌بر بودن برای شهرسازی مهم بود.

درباره کاربران این بخش از گزارش، به ارائه اطلاعات گردآوری شده از داده‌های میدانی پرداخته است. این داده‌ها از طریق سه دسته پرسشنامه که در نیمه دوم اسفندماه ۱۳۸۹ تکمیل شده است، گردآوری گردید. دسته نخست پرسشنامه‌ها بین ۲۱۵ نفر از کاربران مجتمع فرهنگی-ورزشی شهید سلیمانی، دسته دوم بین یکصد نفر از ساکنان خانه‌های اطراف

این مجتمع، و دسته سوم بین ۴۰۰ نفر از اهالی منطقه ۱۸ (که این مجتمع در بخشی از آن منطقه واقع شده است) توزیع و نهایتاً تکمیل گردید. یعنی نهایتاً ۷۱۵ پرسشنامه تکمیل شد. داده‌های این پرسشنامه‌ها در نرم‌افزار آماری SPSS وارد و نتایجی که به دست آمد، در این گزارش به‌طور مشروح همراه با جدول و نمودار ارائه گردیده است. بر اساس مهمترین یافته‌های این گزارش درباره کاربران، بیشترین میزان ایشان (۲۸٪) بین شش ماه تا یکسال است که از امکانات این مجتمع استفاده می‌کنند؛ حدود ۷۸٪ کاربران در هر هفته بین ۲ تا ۴ بار به این مجتمع می‌آیند؛ بیش از ۶۱ درصد از پاسخگویان از طریق دوستان و آشنایان با مجتمع و فعالیت‌های آن آشنا شده‌اند؛ و در همین باره، بیش از ۹۰٪ پاسخگویان عنوان کرده‌اند که به‌رحال آشنایی‌شان با این مجتمع از طریق تبلیغات نبوده است. خانواده ۹۴٪ پاسخگویان، با حضورشان در مجتمع مخالفتی نداشتند؛ کتابخانه، کلاسهای ورزشی و کلاسهای زبان به ترتیب بیشترین کاربران را دارند؛ نداشتن زمان کافی، بیشترین گزینه‌ای است که از سوی کاربران برای عدم استفاده از سایر فعالیتهای این مجتمع بیان شده است؛ بیش از ۶۴ درصد از پاسخگویان گزینه زیاد و خیلی زیاد را در پاسخ به سوال «میزان رضایت از کیفیت کلاسها و دوره‌ها» اظهار داشته‌اند. در حالی که بیش از ۳ درصد گزینه کم و خیلی کم را عنوان نمودند و حدود ۲۸ درصد هم گزینه متوسط را ذکر کرده‌اند؛ در زمینه پرسشهایی همچون امکانات سرمایشی و گرمایشی، نور، سکوت و آرامش، نظافت، سرویسهای بهداشتی، نمازخانه، توانایی استادان، ساعات تشکیل کلاسها، برخورد مسئولین مجتمع با کاربران، مکان‌یابی محل مجتمع و...، بیشتر پاسخگویان میزان رضایت قابل قبولی را بیان کرده‌اند؛ به گونه‌ای که در بیشتر موارد، فاصله بین رضایتمندان با ناراضیان، غیرقابل مقایسه بود؛ ۹۰٪ کاربران تاکنون برای‌شان در این مجتمع مشکلی پیش نیامده بود؛ رفت و آمد به این مجتمع برای ۸۴٪ پاسخگویان راحت است؛ ضمن آنکه ۶۶٪ ایشان با پای پیاده به رفت و آمد می‌کنند که نشان از نزدیکی محل سکونت‌شان دارد؛ نهایتاً اینکه ۸۱٪ پاسخگویان معتقدند که این مجتمع هیچگونه مشکلی ندارد.

اما مهمترین نظرات ساکنان خانه‌های اطراف این مجتمع: بیشترین میزان پاسخگویان (۲۳٪) بیشتر اوقات فراغت‌شان را به تماشای تلویزیون می‌گذرانند؛ در زمینه نیازسنجی از اهالی این محله، اگر تجمیع گزینه‌های بسیار زیاد و زیاد را در نظر بگیریم، اولویتها و نیازهای اهالی از نظر خودشان به ترتیب به این صورت است: احداث فروشگاه‌های بزرگ و بازار (۷۶٪)؛ آسفالت کوچه‌ها و خیابانها (۴۲٪)؛ راه‌اندازی خطوط تاکسی و اتوبوس (۳۳٪)؛ احداث پارکینگ (۲۹٪)؛ احداث کلابتری (۲۹٪)؛ احداث مسجد (۲۸٪)؛ احداث حسینیه (۲۱٪)؛ احداث مدرسه (۱۵٪)؛ احداث ورزشگاه (۸٪) و احداث پارک (۴٪). با یک نگاه گذرا به پاسخها به نظر می‌آید که احداث زیرساختهای عمرانی برای اهالی محل هنوز بسیار جلوتر از اماکن تفریحی و فرهنگی است؛ ۳۸٪ ساکنین خانه‌های اطراف مجتمع شهید سلیمانی، بیان داشته‌اند که با فعالیتهای این مجتمع زیاد و بسیار آشنایی دارند. ۳۱٪ پاسخگویان آشنایی‌شان متوسط بوده است؛ ۱۶٪ کم و ۱۱٪ هم بسیار کم با فعالیتهای این مجتمع آشنایی داشتند. بیشترین میزان پاسخگویان (۳۰٪) از طریق رفت و آمدها متوجه فعالیت این مجتمع شده‌اند؛ در حالی که ۴٪ ایشان هم هیچ آشنایی‌ای با این فعالیتهای نداشتند؛ بیشتر این افراد با فعالیتهای ورزشی این مجتمع آشنا بودند؛ با این وجود، ۶۶٪ پاسخگویان در این فعالیتهای شرکت نمی‌کنند؛ آنهایی که در کلاسها

حضور می‌یابند، بیشتر جذب فعالیتهای ورزشی شده‌اند؛ ۲۲٪ پاسخگویان مجرد بودند و از مابقی، ۵۲٪ ایشان فرزندان-شان را به کلاسهای این مجتمع می‌فرستادند عمده این کلاسها به ترتیب شامل کلاسهای مهارت فنی (همچون خیاطی)، مهارت هنری (مانند موسیقی و خطاطی)، زبان، ورزشی می‌شد؛ ۹۰٪ پاسخگویان معتقد بودند که ساخت این مجتمع باعث زیبایی این محله شده است؛ تقریباً همه اهالی مشکل خاصی با سروصدا و رفت و آمد کاربران به مجتمع نداشتند؛ ۶۹٪ آنها معتقد بودند که پس از ساخته شدن مجتمع، امنیت محله افزایش یافته است؛ تقریباً همین میزان هم (۶۸٪) گمان می‌کردند که ساخت این مجتمع باعث افزایش بهای خانه و زمین در آنجا شده است؛ بیشترین میزان پاسخگویان (۲۵٪) فعالیتهای ورزشی در این مجتمع را ترجیح می‌دادند.

و بالاخره نظرات اهالی منطقه ۱۸ که البته در پرسشنامه‌شان، بخش عمده‌ای را به نیازسنجی اختصاص داده و تنها در بخش کوچکی از پرسشنامه به مجتمع شهید سلیمانی پرداختیم. چه اینکه بر اساس مصاحبه‌های اکتشافی به این نکته پی برده بودیم که بیشتر اهالی منطقه، به ویژه آنها که فاصله نزدیکی با مجتمع ندارند، حتی نام آن را نیز نشنیده‌اند.

عمده‌ترین فعالیت پاسخگویان به این پرسشنامه (۳۰،۵٪) در اوقات فراغت، تماشای تلویزیون بود. نزدیک به همین میزان هم (۳۳،۳٪)، خانه را بهترین مکان برای گذران اوقات فراغت خود می‌دانستند؛ ۵۲،۵٪ ایشان معتقد بودند که امکانات کافی برای گذران اوقات فراغت در محله‌شان وجود ندارد، در حالی که ۴۶،۸٪ نظرشان مخالف این بود؛ ۳۹،۳٪ پاسخگویان، گزینه‌های ضعیف و بسیار ضعیف را درباره امکانات و برنامه‌های فرهنگی منطقه ۱۸ بیان داشته‌اند که نزدیک به ۳٪ از دسته نخست که نگاه خوشبینانه‌تری داشتند، بیشترند؛ یک-چهارم پاسخگویان، نام هیچ فرهنگسرا و مجتمع فرهنگی-ورزشی‌ای را در منطقه ۱۸ نمی‌دانستند؛ از میان کسانی که توانستند نام یک یا چند فرهنگسرا را ذکر کنند، ۵۲،۵٪ شان معتقدند که این فرهنگسراها به‌طور مساوی در منطقه ۱۸ توزیع شده، در حالیکه ۳۴،۳٪ آنها نظرشان برخلاف این بود؛ اگر قرار باشد در نزدیکی خانه پاسخگویان یک مکان عمومی ساخته شود، بیش از یک چهارم آنها (۲۷،۵٪) ترجیح می‌دهند ورزشگاه باشد. سپس با یک فاصله قابل توجه، ۱۵٪ پارک، ۱۲٪ سینما و ۸٪ هم کتابخانه را ترجیح می‌دهند؛ بیش از نیمی از پاسخگویان (۵۲٪) به فعالیتهای ورزشی بیشتر علاقمند بودند. در حالی که ۲۹،۵٪ به فعالیتهای فرهنگی توجه بیشتری نشان دادند؛ جالب آنکه ۹،۳٪ به هیچکدام از این دو دسته فعالیت علاقه‌ای نداشتند؛ بیش از ۵۸٪ پاسخگویان به این پرسشنامه، خودشان در هیچ کلاس ورزشی یا فرهنگی‌ای شرکت نمی‌کنند؛ ۷۵٪ اهالی منطقه، حتی نام مجتمع شهید سلیمانی را هم نشنیده‌اند؛ پس از توضیح مکان این مجتمع برای پاسخگویان، مجموعاً ۴۰٪ پاسخگویان عقیده داشتند که مکان‌یابی ساخت این مجتمع زیاد یا بسیار زیاد مناسب بوده است، در حالی که نظر ۳۷،۵٪ خلاف این بود؛ همچنین ۳۲٪ پاسخگویان، کاربری ورزشی را مناسب‌ترین کاربری برای این مجتمع می‌دانستند؛ اهالی منطقه، بیشترین میزان آشنایی با این مجتمع و فعالیتهای آنرا (۴۵٪) از طریق گفتگوهای دوستان و آشنایان دریافت کرده-اند؛ نزدیک به نیمی از پاسخگویان (۴۶٪) هم خودشان و هم خانواده‌شان حاضرند در این فعالیتها شرکت کنند. در حالی که ۱۸٪ آنها نه خودشان و نه خانواده‌شان در این فعالیتها شرکت نخواهند کرد. در این میان، ۱۴٪ هم بودند که عنوان

کردند خودشان در این فعالیتها شرکت می‌کنند؛ اما اجازه شرکت به خانواده‌شان را نخواهند داد؛ نزدیکی به خانه (۸٪)، داشتن امکانات خوب (۶٪) و داشتن محیط سالم (۶٪) از دلایل موافقین به حضور در این مجتمع بود. در حالیکه نداشتن علاقه (۳٪) و دوری راه (۱۳٪) به عنوان مهمترین دلایل مخالفان بیان شد. با توجه به مطالب یادشده، می‌توان به‌طور کلی اینگونه نتیجه‌گیری کرد که اهالی منطقه ۱۸، با مجتمع شهید سلیمانی هیچ آشنایی نداشته و حتی نام آنرا نیز نشنیده‌اند. چه اهالی منطقه و چه اهالی محله‌ای که این مجتمع در آن ساخته شده است، فعالیت‌های ورزشی را بر فعالیت‌های فرهنگی ترجیح می‌دهند. همچنین اهالی محله نزدیک به مجتمع، به‌طور کلی با ساخت و فعالیت این مجتمع بسیار موافق‌اند و اگرچه خودشان، به‌ویژه میان‌سالها و کهنسالها زیاد از امکانات این مجتمع استفاده نمی‌کنند، اما فرزندان‌شان را به این مجتمع می‌فرستند. اما نکته‌ای که نباید از کنار آن به سادگی گذشت، تازه تاسیس بودن این مجتمع است و اینکه تایید آن توسط اهالی محل، نیاز به گذشت زمان دارد. بسیاری از طرحها ابتدا با استقبال بومیان روبرو می‌شده است. اما پس از گذشت مدتی، همان موارد مورد تایید بومیان، تبدیل به مسائل تنش‌زا می‌شود. بنابراین باید به آستانه تحمل اهالی محل بیشتر توجه کرد و تلاش نمود به این مرز نزدیک نشویم.

در یک جمع بندی کلی، پیامدهای عمده این پروژه را می‌توان به دو دسته پیامدهای مثبت و منفی دسته بندی نمود. به نظر می‌آید که بیشتر پیامدهای مثبت این پروژه، به اصل آن بازمی‌گردد؛ یعنی ساخت چنین مجتمع فرهنگی ورزشی‌ای در این نقطه از شهر، پیامدهای مثبتی داشته است. اما پیامدهای منفی عمدتاً ناشی از لحاظ نکردن مباحث فنی در ساخت مجتمع بوده است. پیامدهای مثبت این پروژه عبارتند از: افزایش حضور زنان در عرصه‌های اجتماعی؛ توانمندسازی اقشار کم‌درآمد در زمینه‌های فرهنگی و ورزشی؛ افزایش احساس امنیت در میان ساکنان محله؛ افزایش حس اعتماد به نفس در میان ساکنان محله؛ و... اما پیامدهای منفی این پروژه عمدتاً یا قابل پیشگیری‌اند، یا قابل کاهش. بخشی از پیامدهای منفی، به نارضایتی‌های بخش خصوصی مستقر در مجتمع (همچون شهربازی و تالار پذیرایی) از بی‌توجهی مسئولین به این بخش، به ویژه در کمبود تاسیسات فنی و خدمات شهری بازمی‌گردد. این مشکل از سوی مسئولین مجتمع نیز تأیید می‌شود. استفاده نادرست از فضاهای مجتمع نیز در کارآمد بودن آن، تأثیر منفی گذاشته است. برای نمونه، همجواری نامناسب شهربازی که عمدتاً محل رفت و آمد مادرانی است که به همراه کودکان خود آمده‌اند، با باشگاه بدنسازی که معمولاً مورد استفاده پسران و مردان جوان است، زیاد منطقی به نظر نمی‌رسد. همچنین مکان نامناسب نمازخانه برادران و خواهران که در راهروی وسط طبقه دوم به وسیله پارتیشن‌بندی ایجاد شده (که بسیار تاریک است) و باعث جدایی دو سوی این طبقه گردیده، منطقی نیست. بخشهایی از فضای فیزیکی مجتمع هم مورد استفاده قرار نمی‌گیرد. برای نمونه، واحدهای تجاری حیاط زیرزمین، تبدیل به انباری شده‌اند و یا یک محوطه چندصدمتری نزدیک کتابخانه که قرار بود به‌عنوان کلاس مورد استفاده قرار بگیرد، اکنون بلااستفاده مانده است. نبود پارکینگ، به‌ویژه در مواقعی که در تالار پذیرایی مراسم برگزار می‌شود، مشکل‌آفرین است. قرار بود پارکینگ طبقاتی

ساخته شود که گویا فعلا رایزنی‌هایی در حال انجام است تا به جای پارکینگ، پارک آبی راه‌اندازی شود. چشم‌پوشی از ساخت پارکینگ، در آینده‌ای نه چندان دور، خود را به شکل مسئله‌ای بزرگتر نشان خواهد داد. بنابراین بهتر است ساخت پارکینگ در اولویت قرار بگیرد. ایراد دیگر فعالیتهای مجتمع شهید سلیمانی، به وجود کلاسها و برنامه‌های مشابه در این مجتمع با سرای محله که در بخشی از محوطه مجتمع قرار دارد برمی‌گردد. برای نمونه، مشخص نیست چرا در هر دو این مکانها، کلاسهای زبان یا مهد کودک برقرار است. بخشی از وسایل بازی شهربازی نیز در فضای حیاط مجتمع برپا شده است که به دلیل کمبود جا، به دیوارها و تیرهای چراغ برق نزدیک بوده و ایمنی و استاندارد لازم را ندارد. کوچه پشتی مجتمع و یک زمین بایر در بلوار الغدیر در ضلع جنوبی مجتمع، میزان احساس امنیت کاربران خانم این مجتمع را پایین آورده است که لزوم توجه به این امر، شدیداً احساس می‌شود. دیگر مسئله مرتبط با این مجتمع که بیش از سایر مشکلات، اجتماعی است، نبود مشارکت‌های مردمی در مدیریت فعالیتهای این مجتمع است. شورایاری محله به شدت نسبت به این بی‌توجهی‌ها واکنش نشان داده و این امر در آینده‌ای نه چندان دور می‌تواند ریشه مسائل جدیدی شود. از آنجا که فعالیتهای این مجتمع و حتی خود آن برای بسیاری از اهالی محله و به‌ویژه منطقه ناشناخته بود، می‌توان در کنار گسترش تبلیغات جهت شناساندن آن، از روابط اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی سنتی برای شناساندن مجتمع سود برد که یکی از بهترین افراد برای این کار، اعضای شورایاری‌ها و برنامه‌های آنهاست. همچنین در رفع مسائل مدیریتی و بالا بردن امنیت برای کاربران نیز می‌توان از توانمندی‌های این شوارها یاری جست. نهایتاً اینکه در کنار توجه به گسترش فعالیتهای این مجتمع، از سایر نیازهای اهالی محله و منطقه نیز نباید غافل بود. برای اهالی محله، راه‌اندازی بازار و فروشگاه‌های بزرگ بسیار مهم بود که این خود پتانسیلی است برای فعال کردن واحدهای تجاری حیاط زیرزمین مجتمع. همچنین راه‌اندازی برخی واحدها همچون بانک، کلانتری، خطوط ویژه اتوبوس و تاکسی نیز برای اهالی محله در اولویت قرار داشت که باید به آنها نیز توجه نمود. همچنین بسیاری از پاسخگویان درباره فعالیتهایی که دوست دارند انجام دهند، اما امکاناتش وجود ندارد، گزینه استخر را نام برده بودند که با توجه به این نکته که استخر نیز یکی از بخشهای پیش‌بینی شده این مجموعه بود، پیشنهاد می‌شود راه‌اندازی آن نیز در کنار راه‌اندازی پارکینگ طبقاتی، در اولویت قرار بگیرد.

منابع و مآخذ:

- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۸۵) چالش‌های اساسی سیاستگذاری فرهنگی در ایران، مجله سیاست داخلی، شماره اول، صص ۶-۲
- اجاللی، پرویز (۱۳۷۹) سیاستگذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی در ایران، تهران: انتشارات آن
- اشتری مهرجردی، اباذر (۱۳۸۷) بررسی نظرات شهروندان ساکن در منطقه ۱۸ درباره نحوه گذران اوقات فراغت ایشان در منطقه، تهران: دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران.
- ایوانز، گریم (۱۳۸۱) برنامه‌ریزی فرهنگی، ترجمه پرویز اجاللی، فصلنامه فرهنگ عمومی، شماره ۳۳، صص ۱۰۱-۱۲۹
- بیرو، آلن (۱۳۷۵) فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه باقر ساروخانی، تهران: انتشارات کیهان
- جوردن، گلن و ودون، کریس (۱۳۷۷) سیاست فرهنگی، ترجمه احمد علیقلیان، فصلنامه فرهنگ عمومی، شماره ۱۵-۱۴، صص ۴۱-۳۸
- ذکایی، محمدسعید (۱۳۸۶) فرهنگ مطالعات جوانان، تهران: نشر آگه
- شرکت پردازش اطلاعات نقش‌کلیک (۱۳۸۸)، «ارزیابی تاثیرات اجتماعی ورزشگاه پوریای»، معاونت اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران: ۱۳۸۸
- شرکت پردازش اطلاعات نقش‌کلیک (۱۳۸۸)، «ارزیابی پیامدهای اجتماعی سرای محله یاس»، معاونت اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران: ۱۳۸۸
- صالحی امیری و کاووسی (۱۳۸۷) فرهنگ و مدیریت سازمان‌های فرهنگی، تهران: انتشارات پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.
- عظیمی دولت‌آبادی، امیر (۱۳۸۷) مبانی سیاستگذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی، تهران: انتشارات پژوهشکده تحقیقات استراتژیک.

- غیاثوند، احمد (۱۳۸۸) بررسی موانع موثر بر میزان کتابخوانی در بین شهروندان و ارائه شیوه‌های نوین از طریق افزایش کارایی کتابخانه‌های عمومی شهرداری تهران، تهران: دفتر مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران.
- فاضلی، محمد (۱۳۸۹)، ارزیابی تاثیرات اجتماعی، تهران: جامعه شناسان.
- فردرو، محسن (۱۳۸۵) مجموعه مقالات پیرامون مدیریت فرهنگی، تهران: انتشارات مه‌آسا.
- نصرتی، حجت‌الله (۱۳۸۸) نقش نهادهای مدنی در توسعه فرهنگی و ارائه مدل مطلوب به منظور ساماندهی آنها؛ مطالعه موردی گروه‌های همیار فرهنگسراهای تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت امور فرهنگی، تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات.